

Sozial-Kulturelle Gesellschaft der Deutschen im Oppelner Schlesien
Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim jest NGO skupiającym Niemców mieszkających na terenie obecnego województwa opolskiego i powiatu lublińskiego. Członkowie organizują się w 321 kołach terenowych, w tzw. Deutsche Freundschaftskreise, które funkcjonują głównie na obszarach wiejskich, a których działalność opiera się na organizacji regularnych spotkań i organizacji inicjatyw społecznych. Celem Towarzystwa jest podtrzymanie i pielęgnacja kultury, historii i języka niemieckiego. TSKN realizuje swoje cele poprzez organizację konkursów, przeglądów artystycznych, wyjazdów edukacyjnych, wydawanie publikacji, realizację projektów sportowych i edukacyjnych.

Die Sozial-Kulturelle Gesellschaft der Deutschen im Oppelner Schlesien ist eine NGO, die Deutsche auf dem Gebiet der Oppelner Woiwodschaft und im Lublinitzer Landkreis vereint. Die Mitglieder bilden insgesamt 321 DFK's, d. h. Deutsche Freundschaftskreise, die größtenteils in dörflichen Gebieten wirken und ihre Tätigkeit auf der Veranstaltung von regulären Treffen und Organisation von gesellschaftlichen Initiativen beruht. Das Ziel der Gesellschaft ist die Unterstützung und Pflege der deutschen Kultur, Geschichte und Sprache. Die SKDG realisiert ihre Ziele durch das Veranstalten von Wettbewerben, artistische Revuen, Bildungsreisen, Herausgabe von Publikationen sowie die Realisierung von Sport,- und Bildungsprojekten.

OPOLSKIE
BEZ TAJEMNIC

Marszałkowski
Budżet Obywatelski

ISBN 978-83-925029-8-2

9 788392 502982

Spazierbuch Spacerownik

Spazierbuch Spacerownik

OPPELN / OPOLE • 2018

Das Spazierbuch, das Sie, verehrte Leser, in den Händen halten, ist eine Art Zusammenfassung des Projektes „Oppelner Region ohne Geheimnisse“, das wir zu unserer großen Freude im Rahmen des Bürgerhaushaltes des Marschalls der Woiwodschaft Oppeln umsetzen konnten. Dieses Projekt hatte zum Ziel, den Bewohnern der Woiwodschaft Oppeln und insbesondere der Kreise Groß Strehlitz und Kandrzin-Cosel die reiche und vielschichtige Geschichte ihrer Region näherzubringen. Aus diesem Grund wurden 40 Begegnungen zum Thema regionale Geschichte veranstaltet, wodurch sich die Teilnehmer aktiv an Diskussionen beteiligen, ihre Meinungen tauschen und Erinnerungen teilen konnten. Um bei allen Altersgruppen das Interesse für selbständige Entdeckungen der regionalen Geschichte zu wecken, haben wir 3 Wettbewerbe veranstaltet, die zu einer feierlichen Gala mit der Ausstellung von ausgezeichneten Arbeiten führten. Im Weiteren wurden 10 Ausflüge durch die Kreise Kandrzin-Cosel und Groß Strehlitz organisiert, um das zu sehen, worüber wir sonst nur in Büchern lesen. Mit dem Spazierbuch in der Hand haben Sie die Möglichkeit, diese Ecke der Region aufs Neue zu entdecken. Ich hoffe, dass die Publikation Sie dazu anregen wird, auf eigene Faust die Geheimnisse der Woiwodschaft Oppeln zu erforschen und das Wissen über Ihnen schon Bekanntes zu erweitern. Durch die Beschreibungen einzelner Orte und Bauten gewinnen Sie einen tiefen Einblick in die Schätze der beiden Kreise und dank der Gliederung in thematische Kapitel können Sie ihre eigenen Routen gestalten. Ob Schlösser, Residenzen, Kirchen, Heiligtümer oder aktive Zeitgestaltung haben Sie eine breite Auswahl an Attraktionen. Ich lade Sie damit zur Lektüre und gleichzeitig zu Entdeckungen unserer lokalen Geschichte ein, was uns am nächsten ist. Lassen Sie uns das Spazierbuch zum Ausgangspunkt dafür machen, dass die Woiwodschaft Oppeln und im Besonderen die Kreise Kandrzin-Cosel und Groß Strehlitz für uns ohne Geheimnisse bleiben.

Rafał Bartek
Vorsitzender

SSpacerownik, który trzymają Państwo w ręku, jest pewnego rodzaju podsumowaniem projektu „Opolskie bez tajemnic”, który jako Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim mieliśmy przyjemność realizować w ramach Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego Województwa Opolskiego. Projekt ten miał na celu przybliżenie mieszkańcom województwa opolskiego, a w szczególności powiatów strzeleckiego i kędzierzyńsko-kozielskiego, bogatej i złożonej historii ich regionu. W tym celu przeprowadziliśmy 40 spotkań poświęconych historii lokalnej, w trakcie których uczestnicy mogli brać aktywny udział w dyskusjach, wymianie zdań i dzieleniu się wspomnieniami. Aby zachęcić każdą grupę wiekową do samodzielnego odkrywania historii swojego regionu, zorganizowaliśmy trzy konkursy, ich zwieńczeniem była uroczysta gala, podczas której wystawione zostały nagrodzone prace. Kolejnym krokiem było zorganizowanie dziesięciu wycieczek po powiecie kędzierzyńsko-kozielskim i strzeleckim, które pozwoliły zobaczyć to, o czym często czyta się jedynie w książkach. Trzymając *Spacerownik* w ręku, mają Państwo szansę raz jeszcze odkryć ten subregion. Mam nadzieję, że publikacja ta zachęci Państwa do samodzielnego odkrywania tajemnic województwa opolskiego i jeszcze bardziej przybliży to, co było już Państwu znane. Dzięki opisom poszczególnych obiektów zobaczą Państwo, jakie skarby skrywają oba powiaty, a poprzez podział *Spacerownika* na poszczególne działy, w przejrzysty sposób będą Państwo mogli zaplanować własne trasy. Zwiedzić zamki i dwory, kościoły i sanktuaria czy też aktywnie spędzony czas, korzystając z atrakcji, jakie proponuje subregion. Zachęcam zatem do lektury i tym samym do odkrywania tego co jest najbliżej nas, naszej lokalnej historii. Niech *Spacerownik* będzie dla Państwa podstawą, która sprawi, że Opolskie, a w szczególności powiat kędzierzyńsko-kozielski i strzelecki, pozostanie dla Państwa bez tajemnic.

Rafał Bartek
przewodniczący

Kirchen und Heiligtümer Kościóły i sanktuaria

Kirche zur Schmerzhafte Muttergottes in Sandowitz

Über Jahrhunderte hinweg gehörten die Gläubigen aus Sandowitz zur Kirchengemeinde Himmelwitz, seit 1831 zu Keltsch. Die erste Kirche im Dorf wurde gegen Ende des 19. Jahrhunderts errichtet, die Kirchengemeinde wurde 1919 ge-

wano pod koniec XIX w., a w 1919 ustanowiono parafię. W 1904 r. na dwóch szybach okna w miejscowej szkole pojawił się wizerunek Matki Boskiej, co uznano za cud i w związku z tym wydarzeniem w 1907 r. ufundowano kopię obrazu Czarnej Madonny z Jasnej Góry. Parafia pw. Matki Boskiej Bolesnej od 1974 r. jest sanktuarium maryjnym – Matki Boskiej Żędowickiej.

ul. ks. Wajdy 10, Żędowice
☎ 77 462 20 60, 704 622 060
🌐 www.parafia.zedowice.pl

Himmelwitz

Himmelwitz kann auf eine lange und interessante Geschichte zurückblicken. Das Dorf ist eine am Himmelwitzer Wasser und Świbski-Bach mit Teichen gelegene Waldsiedlung und war früher wirtschaftlich und geistlich gesehen eine der wichtigsten Ortschaften im Herzogtum Strehlitz. Zu den wichtigsten Gewerbetätigkeiten gehörten Müllerei, Bierherstellung und Gaststätten, aber auch Schneiderhandwerk, Schusterhandwerk, Weberei, Schmiedehandwerk oder Wagnerei.

Die Ortschaft bestand sicherlich schon am Anfang des 13. Jahrhunderts und wurde nach dem deutschen Recht gegründet. Im Jahre 1225 wurde sie erstmals urkundlich erwähnt. Es ist aber davon auszugehen, dass die Ortschaft früher gegründet wurde, im 12. Jahrhundert, wovon der Patron der hiesigen Kirche, der als Schutzheiliger der ältesten Kirchen in Polen geltende hl. Jakobus der Ältere, zeugt.

Kościół pw. Matki Boskiej Bolesnej w Żędowicach

Przez stulecia wierni z Żędowic należeli do parafii Jemielnica, a od 1831 r. do Kielczy. Pierwszy kościół we wsi wybud-

gründet. Im Jahre 1904 erschien an zwei Fensterscheiben in der Schule die Abbildung des Gemäldes der Muttergottes, was für ein Wunder gehalten wurde. Im Zuge dieses Ereignisses wurde 1907 eine Kopie der Tschenstochauer Schwarzen Madonna gestiftet. Die Kirchengemeinde zur Schmerzhafte Muttergottes dient seit 1974 als Marienwallfahrtsort – der Sandowitzer Muttergottes.

Fot. Beata Czapla

Fot. Jerzy Stemplewski

Mit Himmelwitz waren bis 1810 die Zisterzienser verbunden, die dank dem Oppelner Herzog Boleslaus I. in der zweiten Hälfte des 13. Jahrhunderts hierherkamen. Der Herzog stiftete die Kirche und das Kloster für 30 Brüder in Himmelwitz – die Gründung erfolgte wahrscheinlich 1280 oder 1282. Im Jahre 1298 stellte Papst Bonifatius VIII. das Kloster in Himmelwitz unter die Aufsicht des hl. Petrus und verlieh ihm Privilegien. Die ursprünglichen Gehälter im Kloster gingen auf Schenkungen aus 7 Dörfern, Einnahmen aus der Vergabe von Kirchenpatronaten und die Eintreibung von Zehnten aus 28 Dörfern zurück. Der größte Stifter des Klosters war Herzog Albert von Groß Strehlitz – er verlieh den Ordensbrüdern mehrere Schenkungen und Privilegien. Es war das einzige Zisterzienserkloster in der Oppelner Region. Dank den Zisterzien-

sern wurde in unserer Region eine moderne Land-, Wald-, Mühlen-, Wasser-, und Fischereiwirtschaft eingeführt. Nach über 500-jährigem Bestehen verschwanden die Zisterzienser, weil es im Jahre 1810 in Preußen zur Säkularisierung des Klosters kam und daraufhin wurde der Himmelwitzer Zisterzienserkonvent aufgelöst. Das ganze Vermögen wurde zu preußischem Staatseigentum erklärt.

Im Laufe der Jahrzehnte wurde die Ortschaft von Kriegen heimgesucht – Hussiteneinfall (1425-1428), Dreißigjähriger Krieg (1618-1648) – und Bränden: im Jahre 1617 brannten die Kirche und das Kloster mit der Bibliothek des Abtes Johannes Nucius, nieder anschließend noch die Brände von 1634 und 1733. Trotz immenser Schäden und Schwierigkeiten wurden das Dorf und die sakralen Bauten nach und nach wiederaufgebaut.

Bei der Klosterkirche gründete sich im Jahre 1675 die Bruderschaft des hl. Josef. Im ersten Jahrhundert ihres Bestehens zählte die Bruderschaft über 40 tausend Mitglieder – darunter Bewohner Schlesiens und weit entfernter Länder: Bauern, Städter, Adel, Herzöge, Ordensbrüder, Priester und Bischöfe.

Heutzutage verfügt Himmelwitz über ein gut ausgebautes Netz an Straßen, Gastronomie, Übernachtungsmöglichkeiten und touristischem Angebot. Im einstigen Spicher (Nachlass der Zisterzienser) unweit der Pfarrkirche befindet sich **das Zentrum für touristische Information.**

www.jemielnica.pl

Jemielnica

Jemielnica to stara wieś z wielką i ciekawą historią. Śródleśna osada położona nad rzeką Jemielnica i potokiem Świbskim ze stawami. Była jedną z ważniejszych miejscowości w księstwie strzeleckim pod względem gospodarczym i duchowym. Najważniejszymi dziedzinami na terenie wsi były młynarstwo, browarnictwo i karczmarstwo, a także krawiectwo, szewstwo, tkactwo, kowalstwo czy kołodziejstwo.

Miejscowość istniejąca na pewno już na początku XIII w., założona na prawie niemieckim. Po raz pierwszy została wymieniona w źródłach w 1225 r. Zapewne miejscowość powstała wcześniej, w XII w., o czym może świadczyć zwłaszcza wezwanie kościoła – patron św. Jakub Apostoł zwany Starszym to opiekun najstarszych świętyń w Polsce.

Z Jemielnicą do 1810 r. byli związani cystersi, którzy przybyli za sprawą księcia opolskiego Bolka I w drugiej połowie XIII w. Książę ufundował tu kościół i klasztor dla 20 braci – erygowanie miało się odbyć w 1280 lub 1282 r. W 1298 papież Bonifacy VIII wziął klasztor w Jemielnicy

pod opiekę św. Piotra i nadał mu przywileje. Pierwotne uposażenie klasztoru obejmowało siedem wsi, prawo patronatu nad kościołami i dziesięcinę z aż 28 wsi. Jednak największym fundatorem klasztoru był książę Albert strzelecki – nadał mnichom wiele darowizn i przywilejów. Był to jedyny klasztor cysterski na ziemi opolskiej. Dzięki cystersom na naszym obszarze wprowadzono nowoczesną gospodarkę rolną, leśną, młyńską, wodną i rybną. Po ponad 500-letniej działalności cystersi zniknęli, bo w 1810 r. nastąpiła sekularyzacja zakonu w Prusach i jemielnicki konwent cysterski został rozwiązany, a majątek stał się własnością państwa pruskiego.

Przez wieki miejscowość była trapiąca wojnami – najazd husytów (1425–1428), wojna trzydziestoletnia (1618–1648) – i pożarami: w 1617 r. spłonął kościół i klasztor wraz z biblioteką opata Johanesa Nuciusa, następne pożary w 1634 r. i 1733 r. Mimo ogromnych zniszczeń i trudności wioska z zabudową sakralną była systematycznie odbudowywana.

Przy kościele klasztornym w 1675 r. powstało Bractwo św. Józefa. W pierwszym stuleciu jego istnienia do bractwa należało ponad 40 tys. członków – mieszkańcy Śląska i odległych krajów: chłopi, mieszczaństwo, szlachta, książęta, zakonnicy, kapłani i biskupi.

Obecnie w Jemielnicy jest dobrze rozwinięta sieć drogowa, gastronomiczna i noclegowa oraz turystyczna. W dawnym spichlerzu obok kościoła parafialnego (pocysterskim) znajduje się **Centrum Informacji Turystycznej.**

www.jemielnica.pl

Zisterzienser-Markt

Um die Traditionen der Zisterzienser beizubehalten, wird seit 2011 immer Anfang Mai auf Initiative des Gemeinde-

rates und regionaler Organisationen der Zisterzienser-Markt veranstaltet. Um diese Zeit strömen nach Himmelwitz viele Menschen aus der Region, dem In- und Ausland. Der Zisterzienser-Markt ist mit der Veranstaltung des Diözese-Festes der Familie und der Bruderschaft des hl. Josef verbunden.

Jarmark Cysterski

Dla podtrzymania tradycji cysterskich samorząd gminy i lokalne organizacje od 2011 r. na początku maja organizują Jarmark Cysterski. Do Jemielnicy przyjeżdżają w tym czasie tłumy ludzi z regionu, kraju i zagranicy. Jarmark Cysterski jest połączony z uroczystościami Diecezjalnego Święta Rodziny i Bractwa św. Józefa.

Friedhofskirche Allerheiligen Himmelwitz

Ursprünglich (bis 1812) war es die Pfarrkirche St. Jakob. Ihre Anfänge gehen auf das 13. Jahrhundert zurück. Die gegenwärtige Kirche wurde im 14.

Fot. Jerzy Stemplewski

Jahrhundert im gotischen Stil errichtet. Das Presbyterium hat ein Kreuzrippengewölbe und die Vorhalle ein Kreuztonnengewölbe. Der Hauptaltar mit dem Allerheiligen-Gemälde und den Statuen Johannes' des Evangelisten und Johannes' des Täufers stammen aus dem Jahre 1728. Das Chorgestühl ist im Stil der Spätrenaissance, die Kanzel im Stil des Barock und die Bänke aus dem Jahre 1667. Besondere Beachtung verdient die gotische Polychromie aus dem 15. Jahrhundert, die zu den wertvollsten im Groß-Strehlitzer Land gehört.

Kościół pogrzebowy pw.

Wszystkich Świętych w Jemielnicy

Pierwotnie (do 1812 r.) był to kościół parafialny pw. św. Jakuba Starszego. Jego początki sięgają XIII w. Obecny kościół został zbudowany w XIV w. w stylu gotyckim, prezbiterium ma sklepienie krzyżowo-żebrowe, kruchta – sklepienie kolebkowo-krzyżowe. Ołtarz główny z obrazem Wszystkich Świętych, figurami Jana Ewangelisty i Jana Chrzciciela pochodzi z 1728 r., stalle są późnorenansowe, ambona barokowa, a ławki z 1667 r. Na uwagę zasługują polichromie gotyckie z XV w., należące do najcenniejszych na ziemi strzeleckiej.

Pfarrkirche Mariä Himmelfahrt in Himmelwitz

Die Kirche war von Anfang an mit dem Zisterzienserkloster verbunden. Der erste Kirchenbau mit dem Kloster entstand in der zweiten Hälfte des 13. Jahrhunderts auf Initiative von Boleslaus I. von Oppeln. Als Stifter folgte ihm sein Sohn Herzog Albert von Groß-Strehlitz nach. Hussitenkriege, der Dreißigjährige Krieg und zahlreiche Brände führten zur Verarmung des Klosters. Die gegenwärti-

ge Kirche entstand in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts nach einem großen Brand im Jahre 1733. Die Kirche ist ost-orientiert, dreischiffig und wurde im gotischen und barocken Stil nach den Plänen von Georg Friedrich Gans errichtet. Der Hauptaltar (16 Meter hoch, 10 Meter breit) entstand im Atelier von Michael Kössler in Falkenberg. Das Hauptschiff ist 42 Meter lang und der Kirchturm 54 Meter hoch. Die Kirche verfügt über mehrere Seitenaltäre mit Heiligenstatuen und Gemälden der Künstler Michael Willmann, Georg Wilhelm Neuhertz, Michael Steiner und Johann Östreicher. Im hinteren Teil der Kirche befindet sich die Orgelempore mit einer Rokoko-Orgel des Brieger Orgelbauers Johann Scheffler aus dem Jahre 1777. Unweit des Presbyteriums befindet sich die Kapelle des hl. Josef und eine Krypta mit den irdischen Überresten der Ordensbrüder. Die Krypta kann im Rahmen des Zisterzienser-Marktes besichtigt werden.

Kościół parafialny pw.

Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Jemielnicy

Kościół od początku był związany z zakonem cysterskim. Pierwsza zabudowa świątyni z klasztorem powstała w drugiej połowie XIII w. z inicjatywy księcia opolskiego Bolka I, a po nim fundatorem był jego syn książę strzelecki Albert. Wojny husyckie i trzydziestoletnia, liczne pożary doprowadziły do zubożenia klasztoru. Obecny kościół powstał w drugiej połowie XVIII w. po wielkim pożarze w 1733 r. Świątynia orientowana, trzynawowa, wybudowana w dwóch stylach – gotyckim i barokowym, według planów Fryderyka Gansa. Ołtarz główny (wys. 16 m, szer. 10 m) powstał w warsztacie Michaela Kösslera w Niemodlinie. Nawa główna ma 42 m długości, a wieża 54 m

Fot. Blazej Duk

wysokości. Świątynia posiada liczne ołtarze boczne z figurami świętych i obrazami autorstwa Michaela Willmanna, Georga Wilhelma Neuhertza, Michaela Steinera i Johanna Östreichera. W nawie tylnej znajduje się chór z organami rokokowymi z 1777 r. autorstwa brzeskiego organmistrza Johanna Schefflera. Tuż obok prezbiterium znajduje się kaplica św. Józefa oraz krypta grobowa, gdzie spoczywają doczesne szczątki zakonników. Jest otwierana dla zwiedzających w trakcie Jarmarku Cysterskiego.

ul. Wiejska 63, Jemielnica
☎ 77 463 23 16, 77 462 51 31
🌐 www.jemielnica.opole.opoka.org.pl

Kirche Mariä Geburt in Centawa

Die Kirche in Centawa entstand um die Jahrhundertwende vom 13. zum 14. Jahrhundert. Die gegenwärtige Kirche wurde im 16. Jahrhundert im gotischen Stil gebaut sowie gegen Ende des 19. Jahrhunderts gründlich renoviert und umgebaut. Damals erhielt sie neugotische Elemente. Besondere Beachtung verdient die in der frühen Renaissance geschaffene Kassettendecke mit Pflanzenmotiven, die von Magdalena Centawska 1585 im Altarraum und 1586 im Kirchenschiff ge-

Fot. Jerzy Stemplewski

w 1585 r. w prezbiterium i w 1586 r. w nawie głównej przez Magdalenę Centawską. Z pierwotnego wyposażenia gotyckiej świątyni nie zachowały się ołtarze. W 1950 zastąpiono je nowymi obrazami namalowanymi przez Łukasza Mrzygłoda (1884–1952) z Paczyny. Pod kościołem znajduje się krypta grobowa, w której spoczywają właściciele dóbr. Przepiękną miedzianą trumnę z XVII w., w której była pochowana Dorothea Barbara Larisch von Slewitz (1665–1689), można obejrzeć w Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu.

ul. Powstańców Śląskich 15, Centawa

☎ 77 463 21 35

🌐 www.centawa.ovh.org

stiftet wurde. Von der ursprünglichen Ausstattung der gotischen Kirche fehlen die Altäre. Im Jahre 1950 wurden sie durch neue Gemälde von Łukasz Mrzygłód (1884–1952) aus Groß Patschin ersetzt. Unter der Kirche befindet sich eine Krypta, in der Gutsbesitzer ihre letzten Ruhestätten fanden. Der wunderschöne Kupfersarg aus dem 17. Jahrhundert, in dem Dorothea Barbara Larisch von Slewitz (1665–1689) begraben wurde, kann im Museum der Schlesischen Piasten in Brieg besichtigt werden.

Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Centawie

Kościół w Centawie powstał na przełomie XIII/XIV w. Obecna świątynia została wybudowana w XVI w. w stylu gotyckim, a pod koniec XIX w. była gruntownie odnowiona i przebudowana, otrzymała wówczas elementy neogotyckie. Na uwagę zasługuje przepiękny sufit kasetonowy z wczesnego renesansu, zdobiony motywami roślinnymi, ufundowany

Fot. Błażej Duk

Christus-König-Kirche in Kadlub

Diese Kirche wurde in den 30er Jahren des 20. Jahrhunderts erbaut und 1934 vom Breslauer Kardinal Adolf Bertram (1859–1945) geweiht. Besondere Beachtung verdienen in dieser Kirche wunderschöne Fresken. Im Presbyterium veranschaulicht ein Fresco aus den 30er Jahren die Anbetung von Christus König durch die Bewohner von Kadlub. In den Seitenaltären sieht man die Gemälde von

Mutter Jesu und dem hl. Josef vom hervorragenden schlesischen Maler und Konservator Łukasz Mrzygłód (1884–1952). Zu seinen Werken zählen auch die Kreuzweg-Fresken sowie die Fresken der hl. Cäcilia und des Guten Hirten an der Kanzel.

Kościół pw. Chrystusa Króla w Kadłubie

Jest to świątynia wybudowana w latach trzydziestych XX w. i poświęcona w 1934 r. przez kardynała wrocławskiego Adolfa Bertrama (1859–1945). Na uwagę zasługują w tym kościele piękne freski. W prezbiterium fresk z lat trzydziestych przedstawia adorację Chrystusa Króla przez mieszkańców Kadłuba. W ołtarzach bocznych obrazy Najświętszej Marii Panny i św. Józefa namalowane w 1952 r. przez wybitnego śląskiego malarza i konserwatora zabytków Łukasza Mrzygłoda (1884–1952). Dziełem tego artysty są również freski Drogi Krzyżowej, św. Cecylii i Chrystusa Dobrego Pasterza na ambonie.

ul. Powstańców Śląskich 3, Kadłub

☎ 77 463 64 97

🌐 www.parafiakadlub.pl

🌐 www.kadlub.com

Kirche St. Katharina von Alexandria in Grodisko

Die Kirche in Grodisko bestand schon im 16. Jahrhundert und war eine separate Kirchengemeinde. Nach dem Dreißigjährigen Krieg (1618–1648) schloss sie sich der Kirchengemeinde Rosmierz an. Die erste Information über die Kirche stammt von 1516, als sie erneut geweiht wurde. Im 16. und 17. Jahrhundert erhielt die Kirche mehrere Altäre und die Ausstattung, die von der Familie Sura ge-

Fot. Jerzy Stemplewski

stiftet wurde. Die Kirche in Grodisko war wahrscheinlich aus Holz und brannte gegen Ende des 18. Jahrhunderts nieder. Die gegenwärtige Kirche wurde in den Jahren 1812–1814 erbaut, womit eine Legende verbunden ist, die von Generation zu Generation weitergegeben wird. Dieser Legende nach sollte die Kirche auf dem Grundstück am Weg nach Kadlub an der Stelle des heutigen Friedhofs gebaut werden. Hierher brachten die Gläubigen aus Grodisko, Kadlub und Oschiek Baumaterialien für die Kirche. Ein Hirsch aus den umliegenden Wäldern verlegte die Baumaterialien auf seinem Geweih an die Stelle der heutigen Kirche. Als sich dieser Vorgang mehrmals wiederholte, sahen die Gläubigen ein, dass es der Wille Gottes ist, die Kirche im Dorfmitte entstehen zu lassen. Seit dem 19. Jahrhundert gab es in der Kirche neugotische Altäre sowie die Ausstattung im Stil des Barock und der Renaissance, die heute nicht mehr vorhanden sind. Zu den wertvollsten Denkmälern gehört ein Kelch von 1638, eine neugotische Monstranz aus dem 19. Jahrhundert, ein Gemälde der hl. Agnes am Hauptaltar und ein Gemälde des hl. Valentin am Seitenaltar.

Interessanterweise wird der Ablass nicht am Gedenktag von Katharina von Alexandria gefeiert, sondern immer am 14. Februar, am Gedenktag des hl. Valentin.

Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Grodzisku

Świątynia w Grodzisku istniała zapewne w XVI w. i być może była osobną parafią, po wojnie trzydziestoletniej (1618–1648) przyłączono kościół do parafii Rozmierz. Pierwsza informacja o kościele pochodzi z 1516 r., wtedy to został ponownie konsekrowany. W XVI i XVII w. otrzymał kilka ołtarzy i wyposażenie ufundowane przez rodzinę Sura. Kościół w Grodzisku był prawdopodobnie drewniany i pod koniec XVIII w. spłonął. Obecny jest wybudowany w latach 1812–1814. Z jego budową wiąże się legenda, która jest przekazywana z pokolenia na pokolenie. Mówi ona, że miejscem wyznaczonym na kościół były grunty położone przy drodze na Kadłub w miejscu dzisiejszego cmentarza. Tutaj wierni z Grodziska, Kadłuba i Osieka zwozili i składowali materiał potrzebny na budowę. Ale jeleń z pobliskich lasów nocą na swoim porożu przenosił materiały budowlane w miejsce obecnego kościoła. Kiedy to się powtarzało przez jakiś czas, wierni zrozumieli, że jest to wola Boża i świątynia musi stanąć w centrum wioski. Od XIX w. w kościele były ołtarze neogotyckie oraz wyposażenie renesansowe i barokowe, które nie przetrwały do naszych czasów. Do najcenniejszych zabytków należy kielich mszalny z 1638 r., neogotycka monstrancja z XIX w. oraz obraz ze starego ołtarza głównego św. Agnieszki i obraz św. Walentego w ołtarzu bocznym.

Ciekawostka: mimo że patronką kościoła jest św. Katarzyna Aleksandryjska, nie obchodzi się odpustu w jej dzień, ale zawsze 14 lutego – w dniu św. Walentego.

ul. Główna, Grodzisko
77 463 64 60
www.grodzisko.org

Der Kult des heiligen Valentin in Grodsko nahm seinen Anfang im 17. Jahrhundert, wovon ein schöner Messkelch mit eingraviertem Namen des Heiligen aus dem Jahre 1638 und ein Gemälde des Heiligen am Seitenaltar zeugen. Die Belebung des Kultes erfolgte im 19. Jahrhundert, als sich in den umliegenden Dörfern die Pest breitmachte, wodurch der hl. Valentin wieder in die Erinnerung der Menschen kam. Vom Ende des 19. Jahrhunderts an wird der 14. Februar jedes Jahr wie ein richtiger Feiertag begangen. In die Kirche strömen Gemeindeglieder, Verehrer des Heiligen und andere Gläubige aus der Umgebung, um für Gesundheit zu beten und die Fürbitten des hl. Valentin vorzutragen. An diesem feierlichen Tag besuchen ca. 1,5 tausend Gläubige alle hl. Messen.

Kult św. Walentego w Grodzisku jest znany od XVII w., czego dowodem jest piękny kielich mszalny z 1638 r., na którym jest umieszczone imię, oraz obraz świętego na ołtarzu bocznym. Ożywienie kultu nastąpiło w XIX w., kiedy to w okolicznych wioskach panowała zaraza, ludzie przypomnieli sobie wówczas o św. Walentym. Od końca XIX w. dzień 14 lutego każdego roku jest prawdziwym świętem. Do kościoła przychodzą parafianie oraz przyjeżdżają wierni i czciciele świętego z całej okolicy, by modlić się o zdrowie i wstawiennictwo do świętego. W tym uroczystym dniu we wszystkich mszach świętych uczestniczy tu około półtora tysiąca wiernych.

Kirche St. Bartholomäus in Suchau

Die Kirche in Suchau bestand schon am Anfang des 14. Jahrhunderts als Pfarrkirche. Nach dem Dreißigjährigen Krieg (1618–1648) diente sie bis 1980 als Filialkirche der Kirchengemeinde Rosmierz. Die gegenwärtige Kirche wurde

Fot. Jerzy Stemplewski

im 16. Jahrhundert errichtet und später mehrmals umgebaut, zuletzt 1820 und 1959. Die Kirche schmücken barocke Altäre und eine wunderschöne Grabplatte von Piotr Strzela. Im hölzernen Kirchturm befindet sich eine der ältesten Glocken Schlesiens – von 1396 – die zweite ist aus dem 15. Jahrhundert. Der im mittleren Teil des Hauptschiffes befindliche enge Eingang führt zu einer alten Gruft. An einer engen Stelle im Untergrund wurden ein Dutzend Holzsärge angebracht. In einem wurden zwei Menschen begraben, in einem anderen eine Frau mit Kind und die Leiche einer enthaupteten Frau, ihr Hals wurde mit einem Tuch umwickelt. Die Krypta kann nicht besichtigt werden.

Kościół pw. św. Bartłomieja w Suchej

Kościół w Suchej istniał już na początku XIV w. jako parafialny. Po wojnie trzydziestoletniej (1618–1648) filia parafii Rozmierz do 1980 r. Obecny jest wzniesiony w XVI w., później kilkakrotnie przebudowany, ostatnio w 1820 i 1959 r. W świątyni są barokowe ołtarze oraz przepiękna płyta nagrobna Piotra Strzeli. Na drewnianej wieży kościelnej znajduje się jeden z najstarszych dzwonów na Śląsku – z 1396 r. – oraz drugi z XV w. W środkowej części nawy głównej kościoła znajduje

się wąskie wejście do starego grobowca. W ciasnym podziemnym miejscu umieszczono kilkanaście drewnianych trumien. W jednej są pochowane dwie osoby, w innej kobieta z dzieckiem, a także zwłoki kobiety ściętej, jej szyja jest owinięta płótnem. Obecnie krypta jest niedostępna do zwiedzania.

ul. Kościelna 43, Sucha
77 463 63 16

Grabplatte von Piotr Strzela aus dem Jahre 1600

Die Grabplatte befindet sich in der Vorhalle vor dem Haupteingang der Kirche. Auf ihr ist Piotr Strzela in vollständiger militärischer Ausrüstung abgebildet. Er war Besitzer von Suchau und den umliegenden Dörfern. Er starb am 8. Januar 1600. Diese Grabplatte gehört zu den schönsten erhaltenen Sehenswürdigkeiten dieser Art im Groß Strehlitzer Land.

Płyta nagrobna Piotra Strzeli z 1600 r.

Płyta znajduje się w kracie przy głównym wejściu do kościoła. Umieszczono na niej wizerunek Piotra Strzeli w pełnym ekwipunku wojennym. Był on właścicielem Suchej oraz okolicznych wsi. Zmarł 8 stycznia 1600 r. Płyta należy do najpiękniejszych tego rodzaju zabytków zachowanych na ziemi strzeleckiej.

Erzengel-Michael-Kirche in Rosmierz

Die Kirche in Rosmierz wurde im 14. Jahrhundert im gotischen Stil errichtet. Bis heute befindet sich im Presbyterium ein Tabernakel mit aus dem 13. Jahrhundert stammenden Gittern. Die Kirche wurde früher der hl. Maria geweiht. Im Laufe der Jahrzehnte wurden die gotischen Elemente bedingt durch mehrere Umbauten verwischt. Im Jahre 1760

Fot. Jerzy Stemplewski

wurde nördlich der Kirche eine Kapelle errichtet, 1768 folgte im Süden eine weitere. Im Jahre 1896 wurde die Kirche um das Mittelschiff und das Presbyterium vergrößert. Die Altäre und Statuen sind dem Barock zuzuordnen. Die Kirche schmücken auch die vom Künstler Maciejowicz aus Leschnitz im Jahre 1901 gefertigten Deckengemälde mit der Darstellung der Geheimnisse des Rosenkranzes. In der Kapelle zu Ehren der Schmerzensmutter Maria hängt eine Gedenktafel, die den in den Napoleonischen Kriegen (1813) Gefallenen gewidmet ist. In den Kirchturm wurden im Jahre 2018 drei neue Glocken gehoben, eine von ihnen wurde von den Nachfahren schlesischer Auswanderer aus Texas, aus dem Bandera County, gestiftet. Neben der Kirche steht seit 2011 das „Vom Herzen zum Herzen“-Denkmal, das für Auswanderung und die schlesisch-texanische Zusammenarbeit steht.

Kościół pw. Archanioła Michała w Rozmierzu

Świątynia w Rozmierzu powstała w XIV w., w stylu gotyckim. Do dziś w prezbiterium znajduje się gotyckie tabernakulum z kratą z XVII w. Kościół do 1686 r. był pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny. Na przestrzeni stuleci styl gotycki został zatarty przez wielokrotną przebu-

dowę świątyni. W 1760 r. od strony północnej wybudowano kaplicę, a w 1768 r. dobudowano od strony południowej drugą kaplicę. W 1896 r. świątynia została powiększona, dobudowano nawę boczną i prezbiterium. W kościele są ołtarze i figury barokowe, na suficie malowidła przedstawiające trzy tajemnice różańca, namalowane w 1901 r. przez artystę Maciejowicza z Leśnicy. W kaplicy Matki Bożej Bolesnej znajduje się tablica poświęcona poległym w wojnach napoleońskich (1813 r.). Na wieży w 2008 r. umieszczono trzy nowe dzwony, w tym jeden ufundowany przez potomków śląskich emigrantów z Teksasu, z hrabstwa Bandera. Obok kościoła znajduje się pomnik z 2011 r. „Serce od serca” poświęcony emigracji i współpracy śląsko-tekkańskiej.

ul. Kościelna, Rozmierz
77 463 38 25

Kirche St. Simon und Judas Thaddäus in Schimischow

Die Kirche wurde im Jahre 1607 als eine protestantische Kirche gebaut und von Johann Krzydłowski und Ludmilla, geb. Strzela, gestiftet. Ursprünglich war die Kirche der Dreifaltigkeit gewidmet und diente als Gebetshaus und Begräbnisstätte. Es ist die einzige Kirche aus der späten Renaissance im Kreis Groß Strehlitz. Die Kirche schmücken heute neogotische Altäre. Im Presbyterium befinden sich zwei große Gemälde vom Breslauer Maler Iwo Schreiber aus dem Jahre 1912. In den Jahren 1909–1911 wurde die Kirche um das Querhaus und das Presbyterium ausgebaut, der Stil der Renaissance konnte jedoch beibehalten werden. Besondere Aufmerksamkeit verdienen das Gewölbe, das Wappenportal (beim Kircheneingang) und wunderschöne Glasfenster, die von ehemaligen Besitzern gestiftet wurden.

Seit 1702 ist es eine römisch-katholische Kirche. Im Jahre 1870 wurde in Schimischow eine vorläufige Kirchengemeinde berufen, die 1895 ihre Eigenständigkeit erlangte. Vor dem Kircheneingang befindet sich ein Kreuz aus dem 19. Jahrhundert, das zum Andenken an die römisch-katholische Gemeinschaft aus Groß Strehlitz, welche die Gottesdienste in Schimischow zur Zeit des „Kulturkampfes“ besuchte, aufgestellt wurde. An der Außenmauer ist ein Lapidarium und eine Pietà angebracht, was von Pfarrer T. Pache (1874–1941) gestiftet wurde. In der heutigen Trauerkapelle befindet sich eine alte Krypta von einstigen Dorfbesitzern: von Krzydłowski, Warłowski, Skäl, Tenczin. In dieser Krypta ruhen die sterblichen Überreste eines enthaupteten Menschen. Auf der linken Seite vor dem Presbyterium gibt es eine weitere Krypta, in der Alfred Graf Strachwitz (1868–1936) und seine Tochter Agatha (1915–1936) ruhen. Die Krypten können nicht besichtigt werden.

Kościół pw. św. Szymona i Judy Tadeusza w Szymiszowie

Kościół powstał w 1607 r. jako świątynia protestancka z fundacji Johanna Krzydłowskiego i Ludmilla z. Strzela. Pierwotnie był pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej i służył jako dom modlitwy i miejsce pochówku. Jest to jedyny kościół w stylu późnorenansowym w powiecie strzeleckim. Obecnie jest wyposażony w ołtarze neogotyckie. W prezbiterium znajdują się dwa duże obrazy z 1912 r. namalowane przez Iwo Schreibera z Wrocławia. W latach 1909–1911 kościół został rozbudowany poprzez dodanie transeptu i prezbiterium, zachowano jednak styl renesansowy. Na uwagę zasługują sklepienie świątyni i portal z herbami (wejście do kościoła) oraz piękne witraże ufundowane przez dawnych właścicieli.

Fot. Jerzy Stemplewski

Od 1702 r. jest to kościół rzymskokatolicki. W 1870 r. w Szymiszowie powołano kurację, a w 1895 r. powstała samodzielna parafia. Przed wejściem do kościoła znajduje się krzyż z XIX w. Ustawiony został na pamiątkę społeczności rzymskokatolickiej, która ze Strzelca uczęszczała na nabożeństwa do Szymiszowa w czasie „kulturkampfu”. Na zewnętrznym murze kościoła jest utworzone lapidarium oraz Pietà ufundowana przez ks. T. Pache (1874–1941). W kościele pod dzisiejszą kaplicą przedpogrzebową znajduje się stara krypta grobowa właścicieli wsi: von Krzydłowski, Warłowski, Skäl, Tenczin. W niej między innymi mają spoczywać szczątki człowieka ściętego mieczem. Z lewej strony przed prezbiterium umieszczona jest druga, w której spoczywa Alfred Graf Strachwitz (1868–1936) i jego córka Agatha (1915–1936). Obecnie krypty nie są udostępniane do zwiedzania.

ul. Kościelna 7, Szymiszów
77 461 77 88

Kirche St. Laurentius in Groß Strehlitz

Die Kirche wurde zum ersten Mal Ende des 13. Jahrhunderts (1271, 1290) urkundlich erwähnt. Ursprünglich war es wahrscheinlich eine Kirche aus Holz, erst

Fot. Beata Czapla

später eine gemauerte. Im 18. Jahrhundert wurde die Kirche im barocken Stil errichtet. Die gegenwärtige neubarocke Kirche wurde in den Jahren 1903-1907 nach vollständigem Abriss der vorigen errichtet. Im Presbyterium befinden sich ein schöner barocker Altar und eine Kanzel, auf beiden Seiten der Kirche gibt es vier barocke Altäre. Auf der rechten Seite der Kirche befinden sich unter dem Chorbereich alte Krypten des örtlichen Adels. Unweit der Kirche steht ein Wehrturm, eine Lourdesgrotte und im hinteren Teil auf dem einstigen Friedhof ein Lapidarium. Vor dem Kircheneingang steht ein aus dem Jahre 1906 stammendes Kreuz aus Sandstein mit der Darstellung der Kreuzigung Jesu.

Kościół pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich

Kościół wzmiankowany pod koniec XIII w. (1271, 1290). Pierwotnie był

zapewne drewniany, potem murowany. W XVIII w. wybudowano kościół w stylu barokowym. Obecny – neobarokowy – powstał w latach 1903–1907 po całkowitym wyburzeniu poprzedniego. W prezbiterium znajduje się piękny barokowy ołtarz oraz ambona, po bokach – cztery barokowe ołtarze. Po prawej stronie kościoła, pod chórem znajdują się stare krypty grobowe miejscowej szlachty. Obok kościoła stoi baszta-dzwonnica, grota lurdzka, z tyłu znajduje się lapidarium na byłym cmentarzu. Przed wejściem do świątyni jest ustawiony krzyż z piaskowca z 1906 r. ze sceną ukrzyżowania.

) ul. Kołtąja 9, Strzelce Opolskie
☎ 77 461 24 42
🌐 www.parafia-strzelce.pl

Fronleichnamskirche in Groß Strehlitz

Die im Jahre 1826 erbaute Kirche diente zunächst der evangelischen Gemeinde in Groß Strehlitz. Der Kirchturm entstand ca. 1888. Die Kirche wurde nach den Plänen von Ernst Samuel Friebl unter Berücksichtigung von Anmerkungen und Vorschlägen des Architekten und Baumeisters Christoph Worbs aus Groß Strehlitz gebaut.

Fot. Błażej Duk

Seit 1982 dient die Kirche der katholischen Kirchengemeinde St. Laurentius in Groß Strehlitz.

Kościół pw. Bożego Ciała w Strzelcach Opolskich

W 1826 r. kościół został poświęcony dla strzeleckiej społeczności ewangelickiej. Wieża-dzwonnica powstała około 1888 r. Świątynię wybudowano według planów Ernsta Samuela Friebla z wykorzystaniem uwag i propozycji architekta i mistrza budowlanego Christopha Worbsa ze Strzelca Wielkich (Gross Strehlitz). Od 1982 r. kościół – jako katolicki – należy do parafii św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich.

) ul. Opolska 4, Strzelce Opolskie
☎ 77 461 24 42
🌐 www.parafia-strzelce.pl

Kirche St. Stanislaus und Mariä Empfängnis in Groß Pluschnitz

Zum ersten Mal wurde die Kirche im Jahre 1299 urkundlich erwähnt, als nächstes im Jahre 1335. Die gegenwärtige Kirche wurde im 16. Jahrhundert an der Stelle der früheren Holzkirche errichtet. Die Kirche wurde im spätgotischen Stil gebaut und später dreimal unter teilweiser Verwischung von Stilmerkmalen umgebaut. Interessanterweise wurde die hiesige Signaturglocke im Jahre 1854 von den ersten Auswanderern nach Panna Maria in Texas (USA) mitgenommen.

Kościół pw. św. bp. Stanisława i Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Płużnicy Wielkiej

Pierwsza wzmianka o kościele pochodzi z 1299 r., kolejna z 1335 r. Obecna świątynia została wybudowana w XVI

Fot. Jerzy Stemplewski

w. w miejsce drewnianej. Wieża powstała w XVIII/XIX w., również zastąpiła drewnianą. Kościół wybudowano w stylu późnogotyckim, przebudowany później trzykrotnie z częściowym zatarciem cech stylowych. Ciekawostką jest, że dzwon (sygnaturka) został w 1854 r. zabrany przez pierwszych emigrantów do Panny Marii w Teksasie (USA).

) ul. Strzelecka 4, Płużnica Wielka

Marienkirche in Kalinow

Die Kirche in Kalinow bestand wahrscheinlich schon im 14. Jahrhundert als eigenständige Kirchengemeinde. Ursprünglich war es eine Holzkirche, erst später wurde eine gemauerte Kirche errichtet. Das Dorf wurde oftmals von Seuchen heimgesucht, was aufgrund von einer geringen Zahl von Gläubigen dazu führte, dass der Kirche das Statut einer Kirchengemeinde aberkannt und sie zur

Fot. Beata Czajka

nych i stał się kościołem filialnym parafii w Wysokiej z tzw. prawem *Materadjuncta*. Obecny kościół został wybudowany w XV w. w stylu gotyckim, w XVIII i XX w. przebudowany z częściowym zatarciem cech gotyckich. W podziemiach lub obok świątyni są pochowani ewangelicy i katolicycy właściciele dóbr. W prezbiterium zachowało się gotyckie sklepienie krzyżowo-żebrowe. Najcenniejszym zabytkiem jest monstrancja z 1723 r. ufundowana przez Johanna i Annę von Kalinowskich oraz w ołtarzu głównym obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, późnobarokowy, z XVIII w.

Filialkirche der Gemeinde in Wysoka mit dem sog. Recht *Materadjuncta* umfunktionierte. Die gegenwärtige Kirche wurde im 15. Jahrhundert im gotischen Stil errichtet sowie im 18. und 20. Jahrhundert unter teilweiser Verwischung von gotischen Spuren umgebaut. Unter der Erdoberfläche und neben der Kirche liegen protestantische und katholische Gutsbesitzer begraben. Im Presbyterium blieb das gotische Kreuzrippengewölbe erhalten. Die wertvollsten Denkmäler sind eine von Johann und Anna von Kalinowski gestiftete Monstranz aus dem Jahre 1723 und den Hauptaltar schmückt ein spätbarockes Gemälde Mutter Gottes mit Kind aus dem 18. Jahrhundert.

Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Kalinowie

Kościół w Kalinowie istniał zapewne już w XIV w. i był samodzielną jednostką parafialną. Pierwotny miał być z drewna, potem wybudowano kościół murowany. Wieś w przeszłości była nękana przez zarazy, w związku z czym w XVIII w. kościół w Kalinowie utracił status parafii z powodu małej liczby wier-

) ul. Wiejska, Kalinów
☎ 77 404 83 25

Kirche St. Peter und Paul in Dollna

Die Kirche in Dollna stammt aus der Jahrhundertwende vom 13. zum 14. Jahrhundert. Sie zählt zu den wenigen gotischen Kirchen im Groß Strehlitzer Land, obwohl dieser Stil teilweise ausgelöscht wurde. Die Kirche schmücken neugotische Altäre, am Hauptaltar ist ein großes Gemälde Unserer Lieben Frau auf dem Berge Karmel von 2006. Die Kirchengemeinde begeht den sog. kleinen Ablass

Fot. Jerzy Stemplewski

am Gedenktag der heiligen Petrus und Paulus und den großen Ablass (seit 1880) am Gedenktag Unserer Lieben Frau auf dem Berge Karmel.

Kościół pw. św. św. Piotra i Pawła w Dolnej

Kościół w Dolnej pochodzi z przełomu XIII i XIV w. Jest jedną z nielicznych świątyni gotyckich na ziemi strzeleckiej, choć styl ten został częściowo zatarty. W kościele są ołtarze neogotyckie, w ołtarzu głównym duży obraz Matki Boskiej Szkaplerznej z 2006 r. Parafia obchodzi tzw. mały odpust w czasie uroczystości św. św. Piotra i Pawła oraz odpust wielki (od 1880 r.) podczas święta Matki Boskiej Szkaplerznej.

) ul. Wiejska, Dolna
☎ 77 461 50 88
🌐 www.dolna.com.pl

Kirche St. Florian in Wysoka

Die Kirche in Wysoka wurde zum ersten Mal im 14. Jahrhundert urkundlich erwähnt. Die gegenwärtige Kirche wurde im 15. Jahrhundert errichtet, später 1598 umgebaut und 1934 ausgebaut. Ursprünglich war es eine gotische Kirche, später im Stil der Renaissance und des Barock. Diese Stilvielfalt zeigt sich auch in der Kirche. Im früheren Presbyterium befindet sich ein Verschlussgitter von 1602 im Stil der Renaissance (heute Kapelle der Heiligen Muttergottes). An der Bekrönung ist eine zweiseitige Abbildung des Baumes des Lebens mit Jesu am Kreuz zu sehen. Hier sind auch eine schöne Kanzel im Renaissance-Stil mit einem Flachrelief des sog. Traums vom hl. Jakobus, mehrere Gemälde und Skulpturen im Bauernbarock und eine steinerne Schale des einstigen Taufbeckens aus dem 16.

Jahrhundert zu sehen. Nach 69 Jahren kehrte 2011 aus Deutschland die Glocke „Hl. Maria“ von 1444 in die Kirchengemeinde zurück.

Kościół pw. św. Floriana w Wysokiej

Kościół w Wysokiej był wzmiankowany już w XIV w. Obecny zbudowany został w XV w., potem przebudowany w 1598 r. i rozbudowany w 1934 r. Pierwotnie w stylu gotyckim, potem renesansowym

Fot. Jerzy Stemplewski

i neobarokowym. W kościele można zobaczyć różne style zabudowy. W dawnym prezbiterium znajduje się krata zamykająca (obecnie kaplica Najświętszej Marii Panny) z 1602 r. wykonana w stylu renesansu. Na zwieńczeniu namalowano obustronnie Drzewo Życia z Chrystusem na krzyżu. Jest tu też piękna renesansowa ambona z płaskorzeźbą tzw. snu św. Jakuba oraz kilka obrazów i rzeźb barokowo-ludowych i kamienna czara dawnej chrzcielnicy z XVI w. W 2011 r., po 69 latach z Niemiec powrócił do parafii dzwon „Św. Maria” z 1444 r.

) ul. Strzelecka 5, Wysoka
☎ 77 404 83 25

Fot. Błażej Duk

St. Annaberg

Der schon aus der weitesten Ferne sichtbare St. Annaberg ist eine Perle des Oppelner Landes. Seit über 3 Jahrzehnten zieht er mit seinem Zauber und Geist unzählige Pilger, Touristen, Gläubige und Ungläubige an. Aus diesem Grund nennt man ihn den Berg der Nationen, Kulturen und Religionen. Seit Jahrzehnten wird dafür gesorgt, dass die Gottesdienste in zwei Sprachen stattfinden: Deutsch und Polnisch. Diese zwei Sprachen beherrschen nämlich die hiesigen Bewohner. Der St. Annaberg ist für Polen, Deutsche und Schlesier ein besonderer Ort. Hier wurde im Mai 1921

die größte Schlacht des dritten Schlesischen Aufstandes zwischen Polen und Deutschen ausgetragen. Als symbolischer Schlusspunkt der leidvollen und komplizierten Geschichte dieser Gegend galt der Besuch von Papst Johannes Paul II. auf dem St. Annaberg im Jahre 1983. Dank ihm versammelten sich damals ca. eine Million Gläubige. Der St. Annaberg ist auch ein in Schlesien beliebter Wallfahrtsort mit ca. 300 000 Pilgern jährlich. Im Laufe des Kirchenjahres besuchen das Sanktuarium auf dem Annaberg und zahlreiche Feierlichkeiten viele Pilgerfahrten aus dem In- und Ausland

Góra św. Anny

Góra św. Anny, widoczna nawet z bar-dzo z odległych stron, jest perłą ziemi opolskiej. Od ponad trzech stuleci przyciąga swoim urokiem i duchem pielgrzymów i turystów, ludzi wierzących, ale także niewierzących. Nazywana jest górą pojednania narodów, kultur i wyznań. Od kilku wieków dba się tu o to, by służba Boża odbywała się w dwóch językach: niemieckim i polskim, którymi posługują się tutejsi mieszkańcy. Jest miejscem szczególnym dla Polaków, Niemców i Ślązaków. W maju 1921 r. rozegrała się tu największa bitwa III powstania śląskiego pomiędzy Polakami i Niemcami. Sym-

bolicznym aktem zamknięcia bolesnych i skomplikowanych dziejów tej ziemi była wizyta na Górze św. Anny w 1983 r. papieża Jana Pawła II. Zgromadził się wówczas milionowy tłum wiernych. To popularne na Śląsku miejsce kultu religijnego, do którego pielgrzymuje co roku około 300 tys. osób. W czasie roku liturgicznego do sanktuarium św. Anny przybywają liczne pielgrzymki z kraju i zagranicy na kilkanaście uroczystości religijnych.

🌐 www.swanna.pl
 🌐 www.goraswanny.pl
 🌐 www.annaland.pl

Fot. Blazej Duk

Kleinere Basilika St. Anna und Franziskaner-Kloster auf dem St. Annaberg

Die erste St.-Anna-Kirche entstand im Jahre 1480 auf Initiative damaliger Gutsbesitzer – der Familie Strzela. Eine aus dem Jahre 1516 überlieferte Information besagt, dass die St.-Anna-Kirche der Kirchengemeinde in Leschnitz übergeben wurde. Aus dieser Zeit stammt auch die wunderbare Figur der hl. Anna selbdritt, die am Hauptaltar steht. Hier beten seit Jahrzehnten die Gläubigen vor ihrem Antlitz für Gesundheit und Gnaden. Die Figur aus der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts ist 52 Zentimeter hoch und aus Lindeholz gefertigt. Sie stellt die hl. Anna, die am linken Arm die Mutter Jesu und am rechten Arm das Jesuskind trägt, dar. Im Jahre 1655 kamen auf den damaligen St. Georg-Berg 30 Franziskaner aus Krakau unter der Leitung von Pater Franciszek Rychtowski. In den Jahren 1656–1656 errichteten die Franziskaner ein Kloster aus Holz. In den Jahren 1733–1749 entstand ein gemauertes Kloster, das im Jahre 1768 um einen Arkadenhof erweitert, der als Paradies-Platz bezeichnet wurde. Im Arkadenhof gibt es 15 Beichtstühle

und ein Steinkreuz mit der Darstellung der Kreuzigung Christi. Die gegenwärtige Kirche auf dem St. Annaberg wurde in den Jahren 1671–1673 im barocken Stil als Stiftung von Graf Gaschin erbaut.

Im Jahre 1781 wurde sie um- und ausgebaut. In den Jahren 1912–1913 wurde im alten Nephelinit-Steinbruch ein Gebetsplatz mit der Lourdes-Grotte nach dem Entwurf von Baum errichtet. Rundherum sind 14 Kreuzwegstationen platziert, die teilweise von den Familien der im Ersten Weltkrieg Gefallenen gestiftet wurden. Südlich des Klosters wurde in den Jahren 1928–1938 ein großes Pilgerhaus gebaut. In den Jahren 1957–1936 wurde dank Josef Mitschke das Kircheninnere gründlich umgebaut – es entstanden frühbarocke Stuckaturen, Wandgemälde, der Hauptaltar. Sein Sohn Georg Mitschke baute im Jahr 1992 ein neobarockes Orgelprospekt.

Dreimal in der Geschichte des Klosters mussten die Franziskaner den St. Annaberg verlassen. Als 1810 die Güter des Ordens einkassiert wurden, mussten sie zum ersten Mal fortgehen. Danach 1875 in der Zeit des Kulturkampfes und 1940 auf Befehl der nationalsozialistischen Machthaber. Jedes Mal kehrten die Franziskaner jedoch zurück.

Bazylika Mniejsza pw. św. Anny i Zespół Klasztorny Franciszkanów na Górze św. Anny

Pierwszy kościół pw. św. Anny powstał w 1480 r. z inicjatywy ówczesnych właścicieli dóbr – rodziny Strzela. Następna informacja pochodzi z 1516 r., mówi o przekazaniu kościoła św. Anny parafii w Leśnicy. Z tego samego okresu pochodzi cudowna figura św. Anny Samotrzeciej. Tu wierni od pokoleń modlą się przed jej obliczem o zdrowie i łaski. Znajduje się w ołtarzu głównym. Ta przepiękna 52-cen-

tymetrowa figura jest wykonana z drewna lipowego. Pochodzi z drugiej połowy XV w. Przedstawia św. Annę, która na lewym ramieniu trzyma swoją córkę – Najświętszą Maryję Pannę, a na prawym ramieniu – wnuka, Jezusa Chrystusa. W 1655 r. na ówczesną górę św. Jerzego przybyło 30 franciszkanów z Krakowa pod przewodnictwem o. Franciszka Rychtowskiego. W latach 1656–1659 franciszkanie zbudowali drewniany klasztor. W latach 1733–1749 powstał murowany zespół klasztorny, do którego w 1768 r. dobudowano dziedziniec arkadowy zwany Placem Rajskim, na którym znajduje się piętnaście konfesjonatów oraz krzyż kamienny ze sceną Ukrzyżowania. Obecny kościół na Górze św. Anny został wybudowany latach 1671–1673 w stylu barokowym z fundacji hrabiego Gaschina. W 1781 r. został przebudowany i powiększony. W latach 1912–1913 w starym kamieniołomie nefelinitu zbudowano plac modlitewny z grotą Lourdes według projektu Bauma. Wokół znajduje się czternaście stacji drogi krzyżowej, częściowo ufundowanej przez rodziny poległych w I wojnie światowej. Na południe od klasztoru w latach 1928–1938 wybudowano wielki dom pielgrzyma. W latach 1957–1963 Josef Mitschke dokonał gruntownej przebudowy wnętrza kościoła – powstały wówczas neobarokowe sztukaterie, malowidła ściennie, ołtarz główny. Jego syn Georg Mitschke w 1992 r. zbudował neobarokowy prospekt organowy.

Trzykrotnie w dziejach klasztoru franciszkanie musieli opuścić Górę św. Anny. Po raz pierwszy w 1810 r. w wyniku kasacji dóbr zakonnych, następnie w 1875 r. w czasie „kulturkampfu” i w 1940 r. na polecenie władz hitlerowskich. Jednak za każdym razem franciszkanie powracali.

ul. Klasztorna 6, Góra św. Anny
77 463 09 00
www.swanna.pl

Kapellen des Kalvarienweges

Die Kapellen entstanden in den Jahren 1700–1709 auf Initiative von Georg Adam Franz von Gaschin nach den Plänen des italienischen Architekten Domenico Signo. Der Kalvarienberg ist auf einem malerischen Abhang gelegen, wo ihn alte Bäume umgeben, unter denen sich erschöpfte Pilger ausruhen können. Zum Kalvarienberg gehören 3 Kirchleine, 37 Kapellen, ein Kreuzweg und ein Muttergottes-Weg. In den letzten Jahren wurden die Kapellen dank der Stiftung „Sanktuarium St. Annaberg“ renoviert.

Fot. Blazej Duk

Kaplice kalwarii

Powstały w latach 1700–1709 z inicjatywy Georga Adama Franza von Gaschina według projektu architekta włoskiego Domenico Signo. Kalwaria jest położona na stoku góry w malowniczym otoczeniu starych drzew, pod którymi strudzeni pątnicy mogą odpocząć. Składa się z 3 kościołów i 37 kaplic, tworzących zespół Drogi Męki Pańskiej oraz Dróżki Matki Boskiej. W ostatnich latach kaplice zostały odrestaurowane z inicjatywy Fundacji „Sanktuarium Góry św. Anny”.

Denkmal von Johannes Paul II.

Das Denkmal steht in der Ortsmitte unweit des Eingangs zur St.-Anna-Basilika. Diese mehrere Meter hohe Skulptur des

Papstes wurde 2000 aufgestellt. Das Denkmal des Bildhauers Kazimierz Gustaw Zemła ist ein Nachbau des Monuments aus Płock.

Pomnik papieża Jana Pawła II

Znajduje się w środku wioski w pobliżu wejścia do bazyliki św. Anny. Kilkumetrowy posąg papieża został ustawiony w 2000 r. Pomnik jest kopią monumentu z Płocka. Został wykonany przez rzeźbiarza Kazimierza Gustawa Zemłę.

Denkmal der Aufständischen Tat

An der Stelle des gegenwärtigen Denkmals der Aufständischen Tat stand früher ein anderes Denkmal – ein deutsches. Das ehemalige Mausoleum wurde zur Ehren der Kämpfer um Schlesien gebaut. Es entstand zusammen mit dem Amphitheater in den Jahren 1934–1938. In der Rotunde wurden in kleinen Särgen die Überreste deutscher Freikorps-Soldaten begraben, die in den Kämpfen 1921 gefallen sind. Das Mausoleum stand bis 1945 für den deutschen Kampf um Schlesien.

Fot. Blazej Duk

Im Jahre 1945 wurde die Rotunde auf Anordnung polnischer Machtorgane von deutschen Arbeitslagerinsassen abgetragen, der Rest wurde von polnischen Sprengmeistern gesprengt. Erst nach einigen Jahren wurde 1955 aufgrund eines

Wettbewerbs ein neues Denkmal, das den polnischen Kämpfern in den Schlesischen Aufständen gewidmet ist, enthüllt. Der Denkmal-Entwurf geht auf den Bildhauer Xawery Dunikowski (1875–1964) zurück. Das Denkmal wurde aus karbonisiertem Granit aus Schreiberhau gefertigt.

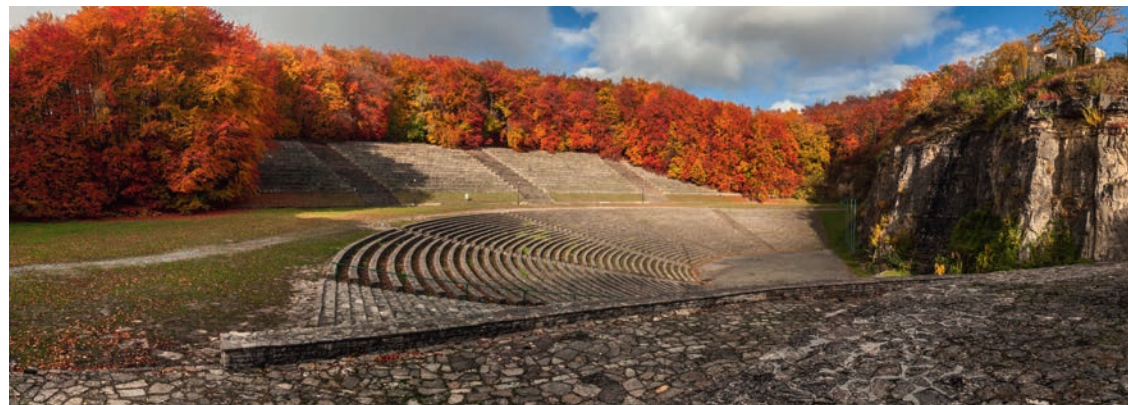
Pomnik Czynu Powstańczego

W miejscu obecnego Pomnika Czynu Powstańczego stał wcześniej inny pomnik – niemiecki. Mauzoleum było poświęcone niemieckim uczestnikom walk o ziemię śląską. Powstał razem z amfiteatrem w latach 1934–1938. W rotundzie w małych trumnach spoczywały szczątki niemieckich żołnierzy Freikorpsu poległych w walkach w 1921 r. Mauzoleum do 1945 r. było niemieckim symbolem walki o Śląsk.

W 1945 r. na polecenie władz polskich osadzeni w obozach pracy Niemcy dokonali rozbiórki rotundy, a część pozostałego obiektu wysadzili w powietrze polscy saperzy. Dopiero po kilku latach w wyniku konkursu w 1955 r. odsłonięto nowy pomnik, poświęcony polskim powstańcom śląskim. Autorem jest artysta rzeźbiarz Xawery Dunikowski (1875–1964). Pomnik został wykonany z karbońskiego granitu ze Szklarskiej Poręby.

Freilichttheater

Dieses große Freilichtmuseum entstand im früheren Steinbruch, der 1934 der NSDAP von der Liegenschaftsbesitzerin, Gräfin von Francken-Sierstorpff aus Żyrowa (Żyrowa), übergeben wurde. Das Freilichtmuseum wurde von den Berliner Architekten Franz Böhmer und Georg Petrich entworfen. Es wurde in den Jahren 1934–1938 errichtet. Seine Kapazität betrug 7000 Sitz- und 20 000 Stehplätze. Unterhalb des Freilichtmuseums entstand das oben erwähnte Mausoleum. Nach 1945 wurden alle deutschen Merkmale gelöscht und durch polnische ersetzt. Zur

Fot. Blazej Duk

Zeit des Volksrepublik Polen wurde das Freilichtmuseum für Massenveranstaltungen genutzt, die oft von den höchsten staatlichen Stellen veranstaltet wurden, um die polnische Zugehörigkeit Oberschlesiens zu unterstreichen. Heutzutage finden im Freilichtmuseum verschiedene Oper-Air-Veranstaltungen, regionale und staatliche Feierlichkeiten mit Beteiligung der Selbstverwaltungen, der Kirche und oft der in Schlesien ansässigen deutschen Minderheit statt.

Amfiteatr

Ten wielki amfiteatr powstał w byłym kamieniołomie, który w 1934 r. został przekazany NSDAP przez właścicielkę posiadłości, hrabinę von Francken-Sierstorpff z Żyrowej. Amfiteatr zaprojektowali architekci z Berlina Franz Böhmer i Georg Petrich. Obiekt powstał w latach 1934–1938 i po wybudowaniu miał 7 tys. miejsc siedzących i 20 tys. stojących. Powstał poniżej mauzoleum. Po 1945 r. usunięto wszystkie elementy niemieckie i zastąpiono je polskimi. W okresie Polski Ludowej amfiteatr był miejscem masowych uroczystości podkreślających polskość Górnego Śląska, organizowanych często przez najwyższe władze państwowe. Obecnie są tu orga-

nizowane różne imprezy plenerowe, regionalne i państwowe z udziałem władz samorządowych i kościelnych, często z udziałem mniejszości niemieckiej żyjącej na Śląsku.

Dreifaltigkeitskirche in Leschnitz

Die Kirche wurde zum ersten Mal schon im 13. Jahrhundert urkundlich erwähnt und war vermutlich aus Holz. Sie wurde 1451, 1711 und 1843 von Bränden heimgesucht. Jedes Mal unternahm man den schweren Versuch des Wiederaufbaus. Im 15. Jahrhundert erhielt sie eine gotische Form und wurde im 18. Jahrhundert zum barocken Stil umgebaut. Das Presbyterium blieb jedoch im gotischen Stil. Erhalten geblieben sind das klassizistische Taufbecken, die Kanzel, mehrere Gemälde und Skulpturen aus dem 18. und 19. Jahrhundert, eine wunderschöne steinerne Grabplatte aus dem 17. Jahrhundert, die eine Inschrift auf Tschechisch aufweist und Friedrich von Schlewitz, den Leschnitzer Erbvogt, und seine Frau Helena von Bohdankowska, genannt auch Helena von Schneckenhaus, darstellt. Im unteren Teil der Grabplatte prangen die Wappen der Ge-

Fot. Błażej Duk

lewym bocznym ołtarzu oraz w kruchcie kamienna płyta nagrobna z dwoma nieznanymi postaciami.

ul. Kościelna 8, Leśnica
77 461 53 64
www.lesnica.pl

Friedhofskirche St. Marien in Leschnitz

Die Kirche entstand im 15. Jahrhundert und wird gegenwärtig als Friedhofskirche genutzt. Einst war es die zweite Kirche auf dem sog. Cholera-Friedhof. Auf dem naheliegenden Friedhof sind viele schöne Grabsteine früherer Bewohner erhalten.

Kościół cmentarny pw. Najświętszej Marii Panny w Leśnicy

Kościół ten powstał w XV w. i obecnie jest świątynią cmentarną. Kiedyś był to drugi kościół na tzw. cmentarzu cholerycznym. Na okolicznym cmentarzu zachowało się wiele pięknych nagrobków dawnych mieszkańców.

ul. Szpitalna, Leśnica

Fot. Beata Czapiła

Kościół pw. Trójcy Świętej w Leśnicy

Świątynia wzmiankowana już XIII w. Pierwotny kościół był zapewne drewniany. Ulegał kilkakrotnym pożarom w 1451 r., 1711 r. i 1843 r. Za każdym razem podjęto trud odbudowy. W XV w. otrzymał formę gotycką, przebudowany w XVIII w. w stylu barokowym. Jednak część kościoła pozostała w gotyku (prezbiterium). Zachowała się klasycystyczna chrzcielnica, ambona, kilka obrazów i rzeźb z XVIII i XIX w., piękna kamienna płyta nagrobna z XVII w. z czeską inskrypcją, przedstawiająca Fryderyka von Schlewitz, wójta dziedzicznego Leśnicy, i jego żonę Helenę von Bohdanowską, zwaną także Heleną von Schneckenhaus. W dolnej części płyty są umieszczone herby Schlewitz i Schneckenhaus. W kościele jest też żelazna płyta z inskrypcją i herbami Jana von Kochtitzkiego i jego żony Faustyny von Jordan z 1571 r., przy

Fot. Błażej Duk

Kirche St. Hedwig von Schlesien in Zalesie

Die Kirchengemeinde wurde zum ersten Mal im Jahre 1223 urkundlich erwähnt und die Kirche zählt zu den ältesten im Groß Strehlitzer Land. Damals war es wahrscheinlich eine Holzkirche, bevor eine gemauerte Kirche errichtet wurde, von der das gotische Presbyterium von ca. 1400 erhalten ist. Auch erhalten sind zwei Köpfe – Stützen des Gewölbes im Presbyterium. Ursprünglich hatte die Kirche keinen Turm, er wurde erst später, im 19. Jahrhundert errichtet. Im Kircheneingang befindet sich ein steinernes gotisches Weihwasserbecken (früheres Taufbecken). Im Dreißigjährigen Krieg (1618–1648) wurde die Kirche geplündert und beschädigt. Am Anfang des 19. Jahrhunderts war sie schon zu klein für die große Kirchengemeinde und musste wegen Einsturzgefahr dringend renoviert werden. In den Jahren 1812–1815 wurde die Kirche umgebaut und von Karl Heintze aus Ujest gründlich

erneuert. Die Arbeiten konnten jedoch erst 1827 abgeschlossen werden. Die Ausstattung der Kirche stammt aus dem 18. und 19. Jahrhundert.

Kościół pw. św. Jadwigi Śląskiej w Zalesiu Śląskim

Pierwsza wzmianka o tej parafii pochodzi z 1223 r., a kościół jest jednym z najstarszych na ziemi strzeleckiej. Wtedy była to zapewne świątynia drewniana, później wybudowano obiekt murowany, z którego zachowało się gotyckie prezbiterium z około 1400 r. Pozostały również dwie głowy – wsporniki sklepienia w prezbiterium. Pierwotnie kościół nie posiadał wieży, została ona wybudowana później, w XIX w. Przy wejściu do świątyni znajduje się kamienna kropielnica gotycka (dawna chrzcielnica). W czasie wojny trzydziestoletniej (1618–1648) kościół został splądrowany i uszkodzony. Na początku XIX w. był już za mały dla licznej parafii, wymagał też natychmiastowego remontu, ponieważ groził zawaleniem. W latach 1812–1815 świątynia została przebudowana i gruntownie odnowiona przez Karla Heintzego z Ujazdu. Prace zakończono jednak dopiero w 1827 r. Wyposażenie kościoła pochodzi z XVIII i XIX w.

ul. św. Jadwigi 5, Zalesie Śląskie
77 461 52 10
www.zalesie.k-k.pl

St.-Andreas-Kirche in Ujest

Die Kirche in Ujest bestand schon im Jahre 1285. Die Stadt an sich wurde zum ersten Mal im Jahre 1145 urkundlich erwähnt und 1223 wurde sie vom Breslauer Bischof Lorenz (Bischof 1207–1232) nach dem deutschen Recht ausgesetzt. Die Errichtung der gegenwärtigen Kirche wurde im Jahre 1613 von Nikoa-

lus von Kochnitzky gestiftet und im 18. Jahrhundert umgebaut. Im Jahre 1647 wurde zwei Holztürme angebaut und in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts entstanden gemauerte Türme im neogotischen Stil. In der Kirche befinden sich viele Gemälde, Statuen aus dem Barock und der Renaissance sowie Grabplatten aus der Renaissance. Neben der Kirche stehen zwei Steinstatuen: des hl. Josef mit dem Jesuskind von 1749 und des hl. Johannes von Nepomuk.

Mit der Kirche ist die folgende Legende verbunden: Im April 1785 fanden die Begräbnisfeierlichkeiten zu Ehren des schlesischen Helden, Generals von Cosel. Als sich der Trauerzug mit dem Sarg des Generals der Kirche näherte, erschienen auf dem Himmel uniformierte Soldaten. Es waren Geister der gefallenen und verstorbenen Soldaten, die in Kämpfen unter dem Kommando dieses Generals ums Leben kamen. Sie stiegen vom Himmel herab, um ihrem Befehlshaber die letzte Ehrerbietung zu erweisen. Einige Woche nach dem Begräbnis soll auf dem Himmel wieder eine Armee erschienen sein, aber diesmal mit dem General von Cosel, der die Armee anführt.

Kościół pw. św. Andrzeja Apostoła w Ujeździe

Kościół w Ujeździe istniał już w 1285 r. Sama miejscowość była wzmiankowana w 1145 r., a w 1223 r. biskup wrocławski Wawrzyniec (bp 1207–1232) lokował miasto na prawie niemieckim. Obecny kościół został wybudowany w 1613 r. z fundacji Nikolausa von Kochtitzkiego, przebudowany w XVIII w. W 1647 r. dobudowano dwie wieże drewniane, w drugiej połowie XIX w. powstały wieże murowane w stylu neogotyckim. W kościele znajduje się wiele obrazów i figur barokowych i renesansowych oraz

renesansowe płyty nagrobne. Obok kościoła znajdują się dwie figury kamienne: św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus z 1749 r. i św. Jana Nepomucena z XVIII w.

Ze świątynią wiąże się stara legenda. W kwietniu 1785 r. odbyła się uroczystość pogrzebowa śląskiego bohatera, generała von Cosel. Gdy kondukt pogrzebowy z trumną generała powoli zbliżał się do kościoła, ludzie nagle mieli zobaczyć na niebie zjawę żołnierzy w mundurach. Były to duchy poległych i zmarłych żołnierzy, którzy zginęli w bitwach pod komendą generała. Przybyli z nieba, żeby oddać ostatni hołd swojemu dowódcy. Kilka tygodni po pogrzebie znów miała się na niebie pojawić zjawia armii, ale już razem z generałem von Cosel, który prowadził wojsko.

ul. Strzelecka 4, Ujazd
☎ 77 463 70 10

Kirche Mariä Brunnen in Ujest-Studzionka

Die Kirche wurde in den Jahren 1858–1862 im neogotischen Stil nach den Plänen des Architekten Karl Heintze an der Stelle der Holzkapelle von 1749 gebaut. Im Jahre 1862 verlieh Papst Pius IX. (1792–1878) der Kirche die Vollmacht zur Gewährung von vollkommenen Ablässen am ersten Sonntag nach dem 2. Juli und innerhalb von den darauffolgenden 7 Tagen. In der Kirche können ein wunderschönes Glasfenster mit der Darstellung von Mariä Heimsuchung und ein dreiteiliger Hauptaltar bestaunt werden. Auf der linken Seite im Kircheninneren befindet sich ein Eingang, der den Eindruck erweckt, es gäbe hier noch eine andere Kirche im Miniaturformat. Im mittleren Teil befindet sich ein der Schwarzen Madonna Tschenstochau geweihter Altar in Triptychon-Form. In seinem Inneren ist das Gemälde von unzähligen Medaillons und

Rosenkränzen umgeben, die von Gläubigen geopfert werden. Sie tragen Fürbitten auf die Fürsprache der Muttergottes vor. Der Altar wurde 1872 von Mayer aus München gefertigt. Mit dem Nachbild der Tschestochauer Schwarzen Madonna ist eine beeindruckende Erzählung verbunden. Im 18. Jahrhundert wurden das vermisste Gemälde und ein Kelch ausgerechnet in einer Quelle bei Ujest gefunden und werden seitdem durch die Gläubigen entsprechend verehrt. Die Kirche in Ujest-Studzionka zieht seit jeher viele Pilger aus Schlesien, dem In- und Ausland an. Sie pilgern nach Studzionka nicht nur wegen des Gemäldes der Tschestochauer Schwarzen Madonna, sondern auch wegen der wunderbaren Quelle, dessen Wasser nach gängiger Meinung heilende Wirkung besitzen soll. Das Wasser entspringt unter dem Altar der Kapelle und fließt durch einen kleinen Kanal zur Kapelle neben der Kirche heraus, wo ununterbrochen Votivlichter brennen, die von Gläubigen als Dank für wiedergewonnene Gesundheit und empfangene Gnaden aufgestellt werden. Täglich pilgern hierher die Bewohner von Ujest, Menschen aus der Umgebung und weitentfernten Orten, um zu beten, aus der wunderbaren Quelle Wasser zu schöpfen sowie Hilfe und Gnade im irdischen Leben zu erbeten.

Kościół pątniczny pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny na „Studzionce” w Ujeździe

Został wybudowany w latach 1858–1862 w stylu neogotyckim według planów architekta Karla Heintzego, w miejscu drewnianej kaplicy z 1749 r. W 1862 r. papież Pius IX (1792–1878) udzielił kościołowi pełnomocnictwa na odpust zupełny w pierwszą niedzielę po 2 lipca i w ciągu następnych siedmiu dni. W kościele można zobaczyć przepięk-

Fot. Blazej Duk

ny witraż przedstawiający Nawiedzenie Najświętszej Marii Panny i główny ołtarz składający się z trzech części. Z lewej strony wewnątrz kościoła znajduje się wejście jakby do miniaturowego drugiego kościoła. W środkowej części zbudowano ołtarz w kształcie tryptyku poświęcony Matce Boskiej Częstochowskiej, w nim znajduje się obraz otoczony przez niezliczone medaliony i różańce, przyniesione przez modlących się o wstawiennictwo do Najświętszej Panienki. Ołtarz został wykonany w 1872 r. przez Mayera z Monachium. Z kopią obrazu Matki Boskiej Jasnogórskiej wiąże się niezwykła opowieść. W XVIII w. zaginiony obraz wraz kielichem liturgicznym został odnaleziony właśnie w źródle pod Ujazdem i od tego czasu jest otoczony przez wiernych należną czcią. Kościół na Studzionce od zarania przyciąga pielgrzymów ze Śląska, z kraju i zagranicy nie tylko ze względu na obraz Matki Boskiej Jasnogórskiej, ale też na cudowne źródło, którego woda według wierzeń ma właściwości lecznicze. Woda wypływa pod ołtarzem kaplicy, skąd spływa małym kanałem na zewnątrz do kapliczki stojącej obok kościoła, gdzie nieustannie są zapalone świece wotywnie, pozostawione przez wiernych za odzyskanie zdrowia i otrzymane łaski. Z tym miejscem wiąże się kilka legend, pielgrzymi natomiast wierzą w cudowne uzdrowienia

i doznanie łask Bożych. Codziennie przybywają tutaj mieszkańcy Ujazdu i okolic oraz pielgrzymi z dalekich stron, którzy pragną się tu pomodlić i zaczerpnąć wody z cudownego źródła, żeby uzyskać pomoc i ulgi w życiu doczesnym.

ul. Traugutta, Ujazd

Kirche St. Katherina von Alexandria in Slawentzitz

Diese neogotische, spektakulär große und wuchtige Kirche wurde in den Jahren 1846-1869 errichtet und von Herzog Hohenlohe – dem Besitzer von Slawentzitz und Ujest – gestiftet. Sie wurde an der Stelle der früheren goti-

Fot. Adam Liszka

schen Kirche gebaut, die wahrscheinlich an dieser Stelle schon im 12. Jahrhundert stand (erste urkundliche Erwähnung stammt von 1287). Die während des Abrisses und des Baus der neuen Kirche gefundenen Spuren alter Bauten, darunter

von Konstruktionen aus Feldsteinen ohne Mörtel, könnten darauf schließen, dass die Wurzeln der gegenwärtigen Kirche in Slawentzitz noch tiefer in die Vergangenheit reichen oder dieser Ort sogar eine heidnische Vergangenheit hat.

Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Sławiećicach

Neogotycka, imponująca rozmiarem i rozmachem świątynia powstała w latach 1864–69 dzięki fundacji księcia Hohenlohe – właściciela Sławiećic i Ujazdu. Została wybudowana w miejscu wcześniejszej, gotyckiej świątyni, która mogła istnieć w tym miejscu nawet już w XII w. (pierwsza potwierdzona wzmianka pochodzi z 1287 r.). Odnalezione w trakcie rozbiórki starego i budowy nowego kościoła ślady starszych budowli, w tym konstrukcji z polnych kamieni bez zaprawy, pozwalają snuć domysły o jeszcze starszych korzeniach obecnego kościoła w Sławiećicach lub wręcz o pogańskich początkach tego miejsca kultu.

ul. Staszica 1, Kędzierzyn-Koźle
77 483 25 05
www.parafia-slawiecice.pl

Pfarrkirche St. Sigismund und St. Hedwig von Schlesien in Cosel

Der gegenwärtige Körper der Kirche entstand nach einem Brand im Jahre 1454 an der Stelle der früheren Kirche, die schon 1293 zum ersten Mal urkundlich erwähnt wurde. Die Kirche wurde mehrmals umgebaut und renoviert, insbesondere infolge von Kriegsschäden (Dreißigjähriger Krieg, Belagerung der Festung Cosel unter Napoleon, Zweiter Weltkrieg). Der älteste erhaltene Teil ist die Kapelle der Heiligen Mutter Gottes (geweiht 1323), hier wurden der Besitzer des „Co-

seler Staates“ Wilhelm II. vom Geschlecht Oppersdorff, seine Frau und seine Schwägerin begraben. In der Kirche entwickelte sich ein außergewöhnlicher Kult um die Ikone der Gottesmutter von Cosel, der ca. 1430 in Mähren seinen Anfang nahm.

Kościół parafialny pw. św. Zygmunta i św. Jadwigi Śląskiej w Koźlu

Obecna bryła kościoła powstała po pożarze z roku 1454, w miejscu wcześniejszego kościoła, wzmiankowanego już w 1293 r. Wielokrotnie przebudowywany i remontowany, szczególnie po zniszczeniach wojennych (wojna trzydziestoletnia, napoleońskie oblężenie twierdzy Koźle, II wojna światowa). Najstarszą zachowaną częścią jest kaplica NMP (konsekrowana w 1323 r.), tu w krypcie grobowej pochowany został właściciel „państwa kozielskiego” z rodu Oppersdorffów Wilhelm II

Fot. Jerzy Stemplewski

oraz jego małżonka i szwagierka. W kościele niezwykłym kultem otaczany jest obraz Matki Boskiej Kozielskiej, powstały ok. 1430 r. najprawdopodobniej na Morawach.

ul. Pamięci Sybiraków, Kędzierzyn-Koźle
77 480 13 31
www.parafiakozle.pl

Pfarrkirche St. Jakob in Mechnitz

Die Kirche bestand an dieser Stelle wahrscheinlich schon im 14. Jahrhundert (erste urkundliche Erwähnung 1418), aber die gegenwärtige spätbarocke Kirche von 1794 wurde an der Stelle der Holzkirche von 1629 errichtet. Im Jahre 1855 wurde der Kirchturm hinzugebaut. Die Kirche umgibt eine Mauer vom Anfang des 19. Jahrhunderts mit einem halbkreisförmigen Tor von 1809. Besondere Aufmerksamkeit verdient das aus alten Grabmälern bestehende Lapidarium um die oben erwähnte Mauer. Sie zeugen von den interessanten sprachlichen und gesellschaftlichen Verhältnissen dieser Ortschaft im 18. und 19. Jahrhundert. Die Kirche steht am Jakobsweg

Kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła w Mechnicy

Kościół w tym miejscu istniał prawdopodobnie od XIV w. (pierwsza wzmianka z 1418 r.), a obecny – późnobarokowy, z 1794 r. – wzniesiony został w miejscu drewnianego z roku 1629. W 1855 dobudowano wieżę. Kościół otoczony jest murem z początku XIX w. z półkolistą bramą wejściową wzniesioną w 1809 r. Na szczególną uwagę zasługuje lapidarium złożone z zabytkowych nagrobków wokół wspomnianego wyżej muru. Stanowią one ciekawe świadectwo stosunków językowych oraz sytuacji społecznej tej miejscowości w XVIII i XIX w. Kościół znajduje się na jednym z „jakubowych szlaków”.

ul. Młyńska 13, Mechnica
77 482 86 33
www.parafia.mechnica.pl

Pfarrkirche Heilige Dreifaltigkeit w Birawa

Die Kirche in Birawa bestand wahrscheinlich schon im Mittelalter, weil die Ortschaft im Jahre 1308 zum ersten Mal urkundlich erwähnt wurde. Die gegenwärtige Kirche wurde im Stil der Spätrenaissance in der Mitte des 16. Jahrhunderts als protestantische Kirche errichtet und vom örtlichen Gutsbesitzer Piotr Dluhomil gestiftet. Der barocke Altar entstand zum späteren Zeitpunkt. Der Kirchturm wurde im Jahre 1614 hinzugebaut und im 18. Jahrhundert die Kapelle. Im 18. Jahrhundert wurde die Kirche von Katholiken als Filialkirche der Gemeinde Alt Cosel übernommen. Seit 1915 funktioniert sie als eigenständige Gemeinde. Besonders wertvoll ist auch die Kanzel aus dem 17. Jahrhundert. In der Kirche befinden sich u. a. die Grabplatten des Stifters Piotr Dluhomil.

Fot. Jerzy Stemplewski

Pfarrkirche Mariä Himmelfahrt in Groß Neukirch

Schon im Jahre 1418 gab es hier eine Kirche. Die Kirche bestand vielleicht schon früher, wenn die Kirchengemeinde schon 1376 zum ersten Mal urkundlich erwähnt wurde und die jetzige Form der Kirche das Ergebnis von mehreren Umbauten (darunter den hauptsächlichen Umbauarbeiten im 17. und 18. Jahrhundert) des spätgotischen Körpers aus dem 15. Jahrhundert ist. Besondere Aufmerksamkeit verdienen zwei Kapellen, die von den einstigen Besitzern des „Staates Groß Neukirch“ gestiftet wurden – die Kapelle der hl. Barbara von 1617, gebaut von Friedrich von Oppersdorff und die Kapelle des hl. Antonius von 1763, gestiftet von Antoni von Gaschin. Zum Andenken an diese Stiftungen wurden Wappenkartuschen dieser Geschlechter errichtet, die auch noch heute vorhanden sind. Um die Kirche herum befindet sich eine Mauer

Kościół parafialny pw. Trójcy Świętej w Bierawie

Kościół w Bierawie zapewne istniał już w średniowieczu (miejscowość poświadczona w dokumentach w 1308 r.), acz obecny został wybudowany w stylu późnorenansowym (otwór barokowy z późniejszego okresu) w połowie XVI w. jako protestancki z fundacji właściciela miejscowych dóbr – Piotra Dluhomila. W 1614 r. dobudowano mu wieżę, a w XVIII w. kaplicę. W XVIII w. przejęty przez katolików, jako filia parafii Stare Koźle (od 1915 jako samodzielna parafia). Cenna jest też XVII-wieczna ambona. W kościele znajdują się płyty nagrobne, m.in. fundatora Piotra Dluhomila.

ul. Kościelna 3, Bierawa
☎ 603 590 203
🌐 www.parafiabierawa.masternet.pl

aus dem 18. Jahrhundert mit einem von Gaschin 1780 gestifteten Tor. Die 1945 stark beschädigte Mauer wurde im barocken Stil wiederaufgebaut.

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Polskiej Cerekwi

Kościół był tutaj już w 1418 r. (aczkolwiek musiał istnieć wcześniej, skoro parafię wzmiankowano w 1376 r.), a obecny kształt jest efektem licznych przebudów (w tym głównej w XVII i XVIII w.) późnogotyckiej bryły głównej z XV w. Na szczególną uwagę zasługują dwie kaplice wybudowane z fundacji ówczesnych właścicieli „państwa Polska Cerekiew” – kaplica św. Barbary z 1617 r. wzniesiona przez Fryderyka von Oppersdorffa oraz kaplica św. Antoniego z 1763, ufundowana przez Antoniego von Gaschina. Pamiątkami tych fundacji są zachowane kartusze herbowe tych rodów. Wokół kościoła znajduje się mur z XVIII w. z późnobarokową bramką ufundowaną przez Gaschina w 1780 r. W 1945 poważnie uszkodzony, został odbudowany w formie barokowej.

ul. Ligonja 1, Polska Cerekiew

Schrotholzkirchen Kościołki drewniane

Fot. Jerzy Stemplewski

Holzkirche St. Mariä Heimsuchung und St. Hedwig in Stephanshain

Die an der Woiwodschaftstraße gelegene kleine Holzkirche im barocken Stil wurde im 17. Jahrhundert in Polnisch Neudorf erbaut, wo sie bis 1960 stand, bis sie nach Stephanshain verlegt wurde. In Stephanshain wurde sie unter der Leitung des Zimmermanns Antoni Piontek wiederaufgebaut. In der Kirche sind viele Gemälde und Statuen, wunderschöne Werke der Sakralkunst zu sehen.

Kościół drewniany pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny i św. Jadwigi w Szczepanku

Przy drodze wojewódzkiej stoi tu piękny mały kościół drewniany w stylu barokowym. Powstał w XVII w. w Polskiej Nowej Wsi, gdzie stał do 1960 r., wówczas

przeniesiono go do Szczepanka. Tu został odbudowany pod przewodnictwem cieśli Antoniego Piontka. W kościele można zobaczyć wiele obrazów i figur – znakomitych dzieł sztuki sakralnej.

ul. Strzelecka, Szczepanek
77 463 23 16, 462 51 31
www.jemielnica.opole.opoka.org.pl

Friedhofskirche St. Barbara in Groß Strehlitz

Diese Holzkirche ist das wertvollste und am besten erhaltene Architekturdenkmal der Stadt. Die erste urkundliche Erwähnung geht auf das Jahr 1505 zurück. In der jetzigen Form wurde sie gebaut oder umgebaut in den Jahren 1683-1690 von den Zimmermännern Florentinus Wajjsers, Fridericus Wajjsers und Johannes Brix. An der Eingangstür ist ein eiserner Verschlussgriff von 1684 mit den Initialen der Erbauer angebracht – F.W i H.K. Die Kirche wurde in der Blockbauweise gebaut und hat ein Schindeldach, auf dem sich ein kleiner Glockenturm befindet. Das Gebäude wurde ohne Einsatz von Nägeln errichtet. Im Kircheninneren ist ein Gemälde der hl. Barbara, der Patronin des guten Todes, zu sehen.

Kościół cmentarny pw. św. Barbary w Strzelcach Opolskich

Ten drewniany kościół jest najcenniejszym i najlepiej zachowanym architektonicznym zabytkiem miasta. Pierwsza wzmianka o tym obiekcie pochodzi z 1505 r. W obecnej formie został zbudowany lub przebudowany w latach 1683–1690 przez cieśli: Florentinusa Wajjsersa, Fridericusa Wajjsersa i Johanna Brixego. Na drzwiach wejściowych znajduje się żelazny uchwyt zamknięcia z 1684 r. z ini-

Fot. Błażej Duk

cjami wykonawców – F.W. i H.K. Kościół jest zbudowany w konstrukcji zrębowej z gontowym dachem, na którym znajduje się mała wieżyczka z dzwonem. Budowla powstała bez użycia gwoździ. Wewnątrz znajduje się barokowy ołtarz z obrazem św. Barbary, patronki dobrej śmierci.

ul. Gogolińska 1, Strzelce Opolskie
77 461 24 42
www.parafia-strzelce.pl

Holzkirche Maria Schnee in Olschowa

Gegenwärtig ist es eine Filialkirche der Kirchengemeinde Klutschau. Die Kirche in Olschowa wurde im 17. Jahrhundert (im Jahre 1748) von Grund auf gebaut oder umgebaut. Im Kircheninneren befinden sich viele schöne Gemälde und Figuren der Sakralkunst. Interessanterweise ist das Gemälde Unserer Lieben Frau vom Schnee im Presbyterium das größte in Polen. Um die Kirche herum wurde ein Friedhof angelegt.

Feierlichkeiten an Fronleichnam

Seit vielen Jahren werden in Olschowa am Fronleichnamsfest entlang der ganzen Prozessionsstrecke „Teppiche“ aus Blumen und Feldpflanzen von den Bewohnern gelegt.

Kościół drewniany pw. Matki Boskiej Śnieżnej w Olszowej

Obecnie jest kościołem filialnym parafii Klucz. Świątynia w Olszowej została wniesiona w XVII w., w 1748 r. została zbudowana na nowo lub przebudowana. Wewnątrz znajdują się liczne piękne obrazy i figury sztuki sakralnej. Ciekawostką jest, że obraz Matki Boskiej Śnieżnej znajdujący się w prezbiterium jest największy w Polsce. Wokół kościoła ulokowano mały cmentarz.

Uroczystość Bożego Ciała

Od wielu lat w Olszowej w uroczystość Bożego Ciała mieszkańcy układają na

Fot. Beata Czapla

całej trasie procesji „kwietne dywany” z kwiatów i roślin polnych.

77 463 71 63

Holzkirche St. Elisabeth von Ungarn in Klutschau

Die Kirche in Klutschau bestand wahrscheinlich schon Anfang des 14. Jahrhunderts. Es ist ungewiss, wie die ursprüngliche aussah. Die gegenwärtige Kirche wurde im Jahre 1748 errichtet oder umgebaut. In der Kirche sind viele religiöse Kunstwerke unterschiedlicher Stile zu sehen – Gotik, Barock, Rokoko. Darunter

ist das Gemälde „Jesus am Kreuze“ von Michael Willmann – heute eine Kopie. Im Jahre 2004 wurden alte schöne Deckenmalereien entdeckt – der 4 Kirchenlehrer. Die Kirche befindet sich auf einer Anhöhe in der Mitte des Dorfes.

Feierlichkeiten an Fronleichnam

Seit vielen Generationen werden in Klutschau am Fronleichnamsfest entlang der Prozessionsstrecke „Teppiche“ aus Blumen und Feldpflanzen von den Bewohnern gelegt.

Kościół drewniany pw. św. Elżbiety Węgierskiej w Kluczu

Kościół w Kluczu istniał już na pewno na początku XIV w. Jak wyglądał ten pierwotny – nie wiemy. Obecny został wybudowany lub przebudowany w 1748 r. Znajduje się w nim wiele dzieł sztuki religijnej w różnym stylu – gotyk, barok, rokoko. Wśród nich obraz „Chrystus na krzyżu” autorstwa Michaela Willmanna – obecnie kopia. W 2004 r. odkryto stare piękne malowidła na suficie – czterech doktorów Kościoła. Kościół jest usytuowany na wzniesieniu w środku wsi.

Uroczystość Bożego Ciała

Od wielu pokoleń w Kluczu w uroczystość Bożego Ciała mieszkańcy układa-

Fot. Jerzy Stemplewski

ją na trasie procesji „kwietne dywany” z kwiatów i roślin polnych.

ul. Wiejska 16, Klucz
☎ 77 463 71 63

Holzkirche St. Maria Magdalena in Kaltwasser

Gegenwärtig ist es eine Filialkirche der Kirchengemeinde Klutschau. Die Kirche bestand wahrscheinlich schon im 16. Jahrhundert. In den Jahren 1524-1701 gehörte sie zu Protestanten, später zu Katholiken. Das gegenwärtige Gebäude wurde im Jahre 1748 gebaut oder umgebaut. Die Ausstattung ist dem Barock oder dem Bauernbarock zuzuordnen. In der Kirche befinden sich viele Gemälde und Skulpturen. Aus dem Kirchturm erklingt eine gotische Glocke aus dem 15. Jahrhundert. Die Kirche befindet sich auf einer Anhöhe in der Mitte des Dorfes. Im Jahre 2007 wurde ein gotisches Taufbecken gefunden, dass sich heute unweit der Kanzel befindet.

Fot. Jerzy Stemplewski

Feierlichkeiten an Fronleichnam

Seit vielen Jahren werden in Kaltwasser am Fronleichnamfest entlang der Prozessionsstrecke „Teppiche“ aus Blumen und Feldpflanzen von den Bewohnern gelegt.

Kościół drewniany pw. św. Marii Magdaleny w Zimnej Wódce

Obecnie jest kościołem filialnym parafii Klucz. Istniał zapewne już w XVI w. W latach 1524–1701 należał do ewangelików, potem katolików. Obecny budynek został przebudowany albo zbudowany w 1748 r. Wyposażenie jest barokowe lub barokowo-ludowe. W świątyni znajdują się liczne obrazy i rzeźby. Na wieży – gotycki dzwon z XV w. Kościół jest usytuowany na niewielkim wzniesieniu w środku wsi. W 2007 r. w pobliżu znaleziono gotycką chrzcielnicę, która obecnie znajduje się w świątyni przy ambonie.

Uroczystość Bożego Ciała

Od wielu lat w Zimnej Wódce w uroczystość Bożego Ciała mieszkańcy układają na trasie procesji „kwietne dywany” z kwiatów i roślin polnych.

ul. Ujazdowska, Zimna Wódka
☎ 77 463 71 63

Schrotholzkirche St. Brixius bei Kosenthal

Wenn man die Sakralbauten des Coseler Landes besichtigt, kann eine außergewöhnliche abseits gelegene Kirche nicht fehlen, die durch Stille inmitten der Felder eine einmalige Atmosphäre für Ruhe und Besinnung sorgt. Die Kirche in Kosenthal wurde im Jahre 1661 an der Stelle der früheren von der Familie Wolff gestifteten Holzkapelle errichtet. Die Familie Wolff übte auch das Amt des Kosenthaler Schultheißen aus. In der Nachbarschaft der Kirche befindet

sich eine mit Brunnen überbaute Quelle, deren Wasser Heilkräfte zugeschrieben werden, und eine Einsiedelei aus dem 19. Jahrhundert, heute eine Herberge. Die Wurzeln des Kultes des hl. Brixius liegen womöglich in der mittelalterlichen flämischen Besiedlung auf diesen Gebieten.

Drewniany kościół odpustowy pw. św. Brykcjusza koło Gościęcina

Zwiedzając zabytki sakralne ziemi kosielskiej, nie sposób nie odwiedzić wyjątkowej świątyni, której umiejscowienie z dala od zabudowań, w polnej ciszy powoduje niespotykaną atmosferę spokoju i skupienia. Wybudowany został w 1661 r., w miejscu wcześniejszej drewnianej kaplicy ufundowanej przez rodzinę Wolfów, do której należało wolne wójtostwo w Gościęcinie. W sąsiedztwie znajduje się źródło (zabudowane studnią) z wodą, której przypisuje się lecznicze właściwo-

Fot. Natalia Dembiczek

ści, oraz XIX-wieczna pustelnia, pełniąca obecnie funkcję schroniska. Korzenie kultu św. Brykcjusza w Gościęcinie być może mają związek ze średniowiecznym osadnictwem flamandzkim na tych terenach.

Gościęcina, ul. Parkowa, przy drodze między Gościęcinem a Kózkami
www.kosciolydrewniane.eu/gosciecin

Petersgrätz

Das Dorf wurde im Jahre von der Böhmischen Brüdergemeinde (Hussiten) als einziges dieser Art im Kreis Groß Strehlitz gegründet. Die Bezeichnung des Dorfes geht auf dessen Gründer, den Pastor Peter Sikora zurück - Piotrówka/Petersgrätz. Karolinka und Karliczek – das berühmte Liebespaar aus dem beliebten schlesischen Volkslied – sind mit dem Ort verbunden.

Piotrówka

Jedyna wioska założona przez braci czeskich (husytów) w powiecie strzeleckim. Powstała w 1832 r. Nazwa pochodzi od imienia założyciela wsi, pastora Petra Sikory – Piotrówka/Petersgrätz. Z miejscowością jest związana historia Karolinki i Karliczka – słynnej zakochanej pary z popularnej na Śląsku pieśni ludowej.

Schlösser, Schlossgärten und Paläste Zamki, dwory i pałace

Palast in Groß Grauden

Dieser neogotische Palast aus dem 19. Jahrhundert ereilte ein glücklicheres Schicksal als vielen anderen Bauten im Landkreis Kandrzin-Cosel. Seine Entstehung ist mit dem Ratiborer Unternehmer Joseph Neumann verbunden, der den Palast in den Jahren 1859-1870 erbaute. Seine weitere Geschichte ist mit der Familie von Reibnitz verbunden. Emma, Neumanns Tochter heiratete den Freiherrn Ernst von Reibnitz aus Mistitz. Kaum jemand weiß, dass sie die Urgroßeltern ... der heutigen Prinzessin Michael von Kent sind. Im Besitz der Familie Reibnitz blieb der Palast praktisch bis zum Ende des Zweiten Weltkrieges. In der Nachkriegszeit hatten hier die Leitung des Staatlichen landwirtschaftlichen Betriebs und ein Kindergarten ihren Sitz. Heutzutage dient der schön restaurierte Bau zu Hotel- und Gastronomie Zwecken. Sehenswert ist auch der historische Palastpark.

Pałac w Grudyni Wielkiej

Ten neogotycki pałacyk z XIX w. miał o wiele więcej szczęścia niż wiele innych obiektów w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim. Jego powstanie wiąże się z osobą raciborskiego przedsiębiorcy Josepha Neumanna, który wybudował go w latach 1859-70, zaś jego dalsze losy wiążą się z rodziną von Reibnitz. Emma, córka Neumanna, wyszła bowiem za barona Ernsta von Reibnitsa z Miejsca Odrzańskiego. Mało kto wie, że są oni pradziadkami... obecnej księżnej Kentu Michael. W rękach Reibnitzów pozostał

praktycznie do końca II wojny światowej. W latach powojennych mieściła się tutaj m.in. dyrekcja PGR, przedszkole. Obecnie pięknie odrestaurowany obiekt pełni funkcje hotelowo-gastronomiczne. Uwagę zwraca również zabytkowy park pałacowy.

ul. Kozielska 42 B, Grudynia Wielka
77 405 23 20
www.palacwgrudyni.pl

Palast in Sakrau

Der nächste Palast, der viel Glück hatte, ist sicherlich die in der Jahrhundertwende vom 19. zum 20. Jahrhundert von Herzog von Larisch-Mönnich erbaute Sakrauer Residenz. Herzog von Larisch-Mönnich war Besitzer von Karwin, großer Liebhaber und Züchter von Pferden. Er war unglücklich verheiratet mit der skandalösen Herzensbrecherin Maria Wallersee, nach der Scheidung von ihr konnte er wieder glücklich leben. In Sakrau konnte er sich nicht einleben. Seit 1912 gehört das schöne Anwesen mit dem Palast und der dazugehörigen Parkanlage Herzog Bolko von Haslingen, der hier für Schlesien untypische Kräuter anbaute und einen Betrieb mit ätherischen Ölen eröffnen wollte. Im Jahre 1945 flüchtete er vor der Front und kehrte zurück, um schon im Volkspolen für kurze Zeit die Verwaltung des von den Sowjets besetzten Sakrauer Anwesens zu übernehmen. Letztendlich wurde er zur Ausreise gezwungen, und der Palast diente in den nächsten Jahren u. a. als Kräuterschule, Feuerweherschule, Erholungszent-

rum des Kattowitzer Hüttenwerkes. Ende der 90er Jahre wurde der Palast von der Geschichte eingeholt, weil hier der für Pferdesport bekannte Reiter-Volksverein „Lewada“ (Ludowy Klub Jeździecki) ihren Sitz eröffnete. Heutzutage finden auf dem Gelände des Palastes alljährig u. a. die Pferdemeisterschaften der Stars „Art Cup“ (Jeździeckie Mistrzostwa Gwiazd).

Pałac w Zakrzowie

Kolejnym z pałaców, który miał sporo szczęścia, jest z pewnością zakrzowska rezydencja, wybudowana na przełomie XIX/XX w. przez hrabiego Georga von Larisch-Mönnicha, właściciela m.in. Karviny i wielkiego miłośnika i hodowcy koni. Niezwykle żonaty (a później szczęśliwie rozwiedziony) ze skandalistką i łamaczką męskich serc Marią Wallersee, nie zagrażał jednak w Zakrzowie długo miejsca. Od 1912 właścicielem majątku z pięknym założeniem parkowo-pałacowym jest hrabia Bolko von Haslingen. Rozwija tutaj nietypowe na Śląsku uprawy ziół oraz uruchamia wytwórnię olejków eterycznych. W 1945 uciekł przed frontem, a następnie...wrócił, by już w Polsce Ludowej na krótko zająć się administrowaniem zajętych przez Sowietów zakrzowskim majątkiem. Koniec końców został zmuszony do wyjazdu, a pałac w następnych latach służył jako m.in. szkoła zielarska, szkoła pożarnicza, ośrodek wypoczynkowy Huty Katowice. W końcu w latach dwudziestych historia zatoczyła koło i w pałacu swoją siedzibę znalazł Ludowy Klub Jeździecki „Lewada”, specjalizujący się w sportach konnych. Dziś pałac jest areną m.in. corocznych Jeździeckich Mistrzostw Gwiazd „Art Cup”.

ul. Parkowa 23, Zakrzów
77 487 54 17
www.kjlewada.pl

Schloss in Groß Neukirch

Der slawische Burgwall auf der überaus wichtigen Route aus Mähren nach Polen (über Ratibor und Oppeln) bestand hier wahrscheinlich schon im Mittelalter. Schon im 15. Jahrhundert stand hier sicherlich ein gemauertes Schloss. Auf Betreiben von Friedrich von Oppersdorff wurde ca. 1617 das gegenwärtige Schloss im Stil der Spätrenaissance errichtet. Wichtige Umbauarbeiten und eine „Modernisierung“ folgten im Jahre 1894 auf Initiative des Grafen Erberhard Matuschka. Mit der Geschichte des Schlosses sind neben den Geschlechtern Oppersdorff und Matuschka auch verdienstvolle schlesische Adelsfamilien wie Gaschin oder Seherr-Thoss, die letzten Schlossbesitzer der Vorkriegszeit. Ungeklärt ist, ob das Schloss infolge von Kriegsgeschehen oder zum Vertuschen von Plünderungen im Jahre 1945 niederbrannte. Über Jahrzehnte blieb es eine Ruine, bis von der Gemeinde Konservierungs- und Restaurierungsarbeiten angeordnet wurden. Heutzutage befinden sich im Erdgeschoss Büroräumlichkeiten, eine Bibliothek und ein Hochzeitssaal. Das vor dem Verfall gerettete Schloss lädt zur Erschließung weiterer Etagen ein. Über den Eingang hängen eine wunderschöne Wappenkartusche und Gedenktafeln.

Zamek w Polskiej Cerekwi

Gród obronny przy niezwykle ważnym szlaku z Moraw do Polski (przez Racibórz i Opole) istniał tutaj zapewne już w średniowieczu. Na pewno już w XV w. funkcjonował tu murowany zamek. Obecny późnorennesansowy zamek został zbudowany ok. 1617 r. staraniem Fryderyka von Oppersdorffa. Poważniejsza przebudowa i „unowocześnienie” nastąpiło w 1894 r. z inicjatywy hrabiego Eberhar-

Fot. Adam Liszka

da Matuszki. Obok Oppersdorffów i Matuszków z historią zamku związane są także znaczne śląskie rody jak Gaschinowie oraz ostatni przedwojenni właściciele – ród von Seherr-Thoss. Spalony w 1945 r. – nie do końca wiadomo, czy w wyniku działań wojennych, czy dla zatarcia śladów powojennego szabrownictwa. Przez wiele dziesięcioleci pozostawał ruiną, aż do rozpoczęcia prac konserwatorsko-rekonstrukcyjnych przez gminę. Obecnie na parterze zamku znajdują się pomieszczenia biurowe, biblioteka i sala ślubów. Zabezpieczony czeka na zagospodarowanie kolejnych kondygnacji. Nad wejściem głównym przepiękny portal z kartuszami herbowymi i tablicami pamiątkowymi.

ul. Miarki 2, Polska Cerekiew
www.polskacerekiew.pl

Palast in Więschütz

Deutlich mehr Glück hatte die wunderschöne Residenz in Więschütz. Sie

wurde im Jahre 1871 an der Stelle des einstigen Hofes erbaut und ist von einem Park mit Teichen und Bächen umgeben. Auch heute beeindruckt sie die Besucher. Der Palast entstand auf Initiative von Dr. Max Heimann, der einer reichen Breslauer Bankiersfamilie entstammte, und gehörte bis 1912 zum Familienbesitz. Emil Pyrkosch aus Ratibor, ein Unternehmer aus der Chemie-Branche, war der nächste Besitzer. Noch vor dem Zweiten Weltkrieg verkaufte Pyrkosch den Palast für soziale Zwecke und wanderte nach Görlitz aus. Hier befand sich ein Kindergarten und während des Zweiten Weltkrieges ein Lazarett zunächst für deutsche Offiziere und dann für sowjetische Soldaten. In den Jahren 1946-1986 hatte hier die Volksuniversität ihren Sitz. Als es schien, dass dieses Gebäude wie andere Paläste auch der wirtschaftlich-politischen Wende zum Opfer fallen wird, fand sich im Jahre 2003 ein privater Investor, der dem Palast den alten Glanz verlieh. Wer weiß, vielleicht setzte er noch einen drauf. Heute

lädt hier ein besonders stimmungsvolles und kulinarisch preisgekröntes Restaurant zum Verweilen ein.

Pałac Więszczyce

Zdecydowanie więcej szczęścia miała przepiękna neogotycka rezydencja w Więszyczach. Wybudowana w 1871 r., w miejscu wcześniejszego dworu, otoczona przepięknym założeniem parkowym ze stawami i strumykami, zachwyca i dziś odwiedzających. Pałac powstał staraniem dra Maxa Heimanna, pochodzącego z bogatej rodziny wrocławskich bankierów, i był w rękach tej rodziny do roku 1912. Następnie kupił go inny przedsiębiorca, tym razem z branży chemicznej, Emil Pyrkosch z Raciborza. Jeszcze przed II wojną światową Pyrkosch przekazał pałac na cele społeczne i wyjechał do Görlitz. Znajdowało się tutaj przedszkole, a w czasie wojny lazarett najpierw dla niemieckich oficerów, a później żołnierzy radzieckich. W latach 1946–86 funkcjonował tutaj

Uniwersytet Ludowy. I gdy wydawało się, że obiekt podzieli los innych pałacowych ofiar ustrojowej transformacji, znalazł się w 2003 r. prywatny inwestor, który pieczołowicie przywrócił mu dawny blask (a kto wie, czy mu go jeszcze nie dodał) i dziś prowadzi się tutaj wyjątkowo klimatyczną restaurację, zdobywającą najwyższe laury kulinarne.

ul. Kozielska 15, Więszczyce
77 482 15 25
www.palacwiekszyce.pl

Schloss in Cosel

Historiker streiten darüber, an welcher Stelle sich die erste Burg in Cosel befand, die in der Zeit der Gestaltung der künftigen Staatsform des polnischen Königreiches zum Sitz des Burgvogtes wurde. Die erste urkundliche Erwähnung des Burges in Cosel stammt aus dem Jahre 1108, als die Tschechen die Burg niederbrannten und sich der polnische Allein-

Fot. Jerzy Stemplewski

Fot. Adam Liszka

herrscher Bolesław III. Schiefmund eigenhändig an deren Wiederaufbau machte, höchstwahrscheinlich auf dem Schlossberg, wo 100 Jahre später – in der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts – auf Initiative der Piasten-Herzöge ein viereckiges und von Mauern und einem Graben umgebenes Schloss mit einem quadratischen Turm entstand. Das Schloss wurde im 16. Jahrhundert gründlich um- und ausgebaut. Seine Zerstörung kann mit dem Dreißigjährigen Krieg und der Änderung der Stadtfunktion in Verbindung gebracht werden. Zu sehen sind heutzutage nur zum Teil die Wallanlagen, Teile von zwei Flügeln, Ruinen, Fundamente der Burg und des Wohn- und Abwehrturms, das im schlechten Zustand befindliche Gelände vor dem Schloss. Am Anfang des 21. Jahrhunderts wurde an der Stelle des einstigen Schlossturmes der heutige Aussichtsturm errichtet. Darüber hinaus hat in der in den 70er Jahren des 20. Jahrhunderts restaurierten Artilleriebastei der Verein des Coseler Landes (Towarzystwo

Ziemi Kozielskiej) seit Jahren ihren Sitz. Der Verein übergab eine Museumssammlung und eine Bibliothek mit Büchern über Kandrzin-Cosel und die Region. Seit 2017 dauern Revitalisierungsarbeiten an, um die Burgkeller für museale und kulturelle Zwecke zu nutzen und die entdeckten Fragmente der Burgbauten zu präsentieren. Das entstehende kommunale Museum übernahm die Sammlungen des Vereines des Coseler Landes.

Zamek w Koźlu

Historycy spierają się o to, w którym dokładnie miejscu znajdował się pierwszy gród w Koźlu, który na etapie kształtowania się ustroju królestwa polskiego stał się siedzibą kasztelana. Pierwsza historyczna wzmianka o grodzie w Koźlu pochodzi z roku 1108, kiedy to Czesi spalili ów gród, a władca Polski Bolesław Krzywousty własnoręcznie miał rozpocząć jego odbudowę, prawdopodobnie na Wzgórzu Zamkowym w Koźlu, gdzie sto

lat później – w pierwszej połowie XIII w. – powstał z inicjatywy książąt piastowskich czworoboczny zamek z kwadratową wieżą otoczony murami i fosą. W połowie XVI w. gruntownie przebudowany i rozbudowany. Jego upadek wiązać można z wojną trzydziestoletnią i zmianą charakteru miasta. Obecnie zachowana jest część zabudowań przy murach obwodowych i fragmenty dwóch skrzydeł, ruiny i fundamenty samego zamku i wieży mieszkalno-obronnej, a także podzamcze (choć jego stan pozostawia wiele do życzenia). W początkach XXI w. na miejscu dawnej wieży zamkowej wybudowano współcześnie stylizowaną wieżę widokową. Z kolei w odrestaurowanej w latach siedemdziesiątych XX w. zamkowej baszcie artyleryjskiej od wielu lat swą siedzibę ma Towarzystwo Ziemi Kozielskiej, które gromadziło tam zbiory muzealne i bibliotekę z księgozbiorem dotyczącym problematyki Kędzierzyna-Koźła i regionu. Od 2017 r. trwają prace rewitalizacyjne mające na celu zagospodarowanie na funkcje muzealno-kulturalne

(powstające tam gminne muzeum przejęło zbiory TZK) zamkowych piwnic oraz wyeksponowanie odkrytych fragmentów zamkowej zabudowy.

ul. Kraszewskiego 5, Kędzierzyn-Koźle

☎ 77 40 52 606

🌐 www.muzeumkozle.pl

Schloss in Slawentzitz

Von dem nicht mehr bestehenden Schloss, das seiner Zeit als „Versailles Schlesiens“, wie viele andere Schlösser auch, bezeichnet wurde, ist nicht viel übriggeblieben. Die schöne Parkanlage wird nach und nach revitalisiert. Vom riesen Schlossbau blieb bis heute lediglich ein Fragment des Ostportals (Seiteneingang) erhalten. Seit Längerem verfällt das sog. Belvedere (tatsächlich ein neobarocker Gartenpavillon), in dem sich laut vieler Legenden mehrmals die Gräfin Cosel und der polnische und sächsische König August II. der Starke trafen. Der

Fot. Jerzy Stemplewski

Palast wurde in den Jahren 1792-1821 an der Stelle der früheren Residenz, die nach einem Blitzeinschlag niederbrannte, von der Adelsfamilie Hohenlohe errichtet. Als nächstes wurde der Palast im 19. Jahrhundert um zwei Seitenflügeln erweitert. Vor der Familie Hohenlohe hatten in Slawentzitz die Geschlechter Hoym, Flemming, Henckel und Oppersdorff das Sagen. Dieses prächtige Beispiel des italienischen Barock und der beschauliche Park im englischen Stil machten den Palast zu einer der großartigsten schlesischen Residenzen ihrer Zeit. In der Residenz gastierten u. a. Kaiser Wilhelm II. und Zar Nikolaus II. Der Palast blieb auch nicht von geschichtlichen Wirren verschont – für kurze Zeit amtierte hier die Leitung und das Militär der Aufständischen, in den Jahren 1939-1943 wurden hier Vorbereitungen zu geheimdienstlichen Operationen der Dienste des Dritten Reiches getroffen. Zu großen Schäden führten die Brände in den Jahren 1945 und 1948 sowie der spätere „Abbau“ für Baumaterialien. Heutzutage versucht man die Erinnerung an diese einzigartige Residenz wiederzubeleben, indem sie als 3D-Grafik veranschaulicht wird.

Pałac w Sławięcicach

Należałoby dodać „nieistniejący”, gdyż po obiekcie zwanym swego czasu „śląskim Wersalem” (pewnie nie on jeden tak był nazywany) nie pozostało wiele. Piękne założenie parkowe jest sukcesywnie częściowo rewitalizowane. Z olbrzymiego gmachu pałacu pozostał do dziś zaledwie fragment wschodniego portyku (boczne wejście). Systematycznie podupada tzw. Belweder (w rzeczywistości neobarokowy pawilon ogrodowy), w którym według miejscowych legend na schadzkach mieli się spotykać hrabina Cosel i król Polski i Saksonii August II Mocny. Pałac został

wybudowany w latach 1792–1821, w miejscu wcześniejszej rezydencji, która spłonęła od uderzenia pioruna, przez ród Hohenlohe (przed nimi w Sławięcicach władali Hoymowie, Flemmingowie, Hencklowie i Oppersdorffowie), a następnie rozszerzony o dwa skrzydła boczne w połowie XIX w. Ten niezwykle okazały przykład włoskiego baroku otoczony urokliwym parkiem w stylu angielskim był swego czasu jedną z najwspanialszych rezydencji na Śląsku, która gościła m.in. cesarza Wilhelma II i cara Mikołaja II. Pałacu nie oszczędzały dziejowe zawieruchy – w 1921 przez krótki czas był siedzibą władz i wojsk powstańczych, a w latach 1939–43 często służył jako arena przygotowań różnych działań wywiadowczy-dywersyjnych służb III Rzeszy. Uszkodzenia z roku 1945 dopełnił pożar z 1948 oraz późniejsza „rozbiórka” na materiały budowlane. Dziś próbuje się przywrócić pamięć o tej wyjątkowej rezydencji, odtworzając ją w formie grafiki 3D.

) ul. Sławięcicka, Kędzierzyn-Koźle

Schloss in Ujest

Früher war es eine wunderschöne Residenz, die aber 1945 zerstört wurde. Das Schloss entstand im 13. Jahrhundert als Besitz der Breslauer Bischöfe, die sich hier gelegentlich bis zur Hälfte des 15. Jahrhunderts aufhielten, bevor es den Oppelner Herzögen verkauft wurde. Beginnend mit dem 16. Jahrhundert bis 1945 befand sich das Schloss im Besitz unterschiedlicher Adelsfamilien: Dluhomil, Kochtitzki, Mettich, Praschma, Sobek, Posadowski, Schönaich-Carolath, Francken-Sierstorpff, Welczek und dem fürstlichen Geschlecht Hohenlohe-Öhringen. Im 17. Jahrhundert wurde das Schloss gründlich im Stil der Renaissance vom damaligen Besitzer des Ujester Landes

Fot. Dominika Skutula

Nikolaus Kochitzki umgebaut. 1945 fiel es den Rotarmisten zur Beute und wurde von ihnen vollständig zerstört. Heute sind die Ruinen gesichert. Für die Besucher wurde eine Aussichtsplattform errichtet.

Zamek w Ujeździe

Kiedyś był przepiękną rezydencją, niestety został zniszczony w 1945 r. Powstał w XIII w. jako własność biskupów wrocławskich, którzy od czasu do czasu tu przebywali. Taki stan trwał od XIII do połowy XV w., potem zamek został sprzedany książętom opolskim. Od XVI w. do 1945 r. znajdował się w rękach prywatnych różnych rodów: Dluhomil, Kochtitzki, Mettich, Praschma, Sobek, Posadowski, Schönaich-Carolath, Francken-Sierstorpff, Welczek oraz książęcego rodu Hohenlohe-Öhringen. W XVII w. zamek został gruntownie przebudowany w stylu renesansowym przez ówczesnego właściciela ziemi ujazdowskiej Nikolausa von Kochtitzkiego. W 1945 r. stał się tu-

pem żołnierzy Armii Czerwonej, którzy go kompletnie zdewastowali. Obecnie ruiny są zabezpieczone, urządzono tu też platformę widokową dla zwiedzających.

) ul. Matejki, Ujazd

Palast und Park in Blottnitz

Der gegenwärtige Palast stammt aus dem 19. Jahrhundert. Um ihn herum entstand ein großflächiger Park. Teile der Ortschaft mit dem historischen Park wurden durch einen Tornado im August 2008 zerstört. Bis 1945 war der Palast im Besitz der Familie Posadowsky-Wehner. Während des Dritten Schlesischen Aufstandes war im Palast der Stab der Aufständischen tätig. Von 1945 bis in die 90er Jahre des 20. Jahrhunderts befand sich hier die Volksuniversität. Heutzutage gehört der einstige Palast von Posadowsky-Wehner zum Eigentum der Gemeinde Groß Strehlitz. Jahrelang fanden hier Veranstaltungen unter freiem Himmel statt,

Fot. Błażej Duk

wo Maler und Bildhauer aus dem In- und Ausland ihre Werke schufen.

Grabmal der Familie von Posadowsky-Wehner

Bei der Einfahrt zum Palast, hinter dem Tor befindet sich auf der linken Seite das Familiengrabmal von Posadowsky-Wehner. Die äußeren Tafeln beinhalten die Vor- und Nachnamen von 10 hier Begrabenen. Die Familie Posadowsky-Wehner war Besitzer der folgenden Majorate: Blotnitz, Groß Pluschnitz, Warmuntowitz und Centawa.

Pałac i park w Błotnicy Strzeleckiej

Obecny pałac pochodzi z XIX w. Wokół powstał rozległy park. Część miejscowości wraz zabytkowym parkiem została zniszczona przez tornado w sierpniu 2008 r. Do 1945 r. właścicielami pałacu była rodzina von Posadowsky-Wehner. W czasie III powstania śląskiego w 1921 r. w pałacu mieścił się sztab powstańczy. Po 1945 r. do lat dziewięćdziesiątych XX

w. w obiekcie znajdował się Uniwersytet Ludowy. Obecnie były pałac Posadowskich-Wehnerów jest własnością gminy Strzelce Opolskie. Przez wiele lat odbywały się tu plenery malarskie i rzeźbiarskie, gdzie artyści z kraju i zagranicy tworzyli swoje dzieła.

Grobowiec rodziny von Posadowsky-Wehner

Przy wjeździe do pałacu, za bramą z lewej strony znajduje się grobowiec rodziny Posadowsky-Wehner. Na zewnętrznych tablicach są umieszczone nazwiska i imiona dziesięciu osób tu spoczywających. Rodzina Posadowsky-Wehner była właścicielami majoratu: Błotnica Strzelecka, Płużnica Wielka, Warmątowice i Centawa.

) ul. Dworcowa, Błotnica Strzelecka

Schlossruinen und Park in Groß Strehlitz

Das Schloss in Groß Strehlitz bestand schon im 13./14. Jahrhundert, zur

Zeit von Bolko I. von Oppeln. Mehrmals wurde es aus- und umgebaut – in den Jahren 1562-1595 und im 19. Jahrhundert. Zur Zeit von Albert von Strehlitz (14. Jahrhundert) wurde es für repräsentative Zwecke des Teilherzogtums Strehlitz genutzt. Bis 1532 gehörte das Schloss den Oppelner Herzögen, später verschiedenen Geschlechtern: Redern, Kolovrat-Liebstein, Promnitz, Colonna, Renard, Tschirschky, Brühl, Schlieffen, Castell zu Castell. Im 19./20. Jahrhundert hielt sich hier mehrmals der deutsche Kaiser Wilhelm II. auf, der mit seinem Gefolge hierher zur Jagd kam. Nach dem 24. Januar 1945 wurde das Schloss zerstört und von Rotarmisten niedergebrannt. Heute ist das Schloss eine Ruine und befindet sich in privater Hand. Der Investor kündigte den Wiederaufbau an. Von der Zamkowa-Straße aus steht das Eingangstor zum einstigen Schloss. Es wurde in der Hälfte des 19. Jahrhundert im Stil des späten Klassizismus erbaut. Seitlich und in den

Nischen befinden sich schöne steinerne Statuen im Stil des Spätbarock des hl. Johannes Nepomuk und des hl. Florian aus dem 18. Jahrhundert.

Der heutige Stadtpark entstand in der Hälfte des 19. Jahrhunderts. Der Bau des Parks wurde von Andreas Graf Renard (1795–1874), dem damaligen Gutsbesitzer, initiiert und wurde vom herzogtümlichen Gärtner Schmidt ausgeführt. Prachtige Bäume wurden aus den entferntesten Ecken des Strehlitzer Landes hergeholt, auf den Sümpfen wurde Teiche und Wasserkanäle angelegt. Der Park wurde im englischen Stil angelegt. Gegen Ende des 19. Jahrhunderts wurden hier ca. 10 000 Bäume und Sträucher gepflanzt. Der Park zählt zu den schönsten Parkanlagen im Süden Polens, die in jeder Jahreszeit ein echter Hingucker sind. Neulich entstand im Park der Bildungspfad „Auf den Spuren des Herzogs Renard“, zu dem Tafeln mit Information und Landkarten gehören.

Schlossruinen und Park in Groß Strehlitz
Ruiny zamku i park w Strzelcach Opolskich

Fot. Jerzy Stępielewski

Ruiny zamku i park w Strzelcach Opolskich

Zamek w Strzelcach istniał na przełomie XIII/XIV w., za czasów księcia opolskiego Bolka I. Wielokrotnie rozbudowywany i przebudowywany – w latach 1562–1595 i w XIX w. Za czasów (XIV w.) księcia Alberta stanowił siedzibę reprezentacyjną księstwa strzeleckiego. Do 1532 r. był w rękach książąt opolskich, potem należał do różnych rodów: Redern, Kolovrat-Liebstein, Promnitz, Colonna, Renard, Tschirschky, Brühl, Schlieffen, Castell zu Castell. Na przełomie XIX/XX w. bawił tu kilkakrotnie cesarz niemiecki Wilhelm II, uczestnicząc ze swoją żoną w polowaniach. Po 24 stycznia 1945 r. zamek został zdewastowany i spalony przez żołnierzy Armii Czerwonej. Obecnie jest w ruinie i znajduje się w rękach prywatnego inwestora, który zapowiedział odbudowę. Od strony ulicy Zamkowej stoi brama wjazdowa do byłego zamku. Została wybudowana w połowie XIX w. w stylu późnego klasycyzmu. Po bokach, we wnękach znajdują się piękne kamienne posągi późnobarokowe z XVIII w. św. Jana Nepomucena i św. Floriana. Obecny park miejski powstał w połowie XIX w. Był tworzony ponad 30 lat przez hrabiowskiego ogrodnika Schmidta na polecenie Andreasa Grafa Renarda (1795–1874), ówczesnego właściciela dóbr. Dorodne drzewa ściągano z odległych krańców ziemi strzeleckiej, na bagnach założono stawy i kanały wodne. Park został założony w stylu angielskim. Pod koniec XIX w. posadzono tu około 10 tysięcy drzew i krzewów. To jeden z najpiękniejszych parków południowej Polski o każdej porze roku. W parku niedawno powstała ścieżka dydaktyczna „Szlakiem hrabiego Renarda”, zaopatrzona w tablice z mapkami i opisami.

) ul. Zamkowa 2, Strzelce Opolskie

Fot. Jerzy Stemplewski

Palast und Park in Schimischow

Der Palast wurde im 17. Jahrhundert im barocken Stil an der Stelle des früheren Schlosses gebaut. Der Schlosshof und die Arkaden des Kreuzgangs sind aus der späten Renaissance. Im Jahre 1921 wurde der Palast von schlesischen Aufständischen zerstört und später wiederaufgebaut. Das Anwesen gehörte bis 1945 zu den Familien: Kalinowski, Strzela, Krzydłowski, Warłowski, Tenczin, Strachwitz. In der unmittelbaren Nähe des Palastes erstreckt sich ein schöner Park am Fluß Rosniontau mit altem und wertvollem Baubestand. Es wird vermutet, dass zwischen der Kirche und dem Palast früher ein Tunnel verlief. Auf dem Parkgelände wurden im Jahre 1818 außerst schöne der Lausitzer Kultur zuzurechnende Urnen aus der Bronzezeit, in der Hallstattzeit.

Pałac i park w Szymiszowie

Pałac został zbudowany w XVII w. w stylu barokowym na miejscu stare-

go zamku. Dziedziniec i arkady z krużgankami utrzymane w stylu późnorenesansowym. W 1921 r. pałac został zniszczony przez powstańców śląskich, potem odbudowany. Właścicielami posiadłości do 1945 r. były między innymi rodziny: Kalinowski, Strzela, Krzydłowski, Warłowski, Tenczin, Strachwitz. W otoczeniu pałacu rozciąga się piękny park nad rzeką Rożniatów ze starym, cennym drzewostanem. Kiedyś między kościołem a pałacem miał przebiegać tunel podziemny. Na terenie parku w 1818 r. znaleziono niezwykle piękne urny z epoki brązu, z okresu halstańskiego, kultury łużyckiej.

) ul. Strzelecka 2, Szymiszów

Palast und Park in Stubendorf

Der Palast in Stubendorf bestand wahrscheinlich schon im 16. Jahrhundert. Möglicherweise war es ein Schloss. Der Palast wurde nach einem Brand im Jahre 1748 von Grund auf neugebaut. Es war

eine wunderschöne barocke Residenz mit Garten und französischem Park, wurde mehrmals aus unterschiedlichen Gründen. Um das Jahr 1812 wurde der Palast niedergebrannt und in der Hälfte des 19. Jahrhunderts wiederaufgebaut. Im Jahre 1921 wurde der Palast von polnischen Aufständischen geplündert und in Brand gesetzt, danach setzten sie an fünf Stellen Sprengstoff ein und gesprengten den Palast. In den Zwischenkriegsjahren baute die Familie von Strachwitz den Palast wieder auf, wenn auch in einer anderen Form. Nach den Überlieferungen der Familie von Strachwitz befand sich im Palast bis 1945 das Richtschwert, mit dem Nikolaus II. von Oppeln in Neiße 1497 enthauptet wurde. Das Schwer ging nach der Zweiten Weltkrieg auf der Flucht der Besitzer verloren. Über Jahre befand sich im ehemaligen Palast der Familie von Strachwitz eine Bauernschule. Seit 2003 ist das Gebäude in privater Hand und gehört zu den wenigen restaurierten Gebäuden dieser Art im Groß Strehlitzer Land.

Palast und Park in Stubendorf • Pałac i park w Izbičku

Fot. Beata Czaplina

Hier befinden sich Apartments, Gästezimmer, Konferenz- und Bankettsäle für Versammlungen, Tagungen, Hochzeitsfeiern, Bälle und sonstige Veranstaltungen.

Fot. Bajer Dzik

Pałac i park w Izbicu

Pałac w Izbicu istniał prawdopodobnie już w XVI w. Być może był to zamek. Potem został zbudowany na nowo w XVIII w. po pożarze w 1748 r. Była to przepiękna rezydencja w stylu barokowym z ogrodem i parkiem francuskim. Kilkakrotnie była przebudowywana z różnych powodów. Około 1812 r. pałac strawił pożar. Został odbudowany w połowie XIX w. W 1921 r. polscy powstańcy pałac ograbili i podpaliли, a potem – po podłożeniu ładunków wybuchowych w pięciu miejscach – wysadzili. W latach międzywojennych rodzina von Strachwitz pałac odbudowała, ale już w zupełnie innym kształcie. Według przekazów rodziny von Strachwitz do 1945 r. w pałacu miał być przechowywany miecz katowski, którym w 1497 r. w Nysie ścięto księcia opolskiego Mikołaja II. W czasie ucieczki właścicieli po drugiej wojnie światowej miecz katowski zaginął. Przez wiele lat po 1945 r. w byłym pałacu Strachwitzów znajdowała się szkoła rolnicza. Obecnie (od 2003 r.) budowla znajduje się w rękach prywatnych i jest jednym z nielicznych odrestaurowanych obiektów na ziemi strzeleckiej. Znajdują się tu apartamenty i pokoje, sale konferencyjne i bankietowe wykorzystywane na zebrań, zjazdy, wesela, bale itp.

ul. Stawowa 3, Izbicko
77 456 19 00
www.palacizbicko.pl

„Schloss” Strachwitz in Kadlub

Es wurde von Alfred Graf Strachwitz (1898–1979) gegen Ende der 20er

Jahre des 20. Jahrhunderts nach den Plänen des Breslauer Architekten Lauterbach erbaut. Es war kein für das Mittelalter typisches Schloss, es wurde nur so bezeichnet, um die Stellung des Geschlechts zu unterstreichen. Heutzutage befindet sich hier seit 1964 eine Anstalt für Kinder mit geistiger Behinderung.

„Zamek” Strachwitzów w Kadłubie

Został wybudowany przez Alfreda Grafa Strachwitza (1898–1979) pod koniec lat dwudziestych XX w. według planów architekta Lauterbacha z Wrocławia. Nie był to typowy zamek z czasów średniowiecznych, żeby jednak podkreślić rangę rodu, tak ta jego siedziba była nazywana. Obecnie – od 1964 r. – znajduje się tu ośrodek opieki społecznej dla dzieci umysłowo niepełnosprawnych.

Jagdschloss in Zawadzki

Das kleine, aber feine „Jagdschloss Malepartus“ entstand 1856 in der Waldkolonie Kąty im 4804 Hektar großen Tiergarten auf Initiative von Andreas Graf Renard (1795–1874) und ist heute eines der wenigen erhaltenen Schlösser dieses Stils im Groß Strehlitzer Land. Der Trend zu dieser Architektur kommt aus England,

wo einst oft Gärten und Wälder angelegt wurden, die für Erholungszwecke genutzt und wo Gäste empfangen wurden. Seit 1874 war das Jagdschloss im Besitz von Mortimer Graf Tschirschky-Renard, der nach einigen Jahren von Herzog Stolberg-Wernigerode und später von Franz Hubert Graf Thiele-Winckler abgelöst wurde. Im Jahre 1926 wurden das Jagdschloss und das Reservat vom deutschen Staat übernommen. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurde das Gebäude von Staatlichen Wäldern (Lasy Państwowe) verwaltet und später den Brüdern der christlichen Schulen verkauft. Heutzutage gehört das ehemalige Waldschloss einem Kinderpflegeheim.

Pałacyk myśliwski w Zawadzkiem

Mały, ale piękny pałacyk myśliwski „Jagdschloss Malepartus” powstał w 1856 r. z inicjatywy Andreasa Grafa

Renarda (1795–1874) w leśnej Kolonii Kąty na terenie zwierzyńca leśnego (niem. Tiergarten), który obejmował 4804 ha. Jest to jeden z nielicznych w tym stylu zachowanych pałaców na ziemi strzeleckiej. Moda na taką architekturę myśliwską pochodzi z Anglii, gdzie wówczas często zakładano miejsca ogrodowe i leśne. Tego rodzaju obiekty pełniły funkcje wypoczynkowe i gościnne. Od 1874 r. właścicielem był Mortimer Graf Tschirschky-Renard, po kilku latach zastąpił go książę Stolberg-Wernigerode, a potem Franz Hubert Graf Thiele-Winckler. W 1926 r. pałacyk z rezerwatem przejęło państwo niemieckie. Po II wojnie światowej budynkiem zarządzały Lasy Państwowe, które odsprzedały go Zgromadzeniu Braci Szkolnych. Obecnie zameczek jest częścią domu pomocy społecznej dla dzieci.

ul. Czarna 2, Zawadzkie

Jagdschloss in Zawadzki • Pałacyk myśliwski w Zawadzkiem

Fot. Beata Czaplina

Renard

Im 19. Jahrhundert eine der vermögendsten und einflussreichsten Großindustriellenfamilien in Schlesien.

Andreas Graf Renard (1795–1874) – Besitzer von Groß Strehlitzer Gütern, Hüttenwerken und schlesischen Bergwerken. In seinen Betrieben wurden fast 50% allen Blechs in Oberschlesien hergestellt. In den Jahren 1838-1848 bekleidete er das Amt des Landesältesten und war seit 1846 Mitglied des Preußischen Abgeordnetenhauses.

Johann Graf Renard (1829–1874) – Sohn von Andreas Graf Renard, Enthusiast und einer der bekanntesten Züchter von Rennpferden. Vorsitzender von Union-Club. Zum 100-jährigen Bestehen (1967) von Union-Club wurden traditionelle Pferderennen mit der Berücksichtigung des Renard-Rennens veranstaltet. Seit 1861 war er Abgeordneter des Preußischen Abgeordnetenhauses aus dem Regierungsbezirk Oppeln. In den Jahren 1871-1874 war er Mitglied des Preußischen Landtages, Mitglied der Landkreiskommission für Schulwesen und Abgeordneter des Landkreises Groß Strehlitz.

Strachwitz

Dieses alte schlesische Adelsgeschlecht wurde erstmals im 12. Jahrhundert erwähnt und stammt aus Strachwitz bei Breslau – wie schon der Name sagt. Heutzutage befindet sich auf dem Anwesen der Vorfahren der Nikolaus-Kopernikus-Flughafen Breslau. Die mährische Schreibweise des Geschlechts – *strachu nic*.

Renard

W XIX w. jedna z najbogatszych i wpływowych rodzin magnackich na Śląsku.

Andreas Graf Renard (1795–1874) – właściciel dóbr strzeleckich oraz hut i kopalń na Górnym Śląsku. Jego zakłady produkowały prawie 50 procent blach na Górnym Śląsku. Przewodniczący Sejmiku Prowincjonalnego (Landesälteste) w latach 1838–1848, także poseł do parlamentu w Berlinie (od 1846 r.).

Johann Graf Renard (1829–1874) – syn Andreasa Grafa Renarda, entuzjasta i hodowca koni wyścigowych, jeden z najbardziej znanych w Europie. Prezydent Union-Club. W setną rocznicę (1967) istnienia Union-Clubu urządzono w Baden-Baden tradycyjny dzień wyścigów konnych, w którym uwzględniono także bieg Renard-Rennen. Od 1861 r. był posłem do pruskiej Izby Deputowanych w rejencji opolskiej. W latach 1871–1874 członek parlamentu pruskiego. Członek powiatowej komisji szkolnictwa i poseł powiatu strzeleckiego. Współtwórca gimnazjum w Strzelcach Opolskich (wtedy Gross Strehlitz).

Strachwitz

Stary ród śląski znany od XII w., pochodził ze Strachowic koło Wrocławia – stąd też nazwisko Strachwitz. Obecnie w miejscu majątku przodków znajduje się port lotniczy im. Kopernika we Wrocławiu-Strachowicach. Inna wersja nazwiska pochodzi z linii morawskiej – *strachu nic*.

Naturattraktionen Atrakcje przyrodnicze

Deschowitz Bruchwald

Der geschützte Deschowitz Bruchwald ist ca. 600 ha groß und an der Oder zwischen Deschowitz, Mechnitz und Poborschau gelegen. Die außergewöhnliche Enklave mit gut erhaltenen Laubbäumen überrascht durch zahlreiches Altwasser und zahlreiche „Teufelseen“. Hier kommen vor allem gemischte Wälder vor, zwischen Augwäldern und Eichen-Hainbuchen-Wäldern, was mit der Regulierung der Oder und dem Verschwinden von natürlichen Gewässern verbunden ist. In Bezug auf den Baumbestand überwiegen: Stieleichen, Eschen, Erlen und Hainbuchen. Einen besonderen Eindruck machen sie am Anfang der Vegetationszeit, wenn die frühlingshaften Pflanzen blühen, darunter auch der geschützte und hier gewöhnliche Bärlauch. Von den geschützten Pflanzen kommen vor: Zweiblättriger Blaustern, Violette Stendelwurz, Riesen-Schachtelhalm. Was die Fauna angeht, richtet sich die Aufmerksamkeit auf hier interessante Vogelarten: Wespenbussard, Waldohreule, Weißbrückenspecht und Seeadler. Die Handfähre auf der Oder zwischen Deschowitz-Salzfähre und Mechnitz ist zweifelsohne eine Attraktion dieses Ortes und schon seit mindestens 160 Jahren in Betrieb.

Wenn die Rede von landschaftlichen Vorzügen des Kreises Kandrzin-Cosel ist, dürfen die malerischen, aber oft verwahten Palastgärten (z. B. Komorno, Langlieben, Slawentzitz, Mistitz) Lindenalleen (z. B. Podlesie), Pappelalleen (z. B. Csissek), Eichenalleen (z. B. Slawentzitz, Gieraltowitz) oder malerische Mäander örtlicher Flüsse nicht unerwähnt bleiben.

Größere Waldstriche erstrecken sich in die östliche Richtung von Kandrzin-Cosel und Birawa aus.

Łęg Zdzieszowicki

Obszar Chronionego Krajobrazu Łęg Zdzieszowicki o powierzchni ok. 600 ha zlokalizowany jest nad Odrą między Zdzieszowicami, Mechnicą a Poborszwem. Ta wyjątkowa enklawa dobrze zachowanych nadodrzańskich lasów liściastych zaskakuje licznymi naturalnymi starorzeczami oraz „czarcimi stawami”. Występują tu przeważnie lasy pośrednie między łęgiem a grądem, co ma związek z regulowaniem Odry i zanikaniem naturalnych zalewów. Jeśli chodzi o drzewostan, to przeważają: dąb szypułkowy, jesion, olchy i grab zwyczajny. Efektownie wyglądają szczególnie w początkowym okresie wegetacji, gdy zakwitają rośliny wiosenne – w tym chroniony, acz powszechny tam czosnek niedźwiedzi. Z roślin ściśle chronionych występują: cebulica dwulistna, kruszczyk siny, skrzyp olbrzymi. Jeśli chodzi o faunę, to szczególną uwagę należy zwrócić na występujące tu ciekawe gatunki ptactwa: trzmielojada, sowę uszatą, dzięcioła białostrzykatego czy obserwowanego tu „przelotem” orla bielika. Niewątpliwie atrakcją tego miejsca jest też ręczny prom na Odrze, pomiędzy Zdzieszowicami-Solownią a Mechnicą. Funkcjonuje on tutaj przynajmniej od 160 lat.

Pisząc o walorach przyrodniczych powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego, nie sposób nie wspomnieć o malowniczych, choć często zaniedbanych parkach pałacowych (np. Komorno, Długomiłowice,

Sławięcice, Miejsce Odrzańskie), alejach lipowych (np. w Podlesiu), topolowych (np. w Cisku) czy dębowych (np. Sławięcice, Gierałtowiec) czy o malowniczych meandrach miejscowych rzek. Większe kompleksy leśne rozciągają się na wschód od Kędzierzyna-Koźla i Bierawy w kierunku woj. śląskiego.

Landschaftsschutzpark St. Annaberg

Landschaftsschutzpark wurde 1988 im westlichen Teil der Schlesischen Hochebene und auf dem Gebiet des Chełm-Kammes mit einer Fläche von 5050 Hektar (mit der äußeren Schutzzone 6374 Hektar) angelegt. Seit 2010 wurde dem Großteil des Landschaftsschutzparkes der Status eines Geoparkes verliehen. Der Park liegt zwischen den Städten Leschnitz, Gogolin, Groß Strehlitz, Ujest und Deschowitz. Er gehört zu den wertvollsten naturkundlichen, landschaftlichen und kulturellen Schätzen der Region. Die räumliche Entwicklung der Region erfüllt die Vorgaben in Bezug auf den Umweltschutz und den Schutz von Gebieten, die für Tourismus, Entspannung und Erholung der Bewohner sowie Touristen genutzt werden.

Landschaftsschutzpark St. Annaberg umfasst 6 Naturschutzgebiete:

- Geologisches Naturschutzgebiet St. Annaberg – Einsturztrichter, Erdfälle und Erdhöhlen
- Naturschutzgebiet Nieder Ellguth – hier kommen Trockepflanzen vor
- Naturschutzgebiet Boże Oko – im Wald gelegen mit einer Kapelle
- Naturschutzgebiet Grafik – im Wald gelegen, ein Denkmal mit der Inschrift „Filio“
- Naturschutzgebiet Biesiec – im Wald gelegen
- Naturschutzgebiet Lesisko – im Wald gelegen.

Park Krajobrazowy Góra św. Anny

Został utworzony w 1988 r. w zachodniej części Wyżyny Śląskiej na obszarze Grzbietu Chełmskiego, powierzchnia 5050 ha, wraz z otuliną 6374 ha. Od 2010 r. większa jego część jest objęta statusem geoparku. Park jest położony pomiędzy miastami Leśnica, Gogolin, Strzelce Opolskie, Ujazd i Zdzeszowice. Należy do najcenniejszych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych regionu. Rozwój przestrzenny całej okolicy podporządkowany jest wymogom ekologii i ochrony obszarów dla turystyki i wypoczynku oraz rekreacji miejscowej ludności i turystów.

Park Krajobrazowy Góra św. Anny obejmuje sześć rezerwatów przyrody:

- Rezerwat Geologiczny Góra Świętej Anny – kaldera oraz leje i jaskinie krasowe
- Rezerwat Ligota Dolna – występuje tu roślinność kserotermiczna
- Rezerwat Boże Oko – rezerwat leśny z kapliczką
- Rezerwat Grafik – rezerwat leśny z pomnikiem Filio
- Rezerwat Biesiec – rezerwat leśny
- Rezerwat Lesisko – rezerwat leśny

Süßkirschbaumallee im Annaland

Die Süßkirschbaumalleen entstanden an den Straßen in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts zur Zeit von Friedrich II. (1712–1786), der die Tradition begründete, schon während des Straßenbaus Obstbäume zu pflanzen, und einen entsprechenden Erlass verfügte. Später beschäftigten sich die Guts- und Mühlenbesitzer mit der Pflanzung von Süßkirschbäumen. Auf diese Art und Weise entstanden wunderschöne Alleen entlang der Straßen, die heute als Wahrzeichen

Landschaftsschutzpark St. Annaberg
Park Krajobrazowy Góra św. Anny

Fot. Błażej Duk

des Groß Strehlitzer Landes gelten. Früher spielten die Süßkirschbäume eine wichtige Rolle in der Natur – sie beeinflussten das Klima, die Luftzusammensetzung, die Temperatur und den Niederschlag. Aber auch die Qualität des Erdbodens – Selbstreinigung infolge der Aufnahme von Nikrat und Phosphat aus dem Grundwasser. Die Süßkirschbäume sorgten natürlich auch für saftige und leckere Früchte.

Im Zuge des technischen Fortschritts und des Straßenausbaus wurden nach und nach viele Bäume gefällt. Aus diesem Grund wurden neue Bäume in den Süßkirschbaumalleen verhindert oder verschwanden beinahe aus der Landschaft. Erst im 21. Jahrhundert initiierten die Aktivisten des Vereins Annaland und des Schlesischen Botanischen Gartens in Nikolai die Rettung des alten Baumbestandes. Nach der Überprüfung der Bäume beschlossen sie die Wiederherstellung der Süßkirschbaumalleen. Im Jahre wurde 87 neue Süßkirschbäume der Sorten *Büttner's rote Knorpelkirsche* und *Hedelfinger Riesenkirsche* entlang der Kreisstraßen des Kreises Groß Strehlitz gepflanzt. Im

Jahre 2014 wurde 60 Bäume zwischen Wysoka und Nieder Ellguth gepflanzt.

Der malerischste Abschnitt ist der Weg vom St. Annaberg nach Leschnitz und von Wysoka nach Ober Ellguth und Unter Ellguth sowie eine kleine Allee an einem Feldweg in Dollna.

Aleje czereśniowe w Krainie Góry św. Anny

Powstały przy drogach w drugiej połowie XVIII w., za czasów króla Fryderyka II Wielkiego (1712–1786), który zapoczątkował tradycję sadzenia drzew owocowych już w trakcie budowy dróg – obowiązywał taki nakaz administracyjny. Później sadzeniem czereśni zajmowali się właściciele dóbr, folwarków czy młynów. W ten sposób powstały przepiękne aleje przy drogach, które dziś są fenomenem na ziemi strzeleckiej. Aleje czereśniowe dawniej pełniły funkcję przyrodniczą – wpływały na klimat i skład powietrza, temperaturę oraz opady atmosferyczne. A także na jakość gleby – samoczyszczanie wody na skutek pobierania z wód gruntowych

Fot. Błażej Duk

Aleje czereśniowe w Krainie Góry św. Anny
Stüßkirchbaumallee im Annaland

azotanów i fosforanów. Dostarczały też soczystych i smacznych owoców.

Wraz z postępem technicznym, w związku z poszerzaniem dróg drzewa były kolejno wycinane. W ten sposób aleje czereśniowe zostały pozbawione nowych drzew i prawie zniknęły z krajobrazu. Dopiero w XXI w. działacze Stowarzyszenia Kraina Góry św. Anny i Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie rozpoczęli ratowanie starego drzewostanu. Przeprowadzili kontrolę drzew i zdecydowali o odtworzeniu alej czereśniowych. W 2013 r. zasadzono 87 nowych drzew czereśni odmiany Buttnera Czerwonej oraz Hedelfińskiej wzdłuż dróg powiatowych powiatu strzeleckiego. W 2014 r. zasadzono 60 drzew między Wysoką a Ligotą Dolną.

Najbardziej malowniczą trasą jest droga z Góry św. Anny do Leśnicy i z Wysockiej do Ligoty Górnej i Ligoty Dolnej oraz mała aleja przy drodze polnej w Dolnej.

Naturschutzgebiet Tęczynów

Das Naturschutzgebiet mit fruchtbaren Rotbuchenwäldern und subkontinenta-

len Eichen-Hainbuchen-Wäldern mit einer Fläche von 33,9 Hektar liegt im Forstamt Schimischow in der Gemeinde Groß Strehlitz und wurde im Jahre 2000 angelegt.

Rezerwat przyrody Tęczynów

Rezerwat buczyny niżowej oraz grądu subkontynentalnego, ma powierzchnię 33,9 ha. Leży w leśnictwie Szymiszów w gminie Strzelce Opolskie. Został utworzony w 2000 r.

Naturschutzgebiet Groß Pluschnitz

Es wird auch als fruchtbarer Rotbuchenwald bezeichnet und ist ein aus Buchen, Kiefern und Fichten bestehender Wald mit einer Fläche von 3,17 Hektar. Angelegt wurde es 1957.

Rezerwat przyrody Płużnica

Określany jest jako żyzna buczyna niżowa, las bukowo-sosnowo-świerkowy o powierzchni 3,17 ha. Został utworzony w 1957 r.

Technische und militärische Sehenswürdigkeiten Zabytki techniki i wojskowości

Schleuse Cosel

Wenn man in Cosel ist, kann die mit der Oder verbundene Stadtgeschichte nicht unberücksichtigt bleiben. Der Coseler Hafen war eines der wichtigsten Binnenhäfen in Europa. Auf der Oder verkehrten tausende von Kähnen mit Fracht aus allen Ecken Europas. Heute erinnern noch einige hydrotechnische Bauten an diese Zeit des Aufschwungs in der Seefahrt auf der Oder. Einer von diesen Bauten ist die Coseler Schleuse an der Promenade des Priesters Rutyna. Die Schleuse Cosel ist klein, misst 5,3x41,9 Meter und wurde im Jahre 1830 als eine der fünf ersten Schleusen aus Stein auf der Oder erbaut. Im Jahre 1904 wurde

sie umgebaut, um größere Einheiten zu bedienen. Charakteristisch sind die „Tore“ der Schleuse, die bis heute mit der Kraft menschlicher Muskeln angetrieben werden. Die Schleuse wird gegenwärtig für touristische Zwecke genutzt. Die Schleusung eines Ausflugsschiffes ist ein unvergessliches Erlebnis.

Śluza Koźle

Będąc w Koźlu, nie można przejść obok historii miasta związanej z samą Odrą. Kozielski port przez dziesięciolecia był jednym z najważniejszych portów rzecznych w Europie. Po Odrze kursowały tysiące barek przewożących

Fot. Adam Liszka

towary w różnych kierunkach Europy. Dzisiaj jeszcze kilka obiektów hydrotechnicznych przypomina nam tamte czasy świetności odrzańskiej żeglugi. Jednym z takich obiektów jest kozielska śluza przy promenadzie księdza Rutyny. Śluza Koźle to śluza mała, o wymiarach 5,3×41,9 m, a wybudowano ją w roku 1830. Była to jedna z pięciu pierwszych kamiennych śluz na Odrze. W roku 1904 została przebudowana, by móc obsługiwać większe jednostki. Charakterystyczne są „wrota” śluzy, które do dziś są napędzane siłą ludzkich mięśni. Obecnie śluza wykorzystywana jest do celów turystycznych, a śluzowanie w niej statku wycieczkowego to niezapomniane doświadczenie.

) promenada im. ks. Ludwika Rutyny,
Kędzierzyn-Koźle

Hafen Cosel

Die Entscheidung über den Bau wurde 1888 getroffen und die Bauarbeiten dauerten von 1891 bis 1908. Es war der größte Kanal auf der Oder, der einen schnellen und reibungslosen Umschlag von Kohle und durch den Kłodnitzer Kanal oder mit der Bahn aus Ost-Oberschlesien transportiertes Erz ermöglichte. Von hier aus fuhren die Kähne zu den Häfen in der Mitte und im Norden Deutschlands ab. Hier wurde auch die Fracht umgeschlagen,

die auf demselben Wege ankam, um das Oberschlesische Industriegebiet zu versorgen. Im Jahre 1913 war der Coseler Hafen nach Duisburg und Essen der drittgrößte Binnenhafen in Deutschland, dessen Umschlagkapazität über 3,5 Tonnen betrug und sogar 40 Kähne in 24 Stunden abfertigen konnte. In der Nähe des Hafens entstand ein ganzer Stadtteil mit Reparaturwerft, Hotels, Restaurants, Seefahrtsschule, Lagerräumen und Speditionsbüros. Es ist kein Zufall, dass gleichzeitig unweit des Hafens eine Cellulose-Fabrik (die spätere Papier- und Zellstoffwerke Feldmühle AG in Cosel-Oderhafen) entstand. Dadurch bekam die Oder, diese „Dörflerin unter den deutschen Flüssen“ – wie sie vom schlesischen Schriftsteller Paul Keller bezeichnet wurde –, die Chance, das Tor zur Welt für Cosel und Oberschlesien zu werden.

Port Koźle

Decyzję o budowie portu podjęto w 1888 r., a prace prowadzono w latach 1891–1908. Był to największy port rzeczny na Odrze, który umożliwiał szybki i sprawny przeładunek m.in. węgla czy rud przywożonych Kanałem Kłodnickim czy drogą kolejową ze wschodniej części Górnego Śląska. Stąd barki odpływały do portów w środkowych i północnych Niemczech. Tutaj też przeładowywano towary, które tą samą drogą przybywały,

by zaopatrzyć Górnośląski Okręg Przemysłowy. W 1913 r. port w Koźlu był trzecim, po Duisburgu i Essen, portem śródlądowym w Niemczech, którego roczna zdolność przeładunku przekraczała 3,5 miliona ton, a na dobę mógł obsłużyć nawet 40 barek. Wokół portu wyrosła cała dzielnica, w której umiejscowiono stocznię naprawczą, hotele, restauracje, szkołę żeglugi, magazyny i biura spedycyjne. Nieprzypadkowo też równolegle, w pobliżu portu, powstała fabryka celulozy (późniejsza Papier- und Zellstoffwerke Feldmühle AG in Cosel-Oderhafen). Dzięki temu Odra, ta „wieśniaczka wśród niemieckich rzek” – jak określił ją śląski pisarz Paul Keller – otrzymała szansę, by stać się oknem na świat dla Koźla i Górnego Śląska.

Festung Cosel

Die Coseler Festung entstand nach der preußischen Machtübernahme in Schlesien im Jahre 1742 und war eine von mehreren Festungen (Neiße, Glatz, Silberberg) zur Verteidigung des preußisch-österreichischen Grenzraums. Die sukzessive ausgebaute und modernisierte Festung veränderte das Gesicht der Stadt und der Ortschaften in der Umgebung für Jahrzehnte. Der Festungskern hatte die Form eines sechsseitigen Sternes mit einer Reduzierung der nordwestlichen Seite zur Oder hin (in anderen Quellen ist die Rede von einem fünfseitigen Stern). Die Festung spielte zur Zeit der napoleonischen Belagerung 1807 eine wichtige Rolle. Der Abbau der Festung führte zur räumlichen und wirtschaftlichen Entwicklung der Stadt. Heute können in der Stadt Fragmente der einstigen Festung besichtigt werden – u. a. Kasernen, Ställe in Ostrówek, teilweise erhaltene Wiegenschützer Schanzen mit Munitionslager, Überreste von Kasematten und an-

deren Bauten, sowie die Kaserne in der Targowa-Straße. Weiterhin sichtbar sind die äußeren Mauern mit Überresten der Schanzen. Zu den markantesten Überresten zählt das Fort Friedrich Wilhelm, das auch nach dem Namen des Architekten von solchen Basteien benannt wird – die Montalembert-Bastei. Das Fort entstand in den Jahren 1805-1806 auf dem nordöstlichen Vorfeld der Festung, im heutigen Stadtteil Kłodnitz. Es wurde zentral mit einem kreisförmigen Hof in der Mitte gebaut, ist 24,5 Meter hoch und hat einen Durchmesser von 33,9 Metern. Das dreigeschossige Fort wurde aus karmischen Ziegeln gemauert und besteht aus zwei Mauerringen. Um das Fort herum gibt es 28 Geschütze. Es wartet auf bessere Zeiten, obwohl es nach und nach verfällt.

Twierdza Koźle

Kozielska twierdza powstała po zajęciu Śląska przez Prusy w 1742 r. i była jedną z kilku twierdz (Nysa, Kłodzko, Srebrna Góra) broniących prusko-austriackiego pogranicza. Systematycznie rozbudowywana i unowocześniana zmieniła oblicze miasta, a także okolicznych miejscowości na wiele dziesięcioleci. Rdzeń twierdzy miał kształt sześcioramiennego gwiazdy z mocno zredukowanym ramieniem północno-zachodnim od strony Odry (lub – jak podają inne źródła – gwiazdy pięcioramiennego). Szczególną rolę odegrała w trakcie napoleońskiego oblężenia w 1807 r. Zlikwidowanie jej w 1874 r. dało impuls do przestrzennego i gospodarczego rozwoju miasta. Dziś na terenie miasta można znaleźć fragmenty dawnej twierdzy – m.in. koszary i stajnie na Ostrówku, częściowo zachowana reduta większycka wraz z prochownią, pozostałości dawnych kazamat i innych zabudowań, koszary przy ul. Targowej. Wciąż widoczne są jej ziemne obwałowania wraz

Fot. Adam Lisiecki

z fragmentami redut. Chyba najbardziej charakterystyczną pozostałością dawnej twierdzy jest Fort Fryderyka Wilhelma, zwany też (od nazwiska autora projektu tego typu baszt) Basztą Montalemberta. Powstał w latach 1805–1806 na północno-wschodnim przedpolu twierdzy, w obecnej dzielnicy Kłodnica. Założony na planie centralnym z kolistym dziedzińcem pośrodku, składa się z dwóch pierścieni murów, ma średnicę 33,9 m, wysokość 24,5 m, trzypiętrowy, murowany z cegły ceramicznej. Obwód podzielony jest na 28 przęseł tworzących działobitnie. Dziś czeka na lepsze czasy, niestety niszcząc systematycznie.

) Fort Fryderyka Wilhelma, ul. Portowa 26, Kędzierzyn-Koźle

Wasserstraßenkreuz Kłodnitzer Siphon

Die nächste Perle der Hydrotechnik im Kreis Kandrzin-Cosel ist selbstverständlich das Wasserstraßenkreuz Kłodnitzer Siphon. Diese außergewöhnliche Anlage ermöglicht, dass die Gewässer der Kłodnitz dank des Durchflusses über drei Betonröhren, die 3 Meter breit und ca. 50 Meter lang sind, unter dem Gleiwitzer

Kanal durchfließen können, mit dem sich der Fluss hier kreuzt. Ergänzt wird die Anlage durch zwei Flussbettabschnitte der Kłodnitz (vor und hinter der Kreuzung), wovon ein Teil hinter der Kreuzung nahezu parallel zum einstigen Flussbett des Kłodnitzer Kanals verläuft, deren Überreste noch heute zu sehen sind. Diese „regulierten“ Kłodnitz-Abschnitte erleichterten den Durchfluss ihrer Gewässer durch die Kreuzung. Diese und andere hydrotechnische Anlagen (u. a. Schleuse Nowa Wieś, Coseler Kanal, Kłodnitz-Schleuse) zeugen von der früheren Ingenieurskunst.

Syfon Kłodnicki

Kolejną perełką hydrotechniki w powiecie jest oczywiście Syfon Kłodnicki. Ta niezwykła instalacja sprawia, że wody rzeki Kłodnicy – dzięki przepustowi z trzech rur betonowych o przekroju 3 m i długości ok. 50 m każda – przepływają pod dnem Kanału Gliwickiego, z którym w tym miejscu rzeka się krzyżuje. Uzupełnieniem instalacji są dwa wybudowane odcinki (za i przed Syfonem) koryta Kłodnicy, z czego część za Syfonem biegnie niemal równolegle do dawnego koryta Kanału Kłodnickiego, którego ślady i dziś można zauważyć. Te „uregulowane” odcinki Kłodnicy

ułatwiały przepuszczenie jej wód przez Syfon. Te i inne instalacje hydrotechniczne na terenie Kędzierzyna-Koźla (m.in. śluza Nowa Wieś, Kanał Kędzierzyński, śluza Kłodnica) są doskonałym świadectwem dawnej myśli inżynierskiej.

) ul. Platanowa, Kędzierzyn-Koźle (odcinek wzdłuż Kanału Gliwickiego, na przedłużeniu ul. Platanowej w kierunku al. Jana Pawła II)

Kłodnitzer Kanal und Gleiwitzer Kanal

In den Jahren 1788–1822 entstand der 46 Kilometer lange Kłodnitzer Kanal, das Cosel und die Oder mit Gleiwitz, später auch durch eine weitere Verbindung mit Hindenburg verband. Obwohl es in Cosel noch keinen Hafen gab, die Fracht an der Anlegestelle vor der Oder umgeschlagen wurde und die Kähne von Menschen und Pferden geschleppt wurden, stieg der Frachtverkehr auf der Oder und dem Kanal sukzessive an. Die Kapazität des Kanals war jedoch gering und die Beförderungskosten hoch. Im Jahre 1916 wurde im Zuge der Niederlegung des Bergwerks Königin Luise der Kanalabschnitt zwischen Gliwice und Hindenburg

zugeschüttet. Die Entstehung des Hafens in Cosel und der spätere Aufschwung der 30er Jahre in Deutschland führte zum Entschluss, einen neuen zum Kłodnitzer Kanal parallelen Kanal zu bauen – den Gleiwitzer Kanal. Sein Bau begann 1934. Im Jahre 1936 wurde das Flussbett des Kłodnitzer Kanals zugeschüttet. Die letzten Fragmente des Kłodnitzer Kanals wurden 1953 zugeschüttet. Bis heute blieb nur der untere 3,55 km lange Abschnitt mit zwei Schleusen erhalten. Der Gleiwitzer Kanal kurbelte die Entwicklung des Flusstransportes an. Hoffentlich kehren seine Blütejahre wieder zurück.

Kanał Kłodnicki i Kanał Gliwicki

W latach 1788–1822 powstał 46-kilometrowy Kanał Kłodnicki, który łączył Koźle i Odrę z Gliwicami (a później – kolejnym połączeniem – z Zabrzem). I chociaż w Koźlu nie było jeszcze portu (towary przeładowywano na przystani tuż przed Odrą), a barki były holowane siłą ludzkich i końskich mięśni (dopiero później wprowadzono holowniki parowe), to systematycznie wzrastał ruch towarowy na kanale i Odrze. Kanał miał jednak niską przepustowość, a koszty transportu były wysokie. W 1916 r. w związku z za-

Kłodnitzer Kanal
Kanał KłodnickiGleitwitzer Kanal
Kanał Gliwicki

Fot. Adam Liszka

kończeniu eksploatacji sztolni w „Królowej Luizie” zasypano odcinek kanału łączący Gliwice z Zabrzem. Powstanie portu w Koźlu, a później boom gospodarczy lat trzydziestych w Niemczech sprawił, że postanowiono zbudować nowy kanał, równoległy do Kanału Kłodnickiego – Kanał Gliwicki. Jego budowę rozpoczęto w 1934 r. W 1936 zasypano w większej części koryto Kanału Kłodnickiego. Ostatnie fragmenty Kanału Kłodnickiego zostały zasypane w 1953 r. Do dziś zachował się jedynie dolny odcinek o długości 3,55 km z dwiema śluzami. Kanał Gliwicki zaś stał się kołem zamachowym rozwoju transportu rzeczno-żeglarskiego w tym regionie. Miejmy nadzieję, że jego lata świetności znów powrócą.

Andreashütte Zawadzki

Die heutige Umgebung von Zawadzki gehörte wirtschaftlich zu den wichtigsten Gegenden im Herzogtum Strehlitz. Imker gewannen hier Honig und Wachs von wilden Bienen, Holzfäller rodeten Bäume, aus denen Häuser gebaut, Möbel und sogar Netze hergestellt wurden. Die Schmieden an der Malapane lieferten Eisen, woraus sich aus diesem Fach in späteren Jahrhunderten die Hüttenindustrie entwickelte.

Die Ortschaft Zawadzki entstand an den Malapane relativ spät, erst im Jahre 1836 an der Stelle des Hüttenwerks. Der Stadtname stammt von Nachnamen des Strehlitzer Gutsbesitzer Franz von Zawadzki (1791-1849) und nicht vom General Alexander Zawadzki, wie irtümlich behauptet wird. Durch die Entwicklung des Hüttenwerkes wurde im Jahre 1858 die Bahnverbindung Oppeln – Tarnowitz als erste im Strehlitzer Land in Betrieb genommen.

Das Hüttenwerk hieß ursprünglich Zawadzki-Werk. Im Jahre 1855 ging es in den Besitz der Gesellschaft „Minerwa“ – Schlesische Gesellschaft in Breslau. Schon im Jahre 1860 wurden ihre Hüttenzeugnisse auf der Industriemesse in Paris und London ausgestellt. Das Zawatzky-Werk war bekannt für die Herstellung von Profil-Walzen, Präzisionsschmieden, Weichen, Teilen von Zugwaggons, gezogenen Stäben sowie Teilen für Maschinen und Geräte. Im Jahre 1921 wurden hier sogar gepanzerte Züge gefertigt.

Im Jahre 1941 wurde die Hütte in „Andreashütte“ umbenannt. Nach dem Einmarsch der Roten Armee im Jahre 1945 wurde hier alles demontiert und die Mehrheit der Anlagen in die Sowjetunion abtransportiert. Die Herstellung begann 1946 und in den nächsten Jahren wurden andere Abteilungen eingerichtet. Im

Jahre 1954 wurde der Betrieb in General-Karol-Świerczewski-Hütte Staatsunternehmen umbenannt. 1990 wurde der alte Name, „Andreashütte“, wieder eingeführt. 2003 meldete das Unternehmen Insolvenz an. Auf seiner Basis entstanden verschiedene Unternehmen.

Huta Andrzej Zawadzkie

Die heutige Umgebung von Zawadzki gehörte zu den wichtigsten Gebieten im Herzogtum Strehlitz. Imker gewannen hier Honig und Wachs von wilden Bienen, Holzfäller rodeten Bäume, aus denen Häuser gebaut, Möbel und sogar Netze hergestellt wurden. Die Schmieden an der Malapane lieferten Eisen, woraus sich aus diesem Fach in späteren Jahrhunderten die Hüttenindustrie entwickelte.

Sama miejscowość Zawadzkie powstała nad rzeką Mała Panew dość późno, bo dopiero w 1836 r., w miejscu ośrodka hutniczego. Nazwa pochodzi od nazwiska dyrektora generalnego dóbr strzeleckich Franza von Zawadzky (1791–1849) (a nie od gen. Aleksandra Zawadzkiego, jak sądzą niektórzy). Wraz z rozwojem huty w 1858 r. otwarto połączenie kolejowe Opole–Tarnowskie Góry – pierwsze na ziemi strzeleckiej.

Huta pierwotnie nazywała się Zawadzky-Werk. W 1855 r. właścicielem została spółka „Minerwa” – Śląska Spółka Hutniczo-Leśno-Górnicza we Wrocławiu. Już w 1860 r. wyroby hutnicze były wystawione na targach przemysłowych w Paryżu i Londynie. Zawadzky-Werk znany był z produkcji profili walcowanych, odkuwek matrycowanych, rozjazdów i elementów wagonów kolejowych, prętów ciągnionych, części do maszyn i urządzeń, a w 1921 r. powstawały tu nawet pociągi pancerne.

W 1941 r. huta zmieniła nazwę na Huta Andrzej – „Andreashütte”. Po wkroczeniu wojsk radzieckich w 1945 r. wszystko tu zostało zdemontowane i większość urządzeń wywieziono do Związku Radzieckiego. Produkcję rozpoczęto w 1946 r., a w następnych latach uruchomiono inne wydziały. W 1954 r. zmieniono nazwę zakładu na Huta im. gen. Karola Świerczewskiego Przedsiębiorstwo Państwowe, w 1990 r. powrócono do nazwy Huta Andrzej. W 2003 r. przedsiębiorstwo ogłosiło upadłość. Na jego bazie powstały różne spółki.

ul. ks. Wajdy 1, Zawadzkie
www.zawadzkie.pl

Fot. Jerzy Stemplewski

Museen und Heimatmuseen Muzea i izby regionalne

Traditions Haus in Keltsch

Das hölzerne Haus wurde in der ersten Hälfte des 19. Jahrhundert in der Nähe der Kirche gebaut. Es sollte als ein Krankenhaus oder eine Schule dienen. Heute gehört es dem Museum des Oppelner Dorfes in Birkowitz.

Zabytkowa chata w Kielczy

Drewniana chata została zbudowana w pierwszej połowie XIX w. przy kościele. Dom miał służyć jako szpital lub szkoła. Obecnie jest własnością Muzeum Wsi Opolskiej w Bierkowicach.

) ul. Leśna 37, Kielcza

Regionale Traditionskammer in Zawadzki

Die Traditionskammer entstand im Jahre 2000. Sie befindet sich in den Untergeschossen des Schulkomplexes in Zawadzki. Die Exponate beziehen sich auf

die lokale Geschichte und das tägliche Leben der örtlichen Bewohner. Die Traditionskammer gliedert sich in 4 Teile: Allgemeines – die Geschichte Oberschlesiens, Zawadzki – die Geschichte der Stadt und der Umgebung, tägliches Leben – schlesische Zimmer, Schule – die Geschichte des Schulwesens.

Regionalna Izba Tradycji w Zawadzkiem

Izba powstała w 2000 r. Mieści się w podziemiach budynku Zespołu Szkół w Zawadzkiem. Znajdują się tu ekspozyty związane z historią lokalną i życiem codziennym okolicznych mieszkańców. Obiekt jest podzielony na cztery części: ogólna – historia Górnego Śląska, Zawadzkie – historia miasta i okolicy, życie codzienne – pokój śląski, szkoła – historia edukacji.

) ul. Krótka 1, Zawadzkie

Fot. Beata Czajla

Fot. Jerzy Stemplewski

Forstamt Zawadzki

Das Forstamt Zawadzki ist im Tal des Flusses Malapane an der Grenze zwischen den Woiwodschaften Schlesien und Oppeln gelegen. Seine Fläche beträgt 19 530 Hektar, davon machen 18 977 Hektar Wälder aus. Das Gebäude des Forstamtes stammt von 1880 und sein ursprünglicher Name lautete „Eichhorst“. Schon vor 100 Jahren sammelte man hier Gegenstände aus den Bereichen Fauna und Flora, Forstwirtschaft, Waldschutz, Waldbrandschutz, Baumschulbetrieb und Geodäsie der Wälder. Auf dem Gelände des Forstamtes gibt es einige Natur- und Bildungskammern (7 Orte, über 1200 Ausstellungsstücke) und ein Arboretum mit einer Sammlung von Laubbäumen, Nadelbäumen, Sträuchern, Zierrasen (über 2000 Pflanzen) und mit einer Schwertlilienzucht.

Nadleśnictwo Zawadzkie

Nadleśnictwo Zawadzkie jest położone w dolinie rzeki Mała Panew na pograniczu województwa opolskiego i śląskiego. Jego powierzchnia wynosi 19 530 ha, z czego lasy zajmują 18 977 ha. Budynek nadleśnictwa pochodzi z 1880 r. i pier-

wotnie jego nazwa brzmiała z niemieckiego „Eichhorst“. Już ponad sto lat temu były tu gromadzone ekspozyty związane z florą i fauną nadleśnictwa, gospodarką leśną, ochroną lasu i przeciwpożarową, szkółkarstwem i geodezją leśną. Na terenie nadleśnictwa jest kilka izb przyrodniczych i edukacyjnych (siedem miejsc, ponad 1200 ekspozytów) oraz arboretum z kolekcją drzew liściastych i iglastych, krzewów i traw ozdobnych (ponad 2 tys. roślin) oraz z hodowlą irysów.

) ul. Strzelecka 6, Zawadzkie
☎ 77 404 96 55, 404 96 56
🌐 zawadzkie@katowice.lasy.gov.pl

Kammer der Lokalgeschichte in Colonnowska

Die Kammer befindet sich in einem alten hölzernen Haus. Zu sehen sind hier Gegenstände aus den Hüttenwerken und solche, die sich auf das tägliche Leben beziehen. Sie wurden von den Bewohnern und Mitgliedern des Vereines Familie Kolping zur Verfügung gestellt. Dieses alte Haus wurde für die Verwaltung des Hüttenwerkamtes gegen Ende des 18. Jahrhunderts gebaut. Das Haus misst 19 x 12 Meter und hat eine rechteckige Form.

Fot. Beata Czajla

Izba Regionalna Historii Lokalnej w Kolonowskiem

Izba znajduje się w starej drewnianej chacie. Są tu eksponaty hutnicze i związane z życiem codziennym zgromadzone przez mieszkańców i członków Stowarzyszenia Rodzina Kolpinga. Ten stary dom został zbudowany dla administracji urzędu hutniczego pod koniec XVIII w. Drewniany, zbudowany na planie prostokąta o wymiarach 19×12 m.

☞ ul. Leśna 8, Kolonowskie

„Museum ohne Mauern” in Kadlub

Wie schon der Name verrät, ist es ein Ort, wo die Exponate zum Greifen nah sind und die Besucher in die Welt von Gegenständen, Handwerkern und Künstlern aus Kadlub eintauchen können. Gäste und Touristen werden eingeladen, ihre Schaffensfähigkeiten zu testen, traditionelle Produkte oder Werke des Volkes zu kaufen. Zu den beliebtesten zählen Milch- und Käseprodukte sowie der schlesische Streuselkuchen.

„Muzeum bez murów” w Kadłubie

Jak sama nazwa wskazuje, jest to miejsce, gdzie eksponaty są na wyciągnięcie ręki, a zwiedzający mogą poznać i dotknąć rzeczy i ludzi – rzemieślników i artystów z Kadłuba. Goście i turyści mogą spróbować sami coś wytworzyć i kupić tradycyjne produkty oraz dzieła ludowe. Najbardziej znane są przetwory z mleka i sera oraz kołacz śląski.

🌐 www.kadlub.com

Traditionskammer in Grodisko

Die Traditionskammer befindet sich in einer privaten Grundschule und entstand auf Initiative des ehemaligen Schulleiters Alojzy Toma. Ausgestellt sind hier Andenken von Bewohnern, Haushaltsgeräte, landwirtschaftliche Maschinen, Einrichtungsgegenstände, Trachten, Fotos, Chroniken usw.

Izba Tradycji w Grodzisku

Znajduje się w tutejszej Niepublicznej Szkole Podstawowej. Powstała z inicjatywy byłego dyrektora szkoły Alojzego Tomy. Są tu zgromadzone pamiątki po mieszkańcach, jak sprzęty gospodarstwa domowego i rolniczego, wyposażenie domu, stroje, obrazy, zdjęcia, kroniki itp.

☎ 77 463 64 92

🌐 www.nspgrodzisko.wodip.opole.pl

🌐 nspg@op.pl

Traditionskammer in Rosmierz

Die Errichtung der Traditionskammer in Rosmierz dauert einige Jahre. Die Initiative dafür stammt vom Dorfschulzen Stefan Witoń (1943–2009) und seiner Frau Róża. Die Traditionskammer wurde 2011 im Gebäude der Caritas vor der Kirche eröffnet. Sie ähnelt dem früheren schlesischen Haus mit Wohnung. Zur Ausstellung gehören alte Fotos, schlesische Trachten, Bücher usw. Die schlesische Auswanderung nach Texas wird hier auch erwähnt.

Izba Tradycji w Rozmierzy

Izba w Rozmierzy powstawała przez kilka lat. Jej inicjatorem był sołtys Stefan

Witoń (1943–2009) i jego żona Róża. Została otwarta w 2011 r. w budynku Caritasu koło kościoła. Izba jest stylizowana na wzór niegdysiejszego śląskiego domu z mieszkaniem. Są też wystawione stare fotografie, stroje śląskie, książki itp. Jest tu także miejsce poświęcone śląskiej emigracji do Teksasu.

☎ 77 463 67 33

Schlesische Kammer in Ottmütz

Die Kammer befindet sich in der Grundschule in Ottmütz. Offiziell ist sie seit 1997 tätig. Ausgestellt sind hier zahlreiche schlesische Gegenstände wie Haushaltsgeräte, landwirtschaftliche Maschinen, Fotos, Gemälde, Dokumente usw.

Izba Śląska w Otmicach

Mieści się w Szkole Podstawowej w Otmicach. Działa oficjalnie od 1997 r. Są tu zgromadzone liczne eksponaty śląskie, jak sprzęt codziennego użytku, gospodarstwa domowego i rolnego, zdjęcia, dokumenty itp.

Schlesische Kammer in Stubendorf

Die Kammer befindet sich in der örtlichen Grundschule. Offiziell ist sie seit 2003 tätig. Ausgestellt sind hier Haushaltsgeräte, landwirtschaftliche Maschinen, Fotos, Gemälde, Dokumente usw.

Izba Śląska w Izbicku

Znajduje się w tutejszej Publicznej Szkole Podstawowej. Oficjalnie działa od 2003 r. Są tu zgromadzone sprzęty gospodarstwa domowego, codziennego użytku i narzędzia rolnicze, fotografie, obrazy, dokumenty itp.

Feuerwehrmuseum in Groß Strehlitz

Das Museum wurde von Anna und Edward Dalibóg gegründet, um die alten Geräte der Feuerwehr für die nachfolgenden Generationen zu bewahren. Die ersten Ausstellungstücke fanden sich hier im Jahre 1998 und stammten von den Feuerwehreinheiten. Im Jahre 2000 wurde offiziell das Feuerwehrmuseum bei der freiwilligen Feuerwehr Groß Strehlitz eröffnet. Gegenwärtig sind in seinen Räumlichkeiten über Gegenstände zum professionellen und freiwilligen Feuerwehrwesen zu sehen. Zu den wertvollsten Exponaten gehören Pferde- und Handspritzen.

Muzealna Izba Pożarnictwa w Strzelcach Opolskich

Została założona przez Annę i Edwarda Dalibógów w celu uratowania i zachowania starego sprzętu strażackiego dla przyszłych pokoleń. Pierwsze eksponaty pojawiły się w 1998 r., zwiezione z jednostek straży pożarnej. W 2000 r. oficjalnie została otwarta Muzealna Izba Pożarnictwa przy OSP Strzelce Opolskie. Aktualnie w jej pomieszczeniach zgromadzono ponad 1000 przedmiotów związanych z pożarnictwem zawodowym i ochotniczym. Do najcenniejszych eksponatów należą konne i ręczne sikawki.

Miniaturenpark Olschowa

Der Miniaturenpark wurde feierlich im Juli 2014 eröffnet. Hier können die beliebtesten Sakralbauten Europas und einige bekannte Gebäude aus der Woiwodschaft Oppeln besichtigt werden. Alle für Besucher bestimmten Miniaturen entstanden in der Skala 1:25. Die Ausstellungsfläche beträgt ca. 2,5 Ha.

Fot. Jerzy Stemplewski

Den Gästen bietet sich ein Spaziergang durch die Parkalleen oder ein Besuch im Seilpark an. Außerdem können sie die Dienste des hiesigen Restaurants, des Bankettsaales oder des Hotels in Anspruch nehmen.

Park Miniatur Olszowa

Został uroczysto otwarty w lipcu 2014 r. Można tu zobaczyć najpopularniejsze obiekty sakralne Europy, a także kilka makiet przedstawiających znane opolskie budowle. Wszystkie miniatury, które dostępne są dla zwiedzających, powstały w skali 1:25. Są wyeksponowane na powierzchni około 2,5 ha. Turyści mogą pospacerować po alejkach parku, skorzystać z parku linowego oraz restauracji, sali bankietowej i hotelu.

ul. Hodowlana 5, Olszowa
77 463 78 74, 798 520 842
www.miniaturyolszowa.pl

Museum der Aufständischen Tat in Leschnitz

Das Museum befindet sich an der Straße vom St. Annaberg nach Leschnitz. Ausgestellt sind hier Dutzende Dokumente, Fotos, Waffen, Uniformen, Standarten usw., die Zeugnis von der aufständischen Auflehnung und der Tätigkeit polnischer Organisationen in Schlesien ablegen. Hier kann auch eine moderne Ausstellung mit dem Einsatz von audio-visuellen Medien „Panorama Schlesischer Aufstände“ besichtigt werden, die nach dem künstlerischen Projekt von Marek und Maciej Mikulski entstand. Vorübergehend befindet sich hier auch die Natur-Abteilung des Museums des Oppelner Schlesiens.

Museum Czynu Powstańczego w Leśnicy

Muzeum znajduje się przy drodze z Góry św. Anny do Leśnicy. Wy-

stawione są tu dziesiątki dokumentów, zdjęć, broni, mundurów, sztandary itp., które dokumentują śląskie zrywy powstańcze i działalność polskich organizacji na Śląsku. Można też obejrzeć nowoczesną ekspozycję z wykorzystaniem środków audiowizualnych „Panorama Powstań Śląskich” według projektu plastycznego Marka i Macieja Mikulskich. Tymczasowo znajduje się tu także siedziba Działu Przyrody Muzeum Śląska Opolskiego.

ul. Leśnicka 28, Leśnica
77 461 54 66
www.muzeum.opole.pl/o-muzeum/
muzeum-czynu-powstanczego/

Missionsmuseum St. Annaberg

In diesem kleinen Museum sind die Andenken der Franziskaner von Missionsreisen, u. a. aus Bolivien, Albanien, Togo, Israel und Thailand ausgestellt. Das Museum ist unweit der Lourdesgrotte gelegen.

Muzeum Misyjne Góra św. Anny

W niewielkim muzeum są wystawione pamiątki franciszkanów z misji, m.in. z Boliwii, Albanii, Togo, Izraela, Tajlandii. Muzeum znajduje się od strony grotty lurdzkiej.

ul. Klasztorna 6, Góra św. Anny
77 463 09 26

Klostermuseum St. Annaberg

Hier befinden sich einmalige sakrale Gegenstände, Buchbestände und Fotos, welche die Geschichte der Pater und der Franziskaner in Schlesien näherbringen.

Muzeum Klasztorne Góra św. Anny

Znajdują się tu unikatowe eksponaty sakralne, księgozbiory i fotografie ukazujące historię ojców i braci franciszkanów na śląskiej ziemi.

77 463 09 00

Traditionskammer der Luftfahrt in Nieder Ellguth

Die Traditionskammer wurde offiziell nach vielen Jahren der Planung eröffnet. Die Ortschaft ist bekannt für Flugtraditionen. Schon zu deutschen Zeiten gab es hier einen Flughafen und eine Segelflugschule, nach 1945 wurden sie neu aufgebaut. Gerade aus dieser Schule gingen die berühmtesten Piloten der polnischen zivilen Luftfahrt nach dem Krieg hervor. In der Kammer können viele Fotos, Dokumente, Abzeichen, Geräte und Flugausrüstung besichtigt werden. Zu den Überresten des früheren Flughafens auf dem Berg Kamienna Góra ist zählt schon aus der Ferne sichtbarer Kalkofen. Im Jahre 1938 wurde der Ofen zum Denkmal für gefallene Piloten umfunktioniert – nach der Katastrophe eines deutschen Piloten, der an diesem hohen Kalkofen zerschellte. Am Denkmal befindet sich ein Ikarus-Relief, seitlich sind zwei große Grablichter zu sehen. Heute ist das teilweise beschädigte Objekt in privater Hand.

Izba Tradycji Lotniczych w Ligocie Dolnej

W 2009 r. została oficjalnie otwarta po wielu latach organizowania. Miejscowość jest znana z tradycji lotniczych. Już w czasach niemieckich istniało tu lotnisko i szkoła szybowcowa, potem,

po 1945 r., lotnisko i szkołę pilotów zorganizowano na nowo. Właśnie z tej szkoły wyszły największe stawy powojennego polskiego lotnictwa cywilnego. W izbie można obejrzeć wiele fotografii, dokumentów, odznaczeń, sprzętu i wyposażenia lotniczego. Pozostałością po byłym lotnisku na Kamiennej Górze jest stary wapienny piec, widoczny z daleka. W 1938 r. piec do wypalania został przekształcony w pomnik poległych lotników – po katastrofie niemieckiego pilota szybowca, który rozbił się o ten wysoki piec. Na pomniku umieszczono wizerunek Ikar, a po bokach dwa duże znicze. Obecnie obiekt jest w rękach prywatnych, częściowo uszkodzony.

ul. Orlika, Ligota Dolna

Museum für Sakralkunst in Nieder Ellguth

Es ist das einzige Museum im Groß-Strehlitzer Land und in der Region. Das Museum für Sakralkunst wurde feierlich am 28. April 2018 eröffnet. In den Räumlichkeiten können ca. 700 Öldrücke, Skulpturen, Sakralgemälde, Holzkreuze, Bildnisse der Gottesmutter aus allen Ecken der Welt und Darstellungen von Jesus und der Heiligen Familie besichtigt werden.

Muzeum Sztuki Sakralnej w Ligocie Dolnej

To jedyne tego rodzaju muzeum na ziemi strzeleckiej, a także w regionie. Muzeum Sztuki Sakralnej zostało uroczysto otwarte 28 kwietnia 2018 r. W salach zgromadzono około 700 oleodruków, rzeźb i obrazów sakralnych, drewnianych krzyży, wizerunki Matki Boskiej z różnych części świata oraz sceny przedstawiające Jezusa i Świętą Rodzinę.

ul. Wiejska 2, Ligota Dolna
506 140 510

Heimatmuseum in Reinsdorf

Wie in vielen anderen ähnlichen Einrichtungen wird hier eine einzigartige Sammlung an Andenken, Artefakten, Geräten, die mit der Geschichte, Kultur und dem Leben der früheren Dorfbewohner zusammenhängen, zur Verfügung gestellt. Alte Fotos, Dokumente, Haushaltsgeräte, landwirtschaftliche Maschinen, Trachten, Familienandenken, Gemälde und Möbel – all das und noch Informationsstafeln zur Geschichte des Dorfes wartet auf die Besucher.

Izba Regionalna w Reńskiej Wsi

Jak w wielu jej podobnych miejscach, zgromadzono tutaj wyjątkową kolekcję pamiątek, artefaktów i sprzętów związanych z historią, kulturą i życiem dawnych mieszkańców miejscowości. Stare fotografie, dokumenty, sprzęty domowe i gospodarskie, stroje, pamiątki rodzinne, obrazy i meble – to wszystko, a także tablice informacyjno-edukacyjne dotyczące przeszłości miejscowości można znaleźć, odwiedzając Izbę.

ul. Raciborska 25, Reńska Wieś (siedziba DFK Reńska Wieś)
662 410 002

Museum des Coseler Landes

Über viele Jahre führte der Verein des Coseler Landes in der Bastei eine Regionalkammer mit Andenken an die Geschichte der Stadt und des Kreises. Zu der Sammlung zählten u. a. äußerst interessante Gegenstände zur Coseler Festung, Ethnographie der Region,

Heimatmuseum in Reinsdorf • Izba Regionalna w Reńskiej Wsi

Fot. Adam Liszka

Stadtgeschichte und Technik. Diese Bestände werden dem entstehenden Museum des Coseler Landes übergeben, einer Organisation, die in der Bastei tätig ist und künftig die gerade jetzt revitalisierten Schlosskeller beziehen wird.

Muzeum Ziemi Kozielskiej

Przez wiele lat w kozielskiej Baszcie Towarzystwo Ziemi Kozielskiej prowadziło izbę regionalną z pamiątkami dotyczącymi historii miasta i powiatu. Zawierała ona m.in. niezwykle ciekawe eksponaty związane z twierdzą Koźle, etnografią regionu, historią miasta, techniką. Zbiory te zostały przekazane tworzącemu się Muzeum Ziemi Kozielskiej w organizacji, które funkcjonuje w Baszcie, a docelowo zajmie również rewitalizowane właśnie zamkowe piwnice.

ul. Kraszewskiego 5B, Kędzierzyn-Koźle
77 482 36 86
www.muzeumkozle.pl

Gedächtniskammer Blechhammer 1944

Der Verein Blechhammer 1944 sammelt und stellt seit Jahren Andenken an den Zweiten Weltkrieg aus, die sich im Besonderen auf die sog. Spritschlacht 1944/1945 beziehen. Damals flog die amerikanische Luftwaffe eine Reihe von Bombenangriffen auf die Industrieanlagen im heutigen Kandrzin-Cosel und in Deschowitz, wo u. a. Sprit hergestellt wurde. Unter den Exponaten finden sich Teile von Flugzeugen, Waffen, Uniformen, Rüstung, Andenken, Fotos etc. Bald soll die Ausstellung im revitalisierten Bunker in Blechhammer als eine interaktive „Zone für Geschichte und Inspirationen“ eröffnet werden.

Izba Pamięci Blechhammer 1944

Stowarzyszenie Blechhammer 1944 od wielu lat gromadzi i eksponuje pamiątki związane z II wojną światową,

a w szczególności z tzw. bitwą o paliwo, która rozegrała się na przełomie 1944/45. Wtedy to nastąpiła seria nalotów amerykańskich sił powietrznych na instalacje przemysłowe na terenie obecnego Kędzierzyna-Koźła i Zdzeszowic, które produkowały m.in. paliwo. Wśród eksponatów znaleźć można elementy samolotów, uzbrojenia, mundury, sprzęt wojskowy, pamiątki, zdjęcia etc. Łada dzień ekspozycja zostanie udostępniona w rewitalizowanym bunkrze na osiedlu Blachownia, który stanowić będzie interaktywną „Strefę Historii i Inspiracji”.

ul. Zwycięstwa, Kędzierzyn-Koźle
www.blechhammer1944.pl

Museum des Johanniter-Dorfes in Csissek

Das Museum sammelt Gegenstände, die mit der Geschichte und der Kul-

tur von Csissek und der Umgebung zusammenhängen – alte Haushaltsgeräte, landwirtschaftliche Maschinen, Bücher, Gemälde, Dokumente, Fotos. Besondere Aufmerksamkeit richtet sich auf den Abschnitt der Dorfgeschichte, als das Dorf von Johannitern aus der nicht so weit entfernten Kommende in Gröbnig bei Leobschütz.

Muzeum Wsi Joannitów w Cisku

Izba gromadzi eksponaty związane z historią i kulturą wsi Cisek i okolicy – stare sprzęty domowe i gospodarskie, książki, obrazy, dokumenty, zdjęcia. Szczególną uwagę przykładają się do tej części historii wsi, gdy władali nią joannici z niedalekiej komturii w Grobnikach pod Głubczycami.

ul. Planetorza 58, Cisek (budynek Garden Cafe)
603 678 883

Fot. Adam Lisiecki

Erholung und Sport Aktywnie

Fot. Blazej Duk

Erholung und Pferdesport

Ein besonderes Merkmal für diesen Kreis sind die Erholungsmöglichkeiten und die Beliebtheit des Pferdesportes. In vielen Ortschaften findet man in den agrotouristischen Angeboten Erholung durch Pferdesport und in einigen davon wurde dieses Angebot sogar professionalisiert. Zu solchen Orten zählt LKJ Lewada in Sakrau, der in den GOSiR-Einrichtungen tätig ist und für Dressurreiten bekannt ist. In diesem Bereich feiert der Verein internationale und nationale Erfolge und in Sakrau werden internationale Wettkämpfe im Rahmen des Weltcups (CDI) ausgetragen. Eine andere ähnliche Einrichtung ist das Zentrum KJ Piaff in Reinschdorf, das für Springreiten und Erholung auf den Pferden bekannt ist. Wer die Western-Atmosphäre zum Spüren bekommen

möchte, der sollte das Angebot von König Western Ranch in Wiegschütz-Nowy Dwór nutzen, wo für Sport und Erholung im Western-Stil gesorgt wird. Im Kreis gibt es auch einen der polenweit 7 Vereine des „königlichen Spiels“ – Polo. Silesia Polo Club, der auch im Sakrauer GOSiR tätig ist, ist ein besonderer Ort, der den Spielern und Zuschauern unvergessliche Erlebnisse bereitet.

Rekreacja i sporty konne

Cechą dość charakterystyczną dla powiatu jest popularność rekreacji i sportów konnych na tych terenach. W wielu miejscowościach w ofercie ośrodków agroturystycznych znaleźć można rekreację konną, a w niektórych miejscowościach oferta ta została profesjonalizowana. Niewątpliwie takim miejscem

Kommunales Sport- und Erholungszentrum (GOSiR) in Sakrau
GOSiR w Zakrzowie

jest LKJ Lewada w Zakrzowie, który prowadzi działalność na obiektach GOSiR-u, specjalizując się w ujeżdżeniu. Na tym polu klub osiąga liczne sukcesy na arenie krajowej i międzynarodowej, a w samym Zakrzowie rozgrywane są międzynarodowe zawody z cyklu Pucharu Świata (CDI). Innym „końskim miejscem” jest ośrodek KJ Piaff w Reńskiej Wsi, który z kolei specjalizuje się w skokach przez przeszkody oraz rekreacji konnej. Kto chce poczuć atmosferę westernową, z pewnością powinien skorzystać z oferty König Western Ranch w Więszycach-Nowym Dworze, gdzie prowadzony jest ośrodek preferujący rekreację i sporty westernowe. W powiecie działa też jeden z siedmiu w Polsce klubów „gry królewskiej”, czyli polo. Silesia Polo Club, funkcjonujący również przy GOSiR w Zakrzowie, to wyjątkowe miejsce dostarczające zarówno zawodnikom, jak i widzom niezapomnianych wrażeń.

- LKJ Lewada, ul. Parkowa 23, Zakrzów, www.kjlewada.pl
- KJ Piaff, ul. Rajska 50, Reńska Wieś, 606 907998
- König Western Ranch, ul. Nowy Dwór 6, Więszyce, www.koenig.pl
- Silesia Polo Club, ul. Parkowa 25, Zakrzów, www.silesiapolo.pl

Kommunales Sport- und Erholungszentrum (GOSiR) in Sakrau

Das multifunktionale Sport- und Erholungszentrum in Sakrau ist ein olympisches Schulungszentrum für Dressurreiten. Im Zentrum gibt es ein Erholungsbad mit Sauna und Jacuzzi, Übernachtungsmöglichkeiten für Sportler, Fahrradausleihe und ein Restaurant. Darüber hinaus werden hier Sport- und Erholungskurse angeboten (Zumba, Schwimmunterricht, Fitness, Ringen, Tischtennis). Das Zentrum verfügt über zwei Reithallen, Pferdeboxen und eine gute Stall-Infrastruktur. Im Zentrum finden Veranstaltungen aus dem Sport- und Erholungsbereich statt, aber auch Schulungen, Konferenzen und sonstige Events. Es gibt auch einen Veranstaltungssaal mit einer Fläche von 1200 m².

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji (GOSiR) w Zakrzowie

Wielofunkcyjny ośrodek sportu i rekreacji w Zakrzowie ma status ośrodka szkolenia olimpijskiego w ujeżdżeniu. W ośrodku funkcjonuje basen

rekreacyjny z sauną i jacuzzi, pensjonat zawodniczy, wypożyczalnia rowerów, restauracja oraz prowadzone są różne zajęcia sportowo-rekreacyjne (zumba, nauka pływania, fitness, zapasy, tenis stołowy). Ośrodek dysponuje dwiema halami jeździeckimi, boksami dla koni i pełnym zapleczem stajennym. W ośrodku realizowane są imprezy sportowo-rekreacyjne, ale też szkolenia, konferencje i imprezy rozrywkowe (w ośrodku znajduje się sala widowiskowo-konferencyjna o powierzchni 1200 m²).

) ul. Parkowa 20, Zakrzów
☎ 77 887 30 20
🌐 www.gosirzakrzow.pl

Städtisches Sport- und Erholungszentrum (MOSiR) in Kandrzin-Cosel

Das Zentrum verwaltet dutzend andere Einrichtungen für Sport und Erholung in der Stadt Kandrzin-Cosel – Stadien, Sportplätze, Erholungszonen, Kanuanlegestellen, Sporthallen und ein Hallenbad. Im Stadtteil Azoty entsteht das Schwimm- und Erholungszentrum „Wodne oKko”, das sich sicherlich bald zum Ort aktiver Erholung und Zeitgestaltung am Wasser entwickeln wird.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (MOSiR) w Kędzierzynie-Koźlu

Ośrodek zarządza kilkunastoma obiektami sportowo-rekreacyjnymi na terenie Kędzierzyna-Koźla – stadionami i biskami, strefami rekreacyjnymi, stanicami kajakowymi, halami sportowymi i krytą pływalnią. Trwa właśnie budowa nowego kompleksu basenowo-rekreacyjnego „Wodne oKko” na osiedlu Azoty, który z pewnością już niedługo będzie miej-

scem aktywnego wypoczynku i spędzania czasu nad wodą.

-) Kryta pływalnia – al. Jana Pawła II 31, Kędzierzyn-Koźle
-) Hala widowiskowo-sportowa „Azoty” (z siłownią, kręgielnią i sauną) – ul. Mostowa 1, Kędzierzyn-Koźle
- 🌐 www.mosirkk.pl

Sommerrodelbahn St. Annaberg

Die Sommerrodelbahn ist 600 Meter lang und befindet sich auf dem Gelände des Landschaftsschutzparks St. Annaberg. Es ist das einzige Objekt dieser Art in der Woiwodschaft Oppeln. Unweit der Bahn befinden sich ein Restaurant, ein Spielplatz und ein Punkt mit Aussicht auf die Umgebung.

Zjeżdżalnia grawitacyjna Góra św. Anny

Zjeżdżalnia grawitacyjna o długości pętli 600 m jest położona na terenie Parku Krajobrazowego Góra św. Anny. To jedyny taki obiekt w województwie opolskim. Obok zjeżdżalni znajduje się restauracja, plac zabaw oraz punkt widokowy na okolicę.

) ul. Planetorza 2, Góra św. Anny
☎ 789 255 639
🌐 www.zjezdzalniagrawitacyjna.pl

Zentrum für Wassererholung und Sport „Strzelec” in Groß Strehlitz

Das Erholungszentrum mit einem Hallenbad wurde von der Gemeinde am 29. Dezember 2011 eingeweiht. Das Sport-Schwimmbad weist gemäß den FINA-Vorgaben eine Fläche von 405 m² auf, ist 25x16 Meter breit und von 1,2 bis 1,8 Meter tief. Das zweite Bad, in dem

Fot. Blazej Duk

man schwimmen lernen kann, hat eine Fläche von 95 m², ist 15×6,33 Meter breit. In diesem Bad gibt es auch Massagen, einen Geysir und eine Röhrenbank. Im Erholungszentrum wurden Lösungen höchster Qualität eingesetzt und ein Fachpersonal eingestellt.

Centrum Rekreacji Wodnej i Sportu „Strzelec” w Strzelcach Opolskich

Centrum rekreacyjne z krytą pływalnią. Władze gminy oddały do użytku 29 grudnia 2011 r. Obiekt ma basen sportowy z powierzchnią lustra wody 405 m² o wymiarach 25×16 m i głębokości od 1,2 do 1,8 m, zgodnie z wytycznymi FINA, i drugi basen – do nauki pływania – o powierzchni 95 m² i wymiarach 15×6,33 m, z dyszą do masażu, jest tu też gejzer powietrzny oraz ławka rurowa z napowietrzaniem. W obiekcie zastosowano urządzenia najwyższej jakości oraz zatrudniono specjalistyczną obsługę.

ul. Opolska 46, Strzelce Opolskie
☎ 77 410 94 10
🌐 www.crwis.strzelceopolskie.pl

Kanutouren

Durch die Tatsache, dass der Kreis Kandrzin-Cosel an der Oder liegt und ihn viele andere Flüsse durchkreuzen, ist die Beliebtheit des Kanu-Tourismus eine Selbstverständlichkeit. Kanuanlegestellen befinden sich sowohl an der Oder (Alte Oder – Cosel, Przewos, Landsmierz, Libischau, Poborschau und Oderwalde), als auch an der Klodnitz (Kuschnitzka). An der Oder gibt es die Anlegestelle Szkwał auf der Insel Ostrowek und die Anlegestelle für Yachten und Boote Marina Lasoki. Im Hochsaison verkehrt ein Ausflugsschiff, von dem aus man die Natur der Uferstreifen entlang der Oder und der Klodnitz bestaunen kann. Zum Höhepunkt der Fahrt gehören sicherlich die Schleusungen. Auf der Oder, Klodnitz, Bierawka, Rauder oder dem Gleiwitzer Kanal kann man Kanu fahren, was im Saison sehr beliebt ist. Begünstigt durch viele Flüsse, Kanäle, Gewässer und das „Karpfen-Mekka“ Stausee Dembowa erfreut sich die Angelfischerei großer Beliebtheit. Am Stausee Dembowa gibt es auch Badeplätze,

die in der Sommersaison genutzt werden können.

- Marina Lasoki, ul. Lasoki 1, Kędzierzyn-Koźle, www.lasoki.eu
- Anlegestelle Szkwał, ul. Dunikowski-ego, Kędzierzyn-Koźle, Telefon 606 322 394
- Schifffahrten auf der Oder, www.rejsykozle.pl
- Kanus: AquaActiv, Telefon 669 896536
- Klub Turystyki Kajakowej Rejak, www.rejak.com.pl
- Grupa Kajakowa Hadwao, www.kajaki.e-ksa.eu
- Matur-Kajaki, www.matur-kajaki.cba.pl

Kanufahren zählt zu den wichtigsten Attraktionen aktiver Erholung im Kreis Groß Strehlitz. Die Ortschaften der Gemeinde Colonnowska (außer Carmerau) und der Gemeinde Zawadzki liegen an der Malapane, die als der Amazonas Polens bezeichnet wird. In diesen Gemeinden

gibt es seit vielen Jahren mehrere Dutzend Kanuanlegestellen und eine gut ausgebauten Infrastruktur für aktive Erholung.

- Kanus: Przystań kajakowa Amazonka ZIAJA & TALENT, ul. 1 Maja, Kolonowskie tel. 505 055 922
- Przystań kajakowa DZIKA CHATA, ul. 1 Maja 74a, Kolonowskie, tel. 502 300 790
- Przystań kajakowa Tropicana Talent & Ziaja, ul. Lubliniecka, Zawadzkie, tel. 509 669 409

Spływy kajakowe

Jako że powiat kędzierzyńsko-kozielski leży nad Odrą oraz poprzecinany jest wieloma innymi rzekami, naturalna jest popularność rekreacji kajakowej. Stacje kajakowe znajdują się zarówno na Odrze (Stara Odra – Koźle, Przewóz, Landzmierz, Lubieszów, Poborsów i Dziergowice), jak i na Kłodnicy (os. Kuźniczka). Na Odrze znajdziemy rów-

Fot. Beata Czajka

niez przystań żeglarską Szkwał na kozielskim Ostrówku oraz przystań rzeczną dla jachtów i łodzi motorowych Marina Lasoki. W sezonie turystycznym kursuje statek wycieczkowy, z którego pokładu możemy podziwiać przyrodę nadbrzeżnych terenów wzdłuż Odry czy Kanału Gliwickiego. Atrakcją rejsu z pewnością są śluzowania. Po Odrze, Kłodnicy, Bierawce, Rudzie i Kanale Gliwickim można popływać kajakami, których w sezonie widzimy tutaj sporo. Dobrze ma się wędkarstwo, czemu sprzyjają rzeki i kanały, ale i zbiorniki wodne, jak choćby „mekka karparzy” zbiornik Dębowa (nad zbiornikiem znajdują się również miejsca wyznaczone do kąpeli w sezonie letnim).

- Marina Lasoki, ul. Lasoki 1, Kędzierzyn-Koźle, www.lasoki.eu
- Przystań Szkwał, ul. Dunikowskiego, Kędzierzyn-Koźle, tel. 606 322 394
- Rejsy statkiem po Odrze, www.rejsy-kozle.pl
- Kajaki: AquaActiv, tel. 669 896536
- Klub Turystyki Kajakowej Rejak, www.rejak.com.pl
- Grupa Kajakowa Hadwao, www.kajaki.e-ksa.eu
- Matur-Kajaki, www.matur-kajaki.cba.pl

Splawy kajakowe to jedna z najważniejszych atrakcji czynnej rekreacji również w powiecie strzeleckim. Miejscowości gminy Kolonowskie (oprócz Spóroka) i gminy Zawadzkie są położone nad rzeką Małą Panew – nazywaną opolską Amazonką. Na terenie tych gmin od wielu lat działa kilkanaście przystani kajakowych i cała infrastruktura związana z czynnym wypoczynkiem.

- Przystań kajakowa Amazonka Ziaja & Talent, ul. 1 Maja, Kolonowskie tel. 505 055 922

- Przystań kajakowa Dzika Chata, ul. 1 Maja 74a, Kolonowskie, tel. 502 300 790
- Przystań kajakowa Tropicana Talent & Ziaja, ul. Lubliniecka, Zawadzkie, tel. 509 669 409

Wanderwege und Fahrradwege

Kreis Groß Strehlitz:

Im Kreis Groß Strehlitz wurden in jeder Ortschaft Wanderwege und Fahrradwege unterschiedlicher Länge und Schwierigkeitsgrade abgesteckt. Sie führen in andere Gemeinden, angrenzende Kreise oder in die Woiwodschaft Schlesien. Sie ziehen sich entlang der Kommunal-, Kreis-, Woiwodschaftstraßen und der Landesstraße 94 sowie durch malerische und wunderschöne Wälder und Feldwege. Das Groß Strehlitzer Land bieten den Amateuren des aktiven Tourismus viele Möglichkeiten – darunter Wanderwege und Fahrradwege auf den Spuren der einstigen Hüttenindustrie und Waldausflüge, um Pilze, Beerenfrüchte oder Preiselbeere zu sammeln.

Kreis Kandrzin-Cosel:

Malerische Feldwege, Oder-Wälle, Alleen, lokale Wege, Waldwege und Fahrradwege in Kandrzin -Cosel oder der im Bau befindliche Fahrradweg Wiegeschütz - Groß Neukirch – all das beweist, dass der Fahrradtourismus im Kreis eine blühende Zukunft vor sich hat. Es gibt einige ausgeschilderte Fahrradwege im Kreis und die Vielfalt an interessanten Sehenswürdigkeiten und Naturattraktionen führt dazu, dass Fahrradtouren in diesem Kreis eine wirklich angenehme Angelegenheit zu sein scheinen.

Routenvorschläge

- „Geheimnisvolle Schlösser”: Cosel (Gelände am Schloss, Museum) – Wiegeschütz (Palast) – Groß Neukirch (Kirche, Schloss – Sakrau (Mittagessen)
- „Rund um die Festung Cosel”: Cosel (Kirche, Schleuse, Gelände am Schloss, Befestigungsanlagen) – Kłodnitz (Fort Friedrich Wilhelm) – Wiegeschütz (Palast)
- „Auf den Gütern des Adelsgeschlecht Hohenlohe”: Slawentzitz (Kirche, Park, Belvedere) – Ujest (Kirche, Ruinen) – Birawa (Kirche) – Blechhammer (Gedächtniskammer Blechhammer 1944)
- „Auf den Spuren der Orden” – Zisterzienser und Franziskaner: Himmelwitz – St. Annaberg
- „Auf den Spuren der Adelsfamilien”: Renard – Groß Strehlitz und Zawadzki; Strachwitz – Stubendorf und Schimischow; Posadowsky – Blottnitz und Groß Pluschnitz
- „Schönheit der sakralen Architektur”: Groß Strehlitz – Himmelwitz – Centawa – Stephanshain – Rosmierz – Suchau – Schimischow – St. Annaberg – Zalesche – Olschowa

Szlaki i trasy rowerowe

Powiat strzelecki:

W powiecie strzeleckim w każdej miejscowości wytyczono trasy i szlaki rowerowe o różnej długości i stopniu trudności. Są połączone z innymi gminami, ościenymi powiatami i województwem śląskim. Przebiegają wzdłuż dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich, krajowej DK94 oraz lasami i polnymi drózkami w malowniczej i pięknej scenerii. Ziemia strzelecka oferuje amatorom aktywnej turystyki liczne możliwości – wśród nich

ścieżki i trasy rowerowe szlakiem dawnego hutnictwa oraz wypadu do lasów na grzyby, jagody czy borówki.

Powiat kędzierzyńsko-kozielski:

Malownicze drogi polne, nadodrzańskie wały, aleje i drogi lokalne, leśne dukty, a także ścieżki rowerowe w Kędzierzynie-Koźlu czy budowana ścieżka rowerowa Większyce – Polska Cerekiew – to wszystko sprawia, że turystyka rowerowa w powiecie ma przyszłość. Istnieje też kilka znakowanych tras rowerowych na terenie powiatu, a wielość ciekawych zabytków i atrakcji krajoznawczych sprawia, że podróżowanie rowerem w powiecie może być prawdziwą przyjemnością.

Propozycje tras

- „Zamkowe tajemnice”: Koźle (podzamcze, muzeum) – Większyce (pałac) – Polska Cerekiew (kościół, zamek) – Zakrzów (obiad)
- „Wokół Festung Cosel”: Koźle (kościół, śluza, podzamcze, zabudowania fortów) – Kłodnica (fort Fryderyka Wilhelma) – Większyce (pałac)
- „W dobrach rodu Hohenlohe”: Sławęcice (kościół, park, belweder) – Ujazd (kościół, ruiny) – Bierawa (kościół) – Blachownia (izba pamięci Blechhammer 1944)
- „Na zakonnym szlaku” – cystersi i franciszkanie: Jemielnica – Góra św. Anny
- „Śladami zacnych rodów”: Renard – Strzelce Opolskie i Zawadzkie; Strachwitz – Izbicko i Szymiszów; Posadowsky – Błotnica Strzelecka i Płużnica Wielka
- „Piękno architektury sakralnej”: Strzelce Opolskie – Jemielnica – Centawa – Szczepanek – Rozmierz – Sucha – Szymiszów – Góra św. Anny – Zalesie Śląskie – Olszowa.

Gastronomische und Unterkunftsbasis

Baza gastronomiczno-noclegowa

KĘDZIERZYN-KOŹLE

Hotel Court Wellness & SPA

) ul. Bolesława Śmiałego 2
47-232 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 483 70 00

Hotel Hugo Business&Spa

) ul. Orkana 14
47-230 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 405 34 40

Hotel Solidaris

) ul. Waryńskiego 5
47-223 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 548 08 00

Tenis Club

Kompleks Sportowo-Rekreacyjny

) ul. Bolesława Śmiałego 2
47-232 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 48 10 600

Villa Vanilla

) ul. Sławięcicka 80
47-230 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 40 52 910

Hotel i Restauracja Dworska Elektrownia Sławięcice

) ul. Puszkina 1
47-230 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 480 12 48

Zajazd Markus – usługi gastronomiczne, noclegowe

) ul. Wyzwolenia 7
47-225 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 488 65 09

Polonia Zajazd

) ul. Juliusza Ligonia 5A
47-224 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 483 49 63

Jedynka S.A. – usługi hotelarskie

) ul. Piotra Skargi 23
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 483 28 24

Zacisze – usługi noclegowe

) ul. Mostowa 13
47-223 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 474 54 60, 519493982

Noclegi na przystani Szkwał

) ul. Wyspa 22b
47-200 Kędzierzyn-Koźle
☎ 606322394
(grill, parking, kajaki)

Trattoria Da Stella

) ul. Jana Matejki 8A
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 696 805 604

Restauracja Sobieski

) al. Jana Pawła II 29
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 481 03 32

Pizzeria Italia

) ul. Piastowska 39
47-200 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 482 70 51

Good Time & Sorrentino

) ul. Kosmonautów 2
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 481 02 35

GastroFazza

) ul. Piotra Skargi 45a
Kędzierzyn Koźle 47-224
☎ 77 484 91 38

Restauracja pod Słońcem

) ul. Pamięci Sybiraków 2
47-200 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 482 38 30

Restauracja Zonia

) ul. Targowa 4
47-200 Kędzierzyn-Koźle
🌐 www.restauracjazonia.pl/

Lazzaro

) ul. Matejki 12
47-200 Kędzierzyn-Koźle
☎ 77 481 03 80

Restauracja Infiniti

) al. Jana Pawła II 58
47-232 Kędzierzyn-Koźle
☎ 506 02 55 04

Bar Casino

) ul. Wojska Polskiego 18
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774723590

Restauracja Ogrodowa

) ul. Gliwicka 1
47-224 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774834813

U Freda

) ul. Kłodnicka 76
47-206 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774722335

Restauracja Hot-Baby

) al. Jana Pawła II 17
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774724065, 603277683

Restauracja Athena

) al. Jana Pawła II 27
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774818746

Restauracja Night Club 2000

) ul. Sławięcicka 90
47-230 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774832116, 604903491

Pizzeria Expres

) ul. Paderewskiego 10
47-224 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774833354, 530845040

Gruby Benek

) ul. Grunwaldzka 3
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774810800

Restauracja Kosmos

) ul. 1 Maja 2
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774838545

Gastronomia Smakosz

) ul. Harcerska 17
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774838115

Krukafe

) Marii Skłodowskiej-Curie
47-200 Kędzierzyn-Koźle
☎ 530 396 133

Laguna

) al. Jana Pawła II 13
47-220 Kędzierzyn-Koźle
☎ 774724100

Bar Pszczółka

) ul. Bohaterów Westerplatte 1
47-200 Kędzierzyn-Koźle

Pod Lwami

) ul. Piastowska 1, Kędzierzyn-Koźle
☎ +48 77 482 15 17

Pod Papugami

) ul. Kochanowskiego 18
Kędzierzyn-Koźle
☎ +48 604 373 320

Bar Antańek

) ul. Głowackiego 4A, Kędzierzyn-Koźle
☎ + 48 507 080 365

Kameleon Jazz Club

) ul. Gliwicka 41, Brzeźce
☎ + 48 664 298 429

PAWŁOWICZKI**Centrum Restauracyjno-Hotelowe Flores**

) ul. Nowa 1B
47-280 Pawłowiczki
☎ 693 232 873, 77 487 40 40

Regionalne Centrum Rekreacji Ranczo Chrósty

) Chrósty, ul. Ligocka 25,
47-280 Pawłowiczki
☎ (77)487 46 22, 517618274
(noclegi, pensjonat dla koni, imprezy integracyjne – wynajem lokalu na imprezy, miejsce na grill)

Restauracja Achilles

) ul. Klasztorna 6
47-280 Ucieszków, gm. Pawłowiczki
☎ 77 4874017, 600 154 460

Restauracja i pizzeria relax

) ul. Wyzwolenia 32
47-280 Pawłowiczki
☎ 667 927 311

Restauracja i kawiarnia Andreas

) ul. Wyzwolenia 57
47-280 Pawłowiczki
☎ 77 4835989

Restauracja Lerch

) ul. Główna 1a
47-270 Naczęstawice
gm. Pawłowiczki
☎ 77 487 71 04

Sandrolika – dom weselny

) ul. Kościelna 29
47-280 Ostrożnica, gm. Pawłowiczki
☎ 694 460 086

POLSKA CEREKIEW**Marco-Polo – restauracja, pizzeria, usługi noclegowe**

) Rynek 10, 47-260 Polska Cerekiew
☎ 77 487 67 51, 606607781

Gospodarstwo Agroturystyczne Herman

) ul. Chopina 23
47-260 Zakrzów,
gm. Polska Cerekiew
☎ 77 487 17 34, 798 983 938

Restauracja Zamkowa

) ul. Raciborska 3
47-260 Polska Cerekiew
☎ 77 487 51 72, 600063955

GOSiR w Zakrzowie

) ul. Parkowa 20
47-263 Zakrzów
☎ 77 887 30 20
(noclegi, restauracja, basen)

BIERAWA**Nasz Dworek – restauracja i noclegi**

) ul. Kozielska 53
47-244 Dziergowice, gm. Bierawa
☎ 77 4033951, 606 608 885

Agroturystyka U Jaskółki

) ul. Bierawska 70, Lubieszów
47-244 Dziergowice, gm. Bierawa
☎ 77 487 26 87

Pensjonat Barbara

) ul. Wyzwolenia 44
47-223 Brzeźce, gm. Bierawa
☎ 500-081-952

Restauracja Złoty Bażant

) ul. Wiejska 13
47-246 Goszyce, gm. Bierawa
☎ 691 668 901

REŃSKA WIEŚ**Hotel i Restauracja Ada**

) ul. Głogowska 1
47-208 Większyce, gm. Reńska Wieś
☎ 77 472 21 21

Dworek Komorno – hotel, restauracja

) ul. Harcerska 85
47-214 Komorno
☎ 77 403 39 19

Agroturystyka Zagroda nad Stawem

) Bródek 5
47-214 Mechnica, gm. Reńska Wieś
☎ 77 482 82 43

Agroturystyka u Willima

) ul. Brudek 35
47-214 Mechnica, gm. Reńska Wieś
☎ 774828473, 609129625

Ośrodek Rekreacyjno-Wypoczynkowy Makadam

) ul. Spacerowa 21
47-208 Dębowa, gm. Reńska Wieś
☎ 77 4820692, 502 520 688
(grill, wędkarstwo, plaża, boisko, parking, pole namiotowe, kajaki)

Gospodarstwo Agroturystyczne Pony

) ul. Żabnik 8
47-208 Długomiłowice
gm. Reńska Wieś
☎ 77 482 21 20, 609 393 922
(jazda konna, grill)

Gospodarstwo Agroturystyczne König Western Ranch

) ul. Nowy Dwór 6
47-208 Większyce
gm. Reńska Wieś
☎ 774820334, 509378522

Restauracja Pałac Większyce

) ul. Kozielska 15
47-208 Większyce
gm. Reńska Wieś
☎ 77 482 15 25

Restauracja Acropolis

) ul. Głogowska 71
47-208 Pokrzywnica
gm. Reńska Wieś
☎ 515 180 533

CISEK**U Brygidy**

-) ul. Szkolna 17
47-253 Kobylice, gm. Cisek
☎ 721-552-770
(parking, plac zabaw, grill, internet)

Gospodarstwo Agroturystyczne Ketzler's

-) ul. Planetorza 67
47-253 Cisek
☎ 603-678-883
(grill, rowery, kajaki, parking, wędkowanie, bryczka)

U Donaty

-) ul. Nowa 68
47-253 Cisek
☎ 601-811-334
(boisko, grill, pole namiotowe, rowery)

Ekogościniec w Sadzie

-) 47-253 Przewóz, gm. Cisek
☎ 77 487 57 30, 77 487 59 02
(ognisko, pole namiotowe, internet)

Ranczo w Dolinie Odry

-) ul. Krótka 3
47-253 Przewóz, gm. Cisek
☎ 512-785-135
(jazda konna, minizoo, wędkowanie)

Wilkownia

-) ul. Wiejska 75
47-253 Błazejowice, gm. Cisek
☎ 608-867-889
(ognisko, grill, minizoo)

Noclegi Na Rakowicach

-) ul. Matejki 7
47-253 Cisek
☎ 77 487 11 14, 503-753-813

U Cichonia

-) ul. Gałczyńskiego 38
47-253 Landzmierny, gm. Cisek
☎ 692-532-781

Garden-cafe

-) ul. Planetorza 58, 47-253 Cisek
☎ 77 487 11 14

Dom przyjęć Victoria

-) ul. Zawodzie 2
47-253 Łany, gm. Cisek
☎ 32 410 66 72, 504-166-216, 504-017-668

Restauracja Daniels

-) ul. Prudnicka 57
47-300 Steblów, gm. Cisek
☎ 77 466 53 05, 508-114-653

STRZELCE OPOLSKIE**Hotel Leśny**

-) ul. Opolska 40
47-100 Strzelce Opolskie
☎ 77 462 15 55

Restauracja Bella Italia

-) ul. Kardynała Wyszyńskiego 16
47-100 Strzelce Opolskie
☎ 77 461 35 19

Restauracja Ratuszowa

-) ul. Rynek 6
47-100 Strzelce Opolskie
☎ 77 463 00 64

Restauracja Krakus

-) ul. Krakowska 31
47-100 Strzelce Opolskie
☎ 77 462 15 95

SUCHA**Restauracja Perła**

-) ul. Opolska 19
47-100 Sucha
☎ 605 358 110

WARMĄTOWICE**Restauracja u Jana**

-) ul. Strzelecka 2
47-100 Warmątowice
☎ 77 461 70 65

JEMIELNICA**Restauracja Eka**

-) ul. Strzelecka 60
47-133 Jemielnica
☎ 77 463 23 51

Restauracja Iskra

-) ul. Strzelecka 3a
47-133 Jemielnica
☎ 604 424 290

ŁAZISKA**Restauracja Urban**

-) ul. Strzelecka 45
47-133 Łaziska
☎ 77 463 24 45

IZBICKO**Restauracja Del Villaggio**

-) ul. Powstańców Śląskich 1
47-180 Izbicko
☎ 77 461 74 96

Restauracja Pałac Izbicko

-) ul. Stawowa 3
47-180 Izbicko
☎ 77 456 19 00

KROŚNICA**Pokoje gościnne Ecka**

-) ul. Wiejska 50, 47-180 Krośnica
☎ 602 174 336

BORYCZ**Restauracja Athos**

-) ul. Waryńskiego 5, 47-180 Borycz
☎ 509 241 254

OSIEK**Restauracja Zielona Oberża**

-) ul. Powstańców Śląskich 10
47-100 Osiek
☎ 508 813 562

KADŁUB**Restauracja Nova**

-) ul. Piaskowa 9
47-100 Kadłub
☎ 602 332 608

KOLONOWSKIE**Restauracja Markus**

-) ul. Krótka 8
47-110 Kolonowskie
☎ 77 461 11 36

ZAWADZKIE**Restauracja Lido**

-) ul. Opolska 18a
47-120 Zawadzkie
☎ 77 461 63 32

LEŚNICA**Restauracja Na Szlaku**

-) ul. Góra św. Anny 8a
47-150 Leśnica
☎ 77 461 53 38

GÓRA ŚW. ANNY**Dom Pielgrzyma**

) al. Jana Pawła II 7
47-154 Góra św. Anny
☎ 77 462 53 01

Restauracja Harcówka

) ul. Planetorza 2
47-154 Góra św. Anny
☎ 608 691 145

Restauracja Alba

) ul. Rynek 4
47-154 Góra św. Anny
☎ 509 674 552

Restauracja Pod Jeleniem

) ul. Strzelecka 1
47-154 Góra św. Anny
☎ 77 463 53 45

Restauracja Aleksandra

) ul. Rynek 2a
47-154 Góra św. Anny
☎ 77 463 51 31

Restauracja Anna

) ul. Rynek 2
47-154 Góra św. Anny
☎ 77 461 54 12

RASZOWA**Restauracja Magiczny Zakątek**

) ul. Młyńska 11
47-150 Raszowa
☎ 604 274 114

UJAZD**Smażalnia ryb**

) Traugutta 57A
47-143 Ujazd
☎ 77 462 05 20

No9 Cafe Bar

) 3 Maja
47-143 Ujazd
☎ 797 779 192

Im Rahmen des Projektes „Opelner Region ohne Geheimnisse“ wurden drei Wettbewerbe veranstaltet, die der lokalen Geschichte gewidmet waren. Der erste davon war der Kunstwettbewerb „Ich wohne an einem interessanten Ort“, an dem fast 300 Kinder teilnahmen. Der nächste war der an Erwachsene gerichtete Literaturwettbewerb „Wir entdecken die Geheimnisse unserer Region. Wenig bekannte, vergessene oder nicht erzählte Geschichten“. Fast 50 Teilnehmer bekamen die Gelegenheit, ihre Werke in einer beliebigen literarischen Gattung zu präsentieren. Zu guter Letzt wurde ein Fotowettbewerb für Jugendliche veranstaltet, an dem 8 Personen teilnahmen. Gegenstand des Wettbewerbs war „die lokale Geschichte im Objektiv der Erinnerungen“. Von allen Teilnehmern der drei Wettbewerbe wurden jeweils von einer anderen Kommission die Gewinner bestimmt. Ihre Arbeiten können Sie in dem Ihnen vorliegenden „Spazierbuch“ wiederfinden. Herzlichen Glückwunsch an alle Gewinner!

W ramach projektu „Opolskie bez tajemnic” zorganizowaliśmy trzy konkursy poświęcone tematyce historii lokalnej. Pierwszy z nich był konkursem plastycznym dla dzieci pt. „Mieszkam w ciekawym miejscu”, wzięło w nim udział prawie 300 dzieci. Kolejnym konkursem był konkurs literacki dla dorosłych i nosił nazwę „Odkrywamy tajemnice naszej ziemi. Historie mało znane, zapomniane lub nieopowiedziane”. Prawie 50 uczestników miało szansę zaprezentować swoje utwory w dowolnej formie literackiej. Ostatni konkurs, skierowany do młodzieży, był konkursem fotograficznym, w którym wzięło udział 8 osób. Tematem prac była „Historia lokalna w obiektywie wspomnień”. Spośród uczestników każdego konkursu trzy odrębne komisje wyłoniły laureatów, których prace prezentujemy w trzymanym przez Państwa *Spacerowniku*. Raz jeszcze gratulujemy wszystkim zwycięzcom!

Kunstwettbewerb
„Ich wohne an einem interessanten Ort“
Konkurs plastyczny
„Mieszkam w ciekawym miejscu”

I miejsce • **ROXANA KWIECIEŃ** • Stara Papiernia na Blachowni

II miejsce • **DOMINIKA HAROŃSKA** • Najstarsza osada we wsi Dzielnica

III miejsce • **DANIEL FROŃ** • Padół

Literaturwettbewerb „Wir entdecken die Geheimnisse unserer Region. Wenig bekannte, vergessen oder nicht erzählte Geschichten“

Konkurs literacki „Odkrywamy tajemnice naszej ziemi. Historie mało znane, zapomniane lub nieopowiedziane”

I miejsce • KRYSZYNA RICHTER

Urbicka

Jest to imię kobiety, o której mi łopowiadała moja ołma Albina. Urbicka miyszkąła wy Gliwicach, ale roz wy miesiāju przyjeżdżała do Krośnicy i przywoziła dwie tasze rozmaitego wusztu, bo piyrwyj u nos nic nie było, a tam, wy Gliwicach, wszystko mieli, bo tam byli górnicy, łoni ciężko pracowali i im sie łofleżało.

Urbicka przyjeżdżała cugym na banhołw do Kamiona, a tam czekoł na nia mój ołpa Karoł ze furmanką, bo ałłów wtedy nie było. Miała ona swoich klientów, za te smaczne wusztu łona zaś brała swojske jajca i już wtedy mały handel kwit między wsią i miastem.

Ołma Albina zrobiła jej wieczeroł i naszykowala jej spanie w kuchni na zeslongu, bo nie mieli za duzo placu, jedna izba co spali wszyscy, sień i srogoł komora, gdzie boły na rygałach kralze, grodza z kartofłoma, becška z kiszoną kapustą i cyntryfuga na mleko, a wychodek boł na dworze. Jak sie Urbicka wyspała, ołma zrobiła jej śniadanie, łona sie popakowała, siadła zaś na fura i ołpa Karoł ją odwioz na cug. Urbicka mu za tyn dowóz zapłaciła i ołpa ruszoł nazołł, ale co knajpa, to koń już som stowół i ołpa po sznapsiku sie popijoł, aż sie uspoł na tej furze, ale koń to mądre zwierze – przywióz ołpy aż na plac. Ołma wiedziła, że tak baje, i zawczasu wrota łotwarła. Ta moja ołma Albina boła bardzo wyrozumiała kobiytka, zakłudziła ołpy do łózka, konia wyprzęgła i pofutrowała, a ołpowi larło zrobiła dopiero na drugi dziyń.

I taką historię zapamiętała, ale jak naprawde na imię miała Urbicka, to ja nie wiem.

II miejsce • WIKTORIA JURCZYK

„Tajemnica przodków”

Znowu siedziałem w szpitalu przy łózku mojej babci. Spędzałem tu kilka godzin dziennie, odkąd wpadła w śpiączkę. Doskonale zdawałem sobie sprawę, że umierała. Nie musieli mi tego mówić, żebyem się zorientował. Po usłyszanej rozmowie między lekarzem a moją mamą miałem już pewność. Przez zawal, który babcia przeżyła parę lat temu, uformował się w sercu tętniak, więcej informacji nie potrzebowałem.

– Ironia losu, prawda? Nie możemy nawet spełnić życzenia spisanego w testamencie. Nie mogą cię odłączyć od tej aparatury. – Zaśmiałem się gorzko sam do siebie, odchylając głowę i prostując nogi, które mi lekko zeszywniały od ciągłego siedzenia. – Brakuje mi tych bajek z dzieciństwa i pasji, z jaką mi je opowiadałaś, wiesz? – Uśmiechnąłem się smutno sam do siebie i złapałem dłoń babci.

Westchnąłem cicho i chciałem już zabrać swoją rękę, gdy poczułem na niej dosyć silny uścisk. Podniosłem przerażony wzrok na staruszkę leżącą przede mną. Oprzytomniałem dopiero, gdy zauważyłem, że zaczęła otwierać usta.

– Pokrzywnica. Mój pokój. Skrzynia. – Pojedyncze słowa wydobywały się z ust mojej babci. – Dowiedz się. – W tym momencie ucihła, a maszyna, do której była podpięta, zaczęła przeraźliwie pisać.

Do sali wbiegł lekarz z pielęgniarką i kazali mi wyjść. Na korytarzu akurat pojawili się moi rodzice. Kazali mi wracać do domu i w końcu chwilę wypocząć.

– Tak, tak. – Wywróciłem zdenerwowany oczami i odwróciłem się do nich plecami, żeby iść w kierunku wyjścia. Zatrzymałem się jednak, ale nie spojrzałem na nich. – Radzę wam się z nią pożegnać. Nie ma już sił, żeby walczyć.

Nie zwróciłem nawet uwagi na ich reakcję. Po prostu wyszedłem ze szpitala i skierowałem się do swojego samochodu. Wziąłem głęboki wdech i odpaliłem auto, żeby pojechać do domu.

Będąc na miejscu, od razu poszedłem do pokoju babci. Na szczęście drzwi nie były zamknięte na klucz. Zastanawiałem się, czego właściwie szukam. Najpierw skierowałem się do szafki stojącej przy łózku. Wydawało mi się, że to najlogiczniejsze – ważne rzeczy są najbliżej. Myliłem się. Przeszukałem wszystkie szuflady. Później przyszła kolej na kredens stojący naprzeciwko łózka. Tam również nic nie znalazłem. Może poza jakimiś aktami. Nie wszystko umiałem rozczytać. Część dokumentów zapisana była pięknym pismem gotyckim, ale bardzo trudnym do rozszyfrowania. Jedyne, co udało mi się przeczytać, to „Nesselwitz” i rok 1562. Nie pomogło mi to.

W końcu zostało mi do przeszukania tylko stare, rzeźbione, czarne biurko, z którego babcia nigdy nie korzystała, przynajmniej z tego, co sam pamiętam. Usiadłem na krześle i zacząłem przeszukiwanie dwóch szufladek.

– Znowu nic! – Zdenerwowany uderzyłem w blat mebla i usłyszałem głuchy odgłos.

Zmarszczyłem brwi i przyjrzałem się dokładniej biurku. Spoglądając na nie od spodu blatu, zauważyłem, że była tam mała skrzyneczka. Na szczęście udało mi się ją bez większych trudności odkleić od mebla. Powoli postawiłem ją na blacie i podniosłem jej wieko. Trochę kurzu uniosło się w powietrze, przez co zacząłem kasłać. Ostrożnie wyjąłem wszystko to, co było w skrzyneczce. Znajdowało się tam sporo zdjęć, których nigdy wcześniej nie widziałem, mały notesik i różaniec.

Jedno ze zdjęć było bardzo dobrze zachowane. Moja babcia i inna dziewczyna (wydaje mi się, że były w tym samym wieku) stały na tle jakiegoś małego lasku. Z tyłu wypisano wszystkie informacje. Wyglądało to tak, jakby babcia je co jakiś czas odnawiała, żeby ich nie zapomnieć.

Magdalena, Agnieszka, Nesselwitz, 5 sierpnia 1950 r.

Siedziałem kilka minut, wpatrując się w to zdjęcie. W końcu moją uwagę przykuł ten mały notesik. Odłożyłem zdjęcie i wziąłem w rękę te kilka karteczek oprawionych w czerwoną okładkę. Zacząłem przeglądać strony, na których były jakieś numery i adresy. W końcu znalazłem jedyną Agnieszkę. Znajdował się tam numer telefonu domowego i adres. Podrapałem się nerwowo po karku. Zadzwonić? Łapałem już za komórkę, ale zrezygnowałem. Wyobraziłem sobie kobietę, do której dzwoni nagle całkowicie obcy człowiek i zaczyna wypytывать o przeszłość swojej babci, to byłoby dziwne.

– Ehh... – westchnąłem i odchyliłem głowę do tyłu. Wydawało mi się, że znam własną babcię, a tu takie coś. Przetarłem ręką po twarzy.

Wstałem z krzesła i zabrawszy skrzyneczkę wraz z całą jej zawartością, wyszedłem z pokoju staruszki. Udałem się do swojego azylu i zamknąłem drzwi. Stałem przy oknie i spojrzałem na wyświetlacz telefonu w celu sprawdzenia godziny. Siedemnasta. Wyjrzałem na zewnątrz. Jeszcze wypada zadzwonić. Wstukałem więc szybko numer z notesika.

Czekałem chwilę, zanim ktoś odebrał.

– Słucham – w słuchawce zabrzmiał melodyjny głos.

– Dzień dobry. Mogę z panią Agnieszką? – Zawahałem się chwilę i zrozumiałem, że nawet nie znam nazwiska kobiety, która prawdopodobnie dawniej przyjaźniła się z moją babcią.

– A kto mówi?

– Wnuczek jej przyjaciółki sprzed lat. – Niech nie dopytuje o szczegóły, błagam. Westchnęła.

– Dobrze, już ją daję. – Po chwili usłyszałem, jak przekazuje telefon.
 – Słucham? – Usłyszałem tym razem głos starszej kobiety.
 – Dzień dobry, jestem wnukiem Magdaleny... – nie dane mi było skończyć, bo staruszka mi przerwała.
 – Dziecko, nie przez telefon. Przyjedź jeszcze dzisiaj i ci wszystko opowiem. Możesz zostać na noc. To nie będzie problem. – Nastąpiła kilkusekundowa cisza. – Adres ten sam, który jest tam zapisany.

Usłyszałem dźwięk zakończzonego połączenia i spojrzałem zdziwiony na wyświetlacz komórki.
 – Co to było?
 Zabrałem jedną z toreb sportowych i zapakowałem do niej kilka potrzebnych mi rzeczy. Droga, co prawda, nie była długa, tak mniej więcej godzina jazdy, ale nie wiedziałem, czego się spodziewać po rozmowie z obcą kobietą. Wsiadając do swojego samochodu, wysłałem jeszcze tylko tacie wiadomość, że dzisiaj śpię poza domem i wrócę jutro. Wpisałem do GPS-a adres i wybrałem opcję najkrótszej drogi. Trasa mijła mi bez większych problemów, choć słońce już dawno zniknęło za horyzontem. Zamyśliłem się chwilę nad tym, jak będzie wyglądać rozmowa z przyjaciółką mojej babci. Wyrwał mnie z tych rozmyślań głos dobiegający z GPS-a: „Za sto metrów skręć w prawo. Potem skręć w prawo”. Zdziwiony zacząłem uważnie przyglądać się znakom. W końcu dostrzegłem, że nie miałem jechać dalej główną drogą na Większyce, tylko skręcić w głąb Komorna. Konsternacja powróciła, gdy zauważyłem, że mam skręcić jeszcze raz w prawo. Zrobiłem to jednak, nie będę się przecież kłócił z maszyną. Jechałem ostrożnie, obserwując uważnie wszystko dookoła. Droga była bez świateł. Pełna zakrętów, podjazdów i zjazdów. Zwolniłem z powodu ostrego zakrętu i zauważyłem lasek z prawej strony. Wystrzyłem wzrok, bo miałem wrażenie, że zauważyłem coś na polu przy małym zagajniku. Najpierw stwierdziłem, że mi się wydawało, ale potem zauważyłem, że stał tam zaprzęgnięty powóz. Dziwna ta wioska, takie ozdoby sobie ustawiać. Przejechałem obok tej dziwnej dekoracji i spoglądając we wsteczne lusterko, dostrzegłem, że karoca się poruszała. Z trzewi koni przypiętych do powozu buchnął ogień. Mimowolnie przycisnąłem mocniej pedał gazu i niewiele myśląc, skręciłem w lewo pod wiadukt. Po pięciu minutach zaparkowałem na podwórku i wysiadłem z samochodu, wyjmując z niego torbę. W drzwiach zauważyłem dziewczynę w moim wieku.

Bez słowa weszliśmy do środka, zamykając drzwi wejściowe. Skierowała swoje kroki do pierwszego pokoju z prawej i stanęła w przejściu. Ustawiłem się tuż za nią i zauważyłem, że w środku siedziała staruszka o siwych włosach. Kobieta podniosła na mnie zmęczony już życiem wzrok i uśmiechnęła się przyjaźnie.

– Siadaj, dziecko. – Zająłem miejsce na przeciwległej sofie. Byłem sztywny ze zdenerwowania.
 – Napijesz się czegoś? – usłyszałem pytanie zadane przez dziewczynę stojącą nadal w drzwiach.
 – Jeżeli mogę prosić, to szklankę wody. – Dopiero wtedy zdałem sobie sprawę z suchości w ustach.

Po chwili ujrzałem szklankę na stoliku. Kiwnąłem głową na znak podziękowania i wypilem duszkiem połowę jej zawartości. Odetchnąłem głęboko i spojrzałem na panią Agnieszkę, dziewczyna zaś zajęła miejsce w fotelu stojącym między kanapami.

– Zapewne nie interesowałaś się nigdy znaną historią ziem powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego, prawda? – Kiwnąłem głową na potwierdzenie jej słów. – W 1562 roku ziemie te należały do Hansa von Oppersdorff, który otrzymał je poprzez małżeństwo z Magdaleną von Zedlitz. Byli oni szczególnie małżeństwem, które sprawiedliwie i dobrze rządziło terenami do nich należącymi. Dzięki nim otwarto nawet karczmę we wsi. – Zawiesiła na chwilę głos i spojrzała na mnie uważnie.
 – Którą drogą przyjechałaś? – Pytanie wybiło mnie trochę z rytmu.

– Przez Komorno, jakąś boczną drogą. Była bardzo kręta i wąska.
 Staruszka pokiwała ze zrozumieniem głową i kontynuowała swoją opowieść.
 – Przejechałaś przez mały mostek i po chwili był ostry zakręt w lewo. Z prawej strony za tym zakrętem stała ta karczma. Zabawy tam były zawsze głośne i trwały do rana. Muzykanci, jak i sami goście przybywali z różnych wiosek, a często i przejeźdźni wstępowali, żeby zobaczyć, co się dzieje. Nikt nigdy nie narzekał na właściciela i sposób prowadzenia gospody. Sami Oppersdorffowie czę-

sto przychodzili tam coś zjeść lub posiedzieć wśród biesiadników. Wszystko się zmieniło, gdy po pięciu latach małżeństwa nadal nie było potomstwa. Dopiero po kolejnych czterech latach przyszli znowu na zabawę. Uśmiech gościł cały czas na ich twarzach. Dużo rozmawiali i dobrze się bawili. Ludzie rozumieli, w jakim położeniu byli Oppersdorffowie, ale dla nich liczyło się tylko to, aby ktoś nimi sprawiedliwie rządził. Po tej jednej zabawie znowu przestali się pokazywać publicznie. Kilka miesięcy później po okolicy rozeszła się wieść o tym, że hrabiostwo wyjeżdża na pewien czas do rodziny. Wrócili po kilku tygodniach. Wydawali się inni, ale ludzie zamieszkujący ich ziemie nie odczuli żadnej zmiany w rządzeniu, więc nikt też nie ingerował w ich życie prywatne.

Kobieta zrobiła krótką przerwę, jakby chciała zakończyć jakąś część opowieści.
 – Pewnej wiosny wydarzyło się coś, co powinno zapisać się na kartach historii tej wsi. Niestety w dzisiejszych czasach takie opowieści już nie są przekazywane. – Westchnęła cicho. Spojrzałem na jej wnuczkę, która uśmiechnęła się smutno. – Było to w Wielki Piątek. Oppersdorffowie dopiero późnym wieczorem dowiedzieli się o poczynaniach karczmarza, który w taki dzień postanowił urządzić zabawę w gospodzie. Gdy małżeństwo tam dotarło, muzyka była głośniejsza niż kiedykolwiek. Tańce bardziej wyuzdane, a alkohol lał się litrami. Krzyki były słyszane z daleka. Karczmarz, nie wysłuchawszy nawet przybyłej pary, rozkazał wygnać ich za drzwi. Znalazłszy się na zewnątrz, Hans wziął jednego konia z powozu i pojechał po kilka osób, aby zakończyć to świętokradztwo. Magdalena wsiadła zaś do karocy i czekała na powrót męża. Usłyszawszy delikatne pukanie w drzwi karocy, wyjrzała przez okno i zobaczyła mężczyznę w cylindrze. Nie zdążyła nic powiedzieć, gdy usłyszała jego słowa: *Moja pani, wiem, co was trapi. Mnie samemu te dźwięki ból sprawiają. Jest sposób bardzo prosty na to. Tylko mnie Bóg już wysłuchać nie chce. Proś Boga, moja pani, o osąd tych bezbożników, którzy świętości nie znają. Oddalcie się tylko od tego miejsca.* Nie czekając nawet na odpowiedź, odszedł. Magdalena wyjrzała przez okienko i zawołała do niego: *Dziękuję.* Dopiero wtedy zauważyła kilka szczegółów – ubrany był elegancko, ale tylko na jednej nodze miał but, druga kończyła była końskim kopytem.

Nic z tego nie rozumiałem.
 – Utoplec – szybko wyjaśniła mi jej wnuczka, a ja tylko skinąłem głową.
 – Magdalena nie zwlekała długo. Siegnęła po różaniec, który miała zawsze przy sobie, i zaczęła się modlić. Prosiła Boga o nawrócenie wszystkich tych ludzi, którzy byli w karczmie. O jakiś znak dla nich, żeby zrozumieli swój grzech. Jej modły zostały wysłuchane szybciej, niż się spodziewała. Była tak pogrążona w modlitwie, że dopiero przeraźliwe krzyki i wołania o pomoc przywróciły ją do rzeczywistości. Przerażona wyjrzała przez okno. Różaniec wypadł jej z rąk na zewnątrz, a ona sama osunęła się na kolana. Karczma powoli tonęła w bagnie. Światła były coraz bledsze, krzyki słabsze i cichsze. W końcu nastąpiła całkowita ciemność i cisza, jakiej jeszcze nikt nigdy nie przeżył. Gorzkie tzy spływały jej po policzkach. Ona pragnęła tylko nawrócenia tych ludzi, nie ich śmierci. Pogrążona w rozpacz usłyszała głos, który nie przypominał ludzkiego. Nie zauważyła również żadnej fizycznej postaci. On był jakby wszechobecny. Dochodził do jej uszu z każdej strony: *To wyłącznie twoja wina. Oni się przecież tylko bawili. Co w tym złego? Jej wyrzuty sumienia nabrały na sile. Stały się wręcz namacalne: Tyle ludzkich istnień utopiło się w tym bagnie tylko dlatego, że tobie nie odpowiadał dzień, w którym oni mieli rozrywkę.* Nastąpiła wtedy chwila ciszy, a kobieta poczuła zimno dookoła siebie, jakby nagle nadeszła zima. Usłyszała: *Własnych ludzi utopiłaś. Swoje dziecko innej kobiecie na wychowanie zostawiłaś. Co z ciebie za kobieta? Co z ciebie za władczyni? I – co najważniejsze – co z ciebie za matka?* Magdalena poczuła, że zaczyna się dusić, jakby ktoś zginał jej klatkę piersiową. Później poczuła w nozdrzach dym i smród spalenizny. *Zastługujesz na potępienie. Ze te wszystkie istnienia smażące się teraz w piekle. Za porzucenie córki, tylko dlatego, że nie była męskim potomkiem. Będziesz przykuta do tej ziemi, którą tak sobie ukochałaś. Będziesz się tulać po niej, aż w twojej rodzinie narodzi się syn, który zrozumie, co się tu wydarzyło.* Był to głos diabła, który postanowił przekląć kobietę, przez którą nawet sam utoplec mu się sprzeciwił. Gdy Hans dotarł na miejsce, było już za późno. Nie było już śladu ani po karczmie, ani po karocy z jego żoną. Pozostał tylko różaniec. Do dziś niektórzy słyszą muzykę wydobywającą się z bagna. O utopcu już wszyscy dawno zapomnieli. A tylko nieliczni widzieli białą damę w karocy z końmi, z których buchał ogień, gdy rżęła.

Po tym zdaniu nastała cisza. Potrzebowałem chwili na ułożenie sobie tego wszystkiego w głowie. Czyli moja babcia opowiadała mi prawdziwe historie, jak byłem mały. Naprawdę widziałem ten powóz i konie przy lasku. Odchyliłem głowę mocno do tyłu i westchnąłem.

– Ale co to ma wspólnego ze mną? – Właściwie to pytanie nie miało wypłynąć z moich ust.

– Nic nie rozumiesz? – usłyszałem zdziwiony głos dziewczyny i jedynie pokręciłem głową. – Jesteś prapraprapra..., właściwie nie wiem, ile dokładnie tego „pra” bym musiała powiedzieć, ale jesteś potomkiem Magdaleny i Hansa Oppersdorffów. Jesteś pierwszym męskim potomkiem od kilku wieków i właśnie poznałeś historię swoich przodków.

– Twoja babcia nie opowiadała o tym swojej córce. Stwierdziła, że ona nie musi tego wiedzieć, póki obie żyjemy. Córka Oppersdorffów została wtedy wywieziona do moich przodków i nazywała się Barbara.

Wyrzuciłem za okno, gdzie zauważyłem jasną twarz kobiety siedzącej w powozie i dwa konie, które go ciągnęły. Dopiero po chwili zwróciłem uwagę na drugą osobę siedzącą wewnątrz karocy. Uśmiechnąłem się smutno do niej, a ona odpowiedziała mi tym samym. Moja babcia. Obie kobiety pomachały mi i odjechały w powoli jaśniejące niebo. Nie spodziewałem się, że już minęła cała noc. Powoli nastawał ranek, wszystko budziło się do życia. Oprócz jednej osoby. Pojedyncza łza spłynęła mi po policzku. Nie wytarłem jej nawet, pozwoliłem jej stworzyć mokrą ścieżkę na mojej twarzy. Spojrzałem z wdzięcznością na panią Agnieszkę i przez ułamek sekundy miałem wrażenie, że ona również widziała ten powóz. Nagle z rozmyślań wyrwał mnie dźwięk przychodzącego połączenia. Spojrzałem na wyświetlacz i odebrałem od razu.

– Tak, już wiem. Zajmę się miejscem. – Rozłączyłem się. Nie dałem nawet ojcu dojść do słowa. Przecież wiedziałem, że babcia umarła.

Z dnia na dzień historie z dzieciństwa nabrały całkiem innego znaczenia – zyskały na życiu i barwach. A ja...? Otrzymałem bardziej bogatą przeszłość rodzinną, niż kiedykolwiek mogłbym się spodziewać.

III miejsce • NICOLA MLETZKO

Rok 1944.04.17

Droga Anno!

Nie wiedząc, czy ten list zostanie Ci doręczony, chcę, abyś była świadoma tego, że jesteś dla mnie bardzo ważna.

Czas jest teraz ciężki dla mojej wioski Polnisch Neukirch i dla naszego wspólnego życia... Muszę uciekać wraz z moją matką i siostrą. Odkąd ojciec został przyjęty do wojska niemieckiego, czuję się odpowiedzialny za nie. Przysięgałem to też ojcu, że zaopiekuję się nimi.

Matka mówi, że ma wiadomość, iż za dwa dni mają wkroczyć tutaj wojska rosyjskie. Jeśli w porę nie uciekniemy, zabiją nas przy pierwszej lepszej okazji. Dlatego zaopatrzyliśmy się w dużą ilość jedzenia i wody.

Zabieramy bryczkę i dwa konie, kierujemy się w stronę Czech. Zostaniemy tam, aż sytuacja ulegnie polepszeniu i może nadejdzie koniec tej wojny.

Chciałem bardzo, abyś jechała z nami, bo boję się tutaj Ciebie zostawić. Lecz wiem, że twoi rodzice nigdy się na to nie zgodzą...

Dlatego z ciężkim bólem serca muszę Cię, póki co, opuścić... Obiecuję, że wrócę, nie wiem kiedy, ale wrócę, przysięgam!

Jesteśmy bardzo młodzi, jednak proszę Cię, abyś zaczekała na mnie, bo bardzo Cię kocham. Życie jest przed nami, ale jestem pewien Ciebie i chcę, abyś po moim powrocie zechciała zostać moją żoną.

Twój Antoni

Fotowettbewerb „Die lokale Geschichte im Objektiv der Erinnerungen“ Konkurs fotograficzny „Historia lokalna w obiektywie wspomnień”

I miejsce • BEATA CZAPLA • Dwór Żandowski

II miejsce • **PAWEŁ NIEDZIELSKI** • Pałac w Jakubowicach na tle wiatraków

III miejsce • **NATALIA DEMBOŃCZYK** • Ośmioboczna kaplica i jej urok

II miejsce • **PAWEŁ NIEDZIELSKI** • Kościół oraz pałac w Grudni Wielkiej

III miejsce • **NATALIA DEMBOŃCZYK** • Drewniane piękno

Kirchen und Heiligtümer / Kościoły i sanktuaria

Kirche zur Schmerzhaften Muttergottes in Sandowitz	5
Kościół pw. Matki Boskiej Bolesnej w Żędowicach	5
Himmelwitz	5
Jemielnica	7
Zisterzienser-Markt	7
Jarmark Cysterski	8
Friedhofskirche Allerheiligen Himmelwitz	8
Kościół pogrzebowy pw. Wszystkich Świętych w Jemielnicy	8
Pfarrkirche Mariä Himmelfahrt in Himmelwitz	8
Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Jemielnicy	9
Kirche Mariä Geburt in Centawa	9
Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Centawie	10
Christus-König-Kirche in Kadlub	10
Kościół pw. Chrystusa Króla w Kadlubie	11
Kirche St. Katharina von Alexandria in Grodisko	11
Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Grodzisku	12
Kirche St. Bartholomäus in Suchau	12
Kościół pw. św. Bartłomieja w Suchej	13
Erzengel-Michael-Kirche in Rosmierz	13
Kościół pw. Archaniota Michała w Rozmierzy	14
Kirche St. Simon und Judas Thaddäus in Schimischow	14
Kościół pw. św. Szymona i Judy Tadeusza w Szymiszowie	15
Kirche St. Laurentius in Groß Strehlitz	15
Kościół pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich	16
Fronleichnamskirche in Groß Strehlitz	16
Kościół pw. Bożego Ciała w Strzelcach Opolskich	17
Kirche St. Stanislaus und Mariä Empfängnis in Groß Pluschnitz	17
Kościół pw. św. bp. Stanisława i Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Płużnicy Wielkiej	17
Marienkirche in Kalinow	17
Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Kalinowie	18
Kirche St. Peter und Paul in Dollna	18
Kościół pw. św. św. Piotra i Pawła w Dolnej	19
Kirche St. Florian in Wysoka	19
Kościół pw. św. Floriana w Wysokiej	19
St. Annaberg	20
Góra św. Anny	21
Kleinere Basilika St. Anna und Franziskaner-Kloster auf dem St. Annaberg	22
Bazylika Mniejsza pw. św. Anny i Zespół Klasztorny Franciszkanów na Górze św. Anny	22
Dreifaltigkeitskirche in Leschnitz	25
Kościół pw. Trójcy Świętej w Leśnicy	26
Friedhofskirche St. Marien in Leschnitz	26
Kościół cmentarny pw. Najświętszej Marii Panny w Leśnicy	26
Kirche St. Hedwig von Schlesien in Zalesche	27
Kościół pw. św. Jadwigi Śląskiej w Zalesiu Śląskim	27
St.-Andreas-Kirche in Ujest	27
Kościół pw. św. Andrzeja Apostoła w Ujeździe	28
Kirche Mariä Brunnen in Ujest-Studzionka	28
Kościół pątniczy pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny na „Studzionce” w Ujeździe	29
Kirche St. Katherina von Alexandria in Slawentzitz	30

Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Sławięcicach	30
Pfarrkirche St. Sigismund und St. Hedwig von Schlesien in Cosel	30
Kościół parafialny pw. św. Zygmunta i św. Jadwigi Śląskiej w Koźlu	31
Pfarrkirche St. Jakob in Mechnitz	31
Kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła w Mechnicy	31
Pfarrkirche Heilige Dreifaltigkeit w Birawa	32
Kościół parafialny pw. Trójcy Świętej w Bierawie	32
Pfarrkirche Mariä Himmelfahrt in Groß Neukirch	32
Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Polskiej Cerekwi	33

Schrotholzkirchen / Kościółki drewniane

Holzkirche St. Mariä Heimsuchung und St. Hedwig in Stephanshain	33
Kościół drewniany pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny i św. Jadwigi w Szczepanku	33
Friedhofskirche St. Barbara in Groß Strehlitz	34
Kościół cmentarny pw. św. Barbary w Strzelcach Opolskich	34
Holzkirche Maria Schnee in Olschowa	34
Kościół drewniany pw. Matki Boskiej Śnieżnej w Olszowej	35
Holzkirche St. Elisabeth von Ungarn in Klutschau	35
Kościół drewniany pw. św. Elżbiety Węgierskiej w Kluczu	35
Holzkirche St. Maria Magdalena in Kaltwasser	36
Kościół drewniany pw. św. Marii Magdaleny w Zimnej Wódce	36
Schrotholzkirche St. Brixius bei Kosenthal	36
Drewniany kościół odpustowy pw. św. Brykcjusza koło Gościęcina	36

Schlösser, Schlossgärten und Paläste / Zamki, dwory i pałace

Palast in Groß Grauden	38
Pałac w Grudyni Wielkiej	38
Palast in Sakrau	38
Pałac w Zakrzowie	39
Schloss in Groß Neukirch	39
Zamek w Polskiej Cerekwi	39
Palast in Wiegsschütz	40
Pałac Większyce	41
Schloss in Cosel	41
Zamek w Koźlu	42
Schloss in Slawentzitz	43
Pałac w Sławięcicach	44
Schloss in Ujest	44
Zamek w Ujeździe	45
Palast und Park in Blottnitz	45
Pałac i park w Błotnicy Strzeleckiej	46
Schlossruinen und Park in Groß Strehlitz	46
Ruiny zamku i park w Strzelcach Opolskich	48
Palast und Park in Schimischow	48
Pałac i park w Szymiszowie	48
Palast und Park in Stubendorf	49
Pałac i park w Izbicku	50
„Schloss” Strachwitz in Kadlub	50
„Zamek” Strachwitzów w Kadlubie	50

Jagdschloss in Zawadzki	50
Pałac myśliwski w Zawadzkiem	51

Naturattraktionen / Atrakcje przyrodnicze

Deschowitz Bruchwald	53
Łęg Zdieszowicki	53
Landschaftsschutzpark St. Annaberg	54
Park Krajobrazowy Góra św. Anny	54
Süßkirchbaumallee im Annaland	54
Aleje czereśniowe w Krainie Góry św. Anny	55
Naturschutzgebiet Tęczynów	56
Rezerwat przyrody Tęczynów	56
Naturschutzgebiet Groß Pluschnitz	56
Rezerwat przyrody Płużnica	56

Technische und militärische Sehenswürdigkeiten / Zabytki techniki i wojskowości

Schleuse Cosel	57
Śluza Koźle	57
Hafen Cosel	58
Port Koźle	58
Festung Cosel	59
Twierdza Koźle	59
Wasserstraßenkreuz Kłodnitzer Siphon	60
Syfon Kłodnicki	60
Kłodnitzer Kanal und Gleiwitzer Kanal	61
Kanał Kłodnicki i Kanał Gliwicki	61
Andreashütte Zawadzki	62
Huta Andrzej Zawadzkie	63

Museen und Heimatmuseen / Muzea i izby regionalne

Traditionshaus in Keltsh	64
Zabytkowa chata w Kielczy	64
Regionale Traditionskammer in Zawadzki	64
Regionalna Izba Tradycji w Zawadzkiem	64
Forstamt Zawadzki	65
Nadleśnictwo Zawadzkie	65
Kammer der Lokalgeschichte in Colonnowska	65
Izba Regionalna Historii Lokalnej w Kolonowskiem	66
„Museum ohne Mauern” in Kadlub	66
„Muzeum bez murów” w Kadłubie	66
Traditionskammer in Grodisko	66
Izba Tradycji w Grodzisku	66
Traditionskammer in Rosmierz	66
Izba Tradycji w Rozmierzy	66
Schlesische Kammer in Ottmütz	67
Izba Śląska w Otmicach	67

Schlesische Kammer in Stubendorf	67
Izba Śląska w Izbicku	67
Feuerwehrmuseum in Groß Strehlitz	67
Muzealna Izba Pożarnictwa w Strzelcach Opolskich	67
Miniaturenpark Olschowa	67
Park Miniatur Olszowa	68
Museum der Aufständischen Tat in Leschnitz	68
Museum Czynu Powstańczego w Leśnicy	68
Missionsmuseum St. Annaberg	69
Muzeum Misyjne Góra św. Anny	69
Klostermuseum St. Annaberg	69
Muzeum Klasztorne Góra św. Anny	69
Traditionskammer der Luftfahrt in Nieder Ellguth	69
Izba Tradycji Lotniczych w Ligocie Dolnej	69
Museum für Sakralkunst in Nieder Ellguth	70
Muzeum Sztuki Sakralnej w Ligocie Dolnej	70
Heimatismuseum in Reinschdorf	70
Izba Regionalna w Reńskiej Wsi	70
Museum des Coseler Landes	70
Muzeum Ziemi Kozielskiej	71
Gedächtniskammer Blechhammer 1944	71
Izba Pamięci Blechhammer 1944	71
Museum des Johanniter-Dorfes in Csissek	72
Muzeum Wsi Joannitów w Cisku	72

Erholung und Sport / Aktywnie

Erholung und Pferdesport	73
Rekreacja i sporty konne	73
Kommunales Sport- und Erholungszentrum (GOSiR) in Sakrau	74
Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji (GOSiR) w Zakrzowie	74
Städtisches Sport- und Erholungszentrum (MOSiR) in Kandrzin-Cosel	75
Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (MOSiR) w Kędzierzynie-Koźlu	75
Sommerrodelbahn St. Annaberg	75
Zjeżdźalnia grawitacyjna Góra św. Anny	75
Zentrum für Wassererholung und Sport „Strzelec” in Groß Strehlitz	75
Centrum Rekreacji Wodnej i Sportu „Strzelec” w Strzelcach Opolskich	76
Kanutouren	76
Splywy kajakowe	77
Wanderwege und Fahrradwege	78
Szlaki i trasy rowerowe	79

Gastronomische und Unterkunftsbasis / Baza gastronomiczno-noclegowa 80

Kunstwettbewerb „Ich wohne an einem interessanten Ort” / Konkurs plastyczny „Mieszkam w ciekawym miejscu”	88
Literaturwettbewerb „Wir entdecken die Geheimnisse unserer Region. Wenig bekannte, vergessen oder nicht erzählte Geschichten” / Konkurs literacki „Odkrywamy tajemnice naszej ziemi. Historie mało znane, zapomniane lub nieopowiedziane”	90
Fotowettbewerb „Die lokale Geschichte im Objektiv der Erinnerungen” / Konkurs fotograficzny „Historia lokalna w obiektywie wspomnień”	95

Wydanie „Spacerownika...” zrealizowano w ramach zadania:
**„Opolskie bez tajemnic - Cykl spotkań, konkursów
i wycieczek poświęconych historii, tradycji i kulturze regionu**

Współfinansowane
przez Samorząd
Województwa
Opolskiego

**Marszałkowski
Budżet Obywatelski**

Zadanie sfinansowano w ramach
Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego Województwa Opolskiego

Konsulat
der Bundesrepublik Deutschland
Oppeln

Sozial-Kulturelle Gesellschaft
der Deutschen im Oppelner Schlesien
Towarzystwo Społeczno-Kulturalne
Niemców na Śląsku Opolskim

Wydawca:

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim
ul. M. Konopnickiej 6
tel./fax +48 77 40 21 070
tskn@skgd.pl
www.skgd.pl

Autorzy: **Tomasz Kandziora, Piotr Smykała**

Tłumaczenie na niemiecki: **Thomas Schekalla**

Korekta polska: **Krzysztof Szymczyk**

Korekta niemiecka: **Thomas Schekalla**

Fotografie: **Błażej Duk, Adam Liszka, Jerzy Stemplewski, Beata Czapla**

Projekt, skład i produkcja: **studio context • www.context.pl**

Koordynacja: **Sabina Gawlik**

Wydanie 1 (poprawione): 2018 (2021)

Nakład: 500 egzemplarzy

ISBN 978-83-925029-8-2

9 788392 502982

